

Πρεσβεία της Ελλάδος στα Σκόπια
Γραφείο Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων

ΟΔΗΓΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΕΙΝ ΣΤΗ ΒΟΡΕΙΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ 2021-2022

Σκόπια, Οκτώβριος 2022

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

A. ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ.....	5
A.1. Γενικά Χαρακτηριστικά Χώρας.....	5
A.2 Δημογραφικά Στοιχεία.....	5
A.3 Βασικά Μακροοικονομικά Μεγέθη Αγοράς.....	6
B. ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	11
B.1 Θεσμικό πλαίσιο.....	11
B.1.1 Νομικές Μορφές Εταιρειών	14
B.1.2 Διαδικασία ίδρυσης εταιρίας	15
B.1.3 Καθεστώς αδειοδοτήσεων	19
B.1.4 Σήμανση / πιστοποίηση προϊόντων (ετικέτες, πιστοποιήσεις)	19
B.1.5 Τελωνειακή νομοθεσία	20
B.1.6 Καθεστώς εισαγωγών / περιορισμοί εισαγωγών	21
B.1.7 Εξασφάλιση πιστώσεων.....	23
B.1.8 Καθεστώς ιδιοκτησίας	23
B.1.9 Εργασιακό καθεστώς	25
B.2 Στρατηγική Εισόδου στην αγορά της Δημοκρατίας της Βόρειας Μακεδονίας	31
B.2.1 Συνεργασία με Αντιπροσώπους/διανομείς	32
B.2.2 Ίδρυση θυγατρικής/υποκαταστήματος/αντιπροσωπίας/κοινοπραξίας.....	33
B.2.3 Δίκτυα Διανομής.....	33
B.2.4 Προώθηση – Διαφήμιση	33
B.2.5 Πρακτικές οδηγίες.....	34
B.3 Καταναλωτικές Τάσεις.....	35
B.4 Προστασία δικαιωμάτων Ιδιοκτησίας.....	37
B.4.1 Βιομηχανική Ιδιοκτησία.....	37
Γ. ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ - ΔΑΣΜΟΛΟΓΗΣΗ	39

Γ.1 Συμφωνίες αποφυγής διπλής φορολογίας	39
Γ.2 Φορολογία φυσικών προσώπων	39
Γ.3 Φορολόγηση Επιχειρήσεων	41
Γ.4 Ειδικότεροι φόροι.....	42
Γ.5. Δασμοί - Δασμολόγιο.....	47
Γ.6 Τεχνολογικές και Βιομηχανικές Αναπτυξιακές Ζώνες (TBAZ)	47
Δ. ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	50
Δ.1 Γενικά χαρακτηριστικά επενδυτικού περιβάλλοντος.....	50
Δ.2 Αναπτυξιακός Νόμος - Κίνητρα Επενδύσεων	52
Δ.2.1 Πολιτικές για 'Άμεσες Ξένες Επενδύσεις (ΑΞΕ).....	56
Δ.2.3 Ελεγχος αλλοδαπών και δικαίωμα ιδιοκτησίας	57
Δ.2.4 Νόμοι περί ανταγωνισμού και αντιμονοπωλιακής πολιτικής.....	58
Δ.2.5 Νόμος περί απαλλοτρίωσης και αποζημίωσης	58
Δ.2.6 Επίλυση διαφορών	58
Δ.2.7 Κανονισμοί πτώχευσης	59
Δ.2.8 Καθεστώς Ιδιωτικοποιήσεων	60
Δ.3 Πιστοληπτική ικανότητα χώρας – Κίνδυνοι/ προοπτικές	61
Δ.4 Χρηματοοικονομικός τομέας	62
Δ.4.1 Κεφαλαιαγορές και επενδύσεις χαρτοφυλακίου.....	62
Δ.4.2 Χρηματοοικονομικό και τραπεζικό σύστημα.....	62
Δ.4.3 Συνάλλαγμα και Εμβάσματα	63
Ε. ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΙ - ΠΡΟΜΗΘΕΙΕΣ	64
ΣΤ. ΚΛΑΔΟΙ ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ ΓΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ	64
ΣΤ.1 Ενέργεια και Ανανεώσιμες Πηγές.....	64
ΣΤ.2 Μεταλλουργία- μεταλλοβιομηχανία.....	65
ΣΤ.3 Κατασκευές και δομικά υλικά.....	66
ΣΤ.4 Κλάδος Υποδομών και Μεταφορών	69

ΣΤ.5 Αγροτικός τομέας και κλάδος τροφίμων.....	71
ΣΤ.6 Κλάδος Τουρισμού	73
ΣΤ.7 Καινοτομία και Τεχνολογική Ανάπτυξη – νεοφυής επιχειρηματικότητα.....	74
Ζ. ΧΡΗΣΙΜΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ & ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ.....	75
Η. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ	77

Σημείωση: Σε περίπτωση αναδημοσίευσης, να αναφέρεται η πηγή.

Στοιχεία Επικοινωνίας:

ΠΡΕΣΒΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΤΑ ΣΚΟΠΙΑ

ΓΡΑΦΕΙΟ ΟΕΥ – ΣΚΟΠΙΩΝ

ΤΗΛ.: +389 2 3129456, 3129458

E-MAIL: ecocom-skopje@mfa.gr

Ιστότοπος: <http://www.agora.mfa.gr/ta-grafeia-oikonomikon-emporikon-upotheseon/grafeia-ana-xora/office/859>

Στελέχωση Γραφείου ΟΕΥ:

- Αναστασία Ζωφράφου, Σύμβουλος ΟΕΥ Α' – Προϊσταμένη Γραφείου ΟΕΥ
- Ευτυχία Ξυδιά, Γραμματέας ΟΕΥ Α'
- Βασίλης Γκατζάρας, Γραμματέας ΟΕΥ Γ'
- Aneta Cvetkovska, Επιστ. Συνεργάτης

A. ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

A.1. Γενικά Χαρακτηριστικά Χώρας

Γεωγραφικά, η Βόρεια Μακεδονία είναι μια περικλειστή χώρα που βρίσκεται στα Κεντρικά Βαλκάνια, βορείως της Ελλάδος, μικρή σε έκταση (25.713 τ. χλμ.), η οποία συγκροτείται από την κεντρική κοιλάδα του Αξιού (Vardar) ποταμού και τους ορεινούς όγκους που την πλαισιώνουν. Συνορεύει με το Κόσσοβο στα βορειοδυτικά, τη Σερβία στα βόρεια, τη Βουλγαρία στα ανατολικά, την Ελλάδα στα νότια και την Αλβανία στα δυτικά.

Η γεωγραφία της χώρας καθορίζεται πρωτίστως από βουνά, κοιλάδες και ποτάμια. Στα νότια σύνορά της υπάρχουν τρεις μεγάλες λίμνες (Αχρίδα, Πρέσπα και Δοϊράνη).

Το κλίμα της χώρας είναι μεταβατικό, από μεσογειακό σε ηπειρωτικό. Υπάρχουν τρεις κλιματικές ζώνες, ήτοι ήπια μεσογειακή, ορεινή και ήπια ηπειρωτική. Η ετήσια βροχόπτωση κυμαίνεται από 500 χιλιοστά στην ανατολική ζώνη έως 1.700 χιλιοστά στις δυτικές ορεινές περιοχές.

A.2 Δημογραφικά Στοιχεία

Σύμφωνα με ανακοίνωση της Κρατικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Βόρειας Μακεδονίας στις 30/03/2022, στις 5 Σεπτεμβρίου 2021, ο συνολικός πληθυσμός της Βόρειας Μακεδονίας ανερχόταν σε 1.836.713 άτομα, 598.632 νοικοκυριά (με μέσο αριθμό μελών 3,06) και 839.174 κατοικίες, ενώ στη διασπορά είχαν καταγραφεί συνολικά 258.932 πολίτες, κυρίως από δυτικοευρωπαϊκές και λιγότερο από υπερπόντιες χώρες.

Τα ως άνω αποτελέσματα δείχνουν μείωση του πληθυσμού κατά περίπου 185.000 σε σύγκριση με την προηγούμενη απογραφή του 2002 (2.022.247 άτομα).

Την περίοδο 2009-2021 παρατηρείται συνεχής αύξηση του αριθμού των μεταναστών από τη Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας. Όσον αφορά τη δομή της ηλικίας, ο πληθυσμός γηράσκει. Την περίοδο 2009-2021, η συμμετοχή του νεαρού πληθυσμού (ηλικιακή ομάδα 0-14) στον συνολικό πληθυσμό μειώθηκε από 17,7% σε 16,9%, ενώ το ποσοστό του ηλικιωμένου πληθυσμού (ηλικιακή ομάδα 65 ετών και άνω) αυξήθηκε από 11,6% σε 17,1%. Οι δύο μεγαλύτερες πληθυσμιακές ομάδες (βάσει της απογραφής του 2021) είναι οι «Σλαβομακεδόνες» (58,4%) από 64% το 2002, και οι Αλβανοί (24,3%), από 25% το 2002. Ακολουθούν, με μικρότερα ποσοστά, οι Τούρκοι (3,9%), οι Ρομά (2,5%), οι Σέρβοι (1,4%) και άλλες μικρότερες μειονότητες.

Η Βόρεια Μακεδονία αποτελείται από 8 διοικητικές περιφέρειες: Pelagonija, Vardar, Northeast, Southwest, Skorje, Southeast, Polog και East. Πρωτεύουσα της χώρας είναι τα Σκόπια (607.077 κάτοικοι), ενώ σημαντικές πόλεις είναι το Μοναστήρι (Μπίτολα), το Τέτοβο, με πλειοψηφία του αλβανικού στοιχείου, το Βέλες, το Κουμάνοβο, το Πρίλεπ, η Στρούμιτσα, η Γευγελή και το Στιπ.

Όσον αφορά στη θρησκεία, σύμφωνα με την τελευταία απογραφή, το 46,1% των κατοίκων της Βόρειας Μακεδονίας είναι Χριστιανοί Ορθόδοξοι, ενώ οι μουσλμάνοι που ασπάζονται κυρίως ο αλβανόφωνος και τουρκόφωνος πληθυσμός ανέρχονται σε 32,2%. Αρκετά σημαντικό ποσοστό του πληθυσμού είναι άθεο ή ανήκει σε άλλα δόγματα.

A.3 Βασικά Μακροοικονομικά Μεγέθη Αγοράς

Η Βόρεια Μακεδονία ήταν η λιγότερο αναπτυγμένη οικονομικά ομόσπονδη δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας και το γεγονός αυτό επηρέασε την πορεία της οικονομίας της. Επιπλέον, ως νέα χώρα, εκτός από την αρχική σμίκρυνση της οικονομικής δραστηριότητας και τον υπερπληθωρισμό που κληρονόμησε αντιμετώπισε, επιπροσθέτως, την εθνική κρίση του 2001, με δυσμενείς επιπτώσεις στην οικονομική ανάπτυξή της.

Κατά τα πρώτα πέντε χρόνια από την ανεξαρτησία της Βόρειας Μακεδονίας, το **ΑΕΠ** της χώρας βρισκόταν σε πτωτική πορεία, ενώ για πρώτη φορά σημείωσε αύξηση (1,2%) το 1996. Η τάση αυτή διατηρήθηκε μέχρι το 2000, όταν ο ρυθμός ανάπτυξης ανήλθε στο 4,5%. Η εθνική σύγκρουση του 2001 είχε, ωστόσο, ιδιαίτερα αρνητικές συνέπειες για την οικονομία της χώρας. Το 2002 η οικονομία άρχισε να σημειώνει ανάκαμψη και αυτή η θετική τάση συνεχίστηκε έως το 2008 (αν και με μείωση του ρυθμού ανάπτυξης σε σχέση με το 2007), οπότε ξέσπασε η παγκόσμια οικονομική κρίση. Το 2010 η οικονομία επανήλθε σε θετική πορεία, ενώ εν τω μεταξύ είχε επιτευχθεί σταθεροποίηση του εμπορίου, με αύξηση τόσο των εξαγωγών όσο και των εισαγωγών. Το 2011 σημειώθηκε, επίσης, θετικός ρυθμός ανάπτυξης (αν και μικρότερος από το 2010), αλλά το 2012 έκλεισε με αρνητικό ρυθμό ανάπτυξης (-0,5%). Το 2013 κατεγράφη εκ νέου θετικός ρυθμός ανάπτυξης 2,9%, ο οποίος συνεχίστηκε το 2014 και 2015 κατά 3,6% και 3,9% αντίστοιχα. Το 2016 το ΑΕΠ αυξήθηκε κατά 2,8%, αλλά το 2017 οι συνέπειες της παρατεταμένης πολιτικής αστάθειας έγιναν αισθητές στην οικονομία της χώρας, η οποία κατέγραψε την χαμηλότερη των τελευταίων 10 ετών ανάπτυξη, μόλις 1,1%. Το 2018, η οικονομία της Βόρειας Μακεδονίας επανήλθε σε αναπτυξιακούς ρυθμούς της τάξης του 2,7%, ως αποτέλεσμα της επιτευχθείσας πολιτικής σταθερότητας, ενώ το 2019 το ΑΕΠ σημείωσε ρυθμό ανάπτυξης της τάξης του 3,6%.

Η πανδημία οδήγησε την οικονομία σε σημαντική συρρίκνωση της τάξης του -6,1%. Η χαλάρωση των μέτρων οδήγησε σε επανάκαμψη της οικονομίας στο 4% το 2021, όμως, η δυναμική της υπονομεύεται από την ενεργειακή κρίση, τους γεωπολιτικούς κινδύνους και τον υψηλό πληθωρισμό (το διάστημα Απριλίου-Ιουνίου 2022 ανήλθε στο 14,5% σε σχέση με το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2021).

Περαιτέρω, σύμφωνα με τις εαρινές **μακροοικονομικές προβλέψεις** 2022 της Κεντρικής Τράπεζας της Βόρειας Μακεδονίας, ο ρυθμός ανάπτυξης της οικονομίας της χώρας το 2022 θα ανέλθει στο 2,9%, μειωμένος σε σχέση με προηγούμενες προβλέψεις εξαιτίας των γεωπολιτικών εξελίξεων και του υψηλού πληθωρισμού ο οποίος αναμένεται να διαμορφωθεί στο τέλος του έτους στο 8,8%.

Η Κυβέρνηση της Βόρειας Μακεδονίας έχει εκπονήσει σύνολα μέτρων για να αντιμετωπίσει την ενεργειακή κρίση και τον υψηλό πληθωρισμό. Συνολικά οι δέσμη μέτρων ανέρχεται στα 750 εκ. ευρώ για το 2022 και κατευθύνεται κυρίως στα ευάλωτα νοικοκυριά και τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2022 το ΑΕΠ αυξήθηκε κατά 2,4% απέχοντας σημαντικά από το 13,1% ρυθμού ανάπτυξης που επιτεύχθηκε το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2021. Οι μακροπρόθεσμες εκτιμήσεις της Κεντρικής Τράπεζας της Βόρειας Μακεδονίας (Ιούνιος 2022) τοποθετούν την ανάπτυξη για το 2023 στο 2,9% και για το 2024 στο 3,5%. Οι εξαγωγές αναμένονται κατά το τρέχον έτος να αυξηθούν κατά 11,7%.

Πάντως, ένα από τα κυριότερα προβλήματα της οικονομίας της Βόρειας Μακεδονίας είναι η **ανεργία**. Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία, τα πρώτα έτη μετά την ανεξαρτησία της χώρας, το ποσοστό ανεργίας γνώρισε μεγάλη αύξηση. Το 1997 ανήλθε στο 36%, ενώ σταδιακά μειώθηκε, στο 31,0% έως το 2012. Το 2013, για πρώτη φορά από την ανεξαρτησία της χώρας, το ποσοστό ανεργίας έπεσε κάτω του 30% (29%), ποσοστό που

μειώθηκε περαιτέρω τα επόμενα χρόνια για να περιοριστεί στο 23,7% το 2016, στο 22,4% το 2017 και στο 20,7% το 2018. Για το 2019 τα στοιχεία της Κρατικής Στατιστικής Υπηρεσίας δείχνουν το ποσοστό ανεργίας να έχει περιορισθεί στο 17,3%, ενώ για το 2020, παρά τις επιπτώσεις της πανδημίας στον εργασιακό χώρο, το ποσοστό ανεργίας περιορίσθηκε εκ νέου στο 16,4%. Η μείωση αυτή συνεχίστηκε και το 2021 με το ποσοστό ανεργίας να διαμορφώνεται στο 15,7% ενώ κατά το πρώτο τρίμηνο του 2022 υποχώρησε περαιτέρω στο 14,8%. Ο συνολικός αριθμός απασχολούμενων ανήλθε στο 2021 σε 795.087 (από 794.909 το 2020). Το ποσοστό δραστηριότητας κατά την περίοδο αυτή ήταν 56, ενώ το ποσοστό απασχόλησης ήταν 47,2.

Σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία της Κρατικής Στατιστικής Υπηρεσίας, το 2021, εκ των εργαζόμενων το 59,5% ήταν άνδρες και το 40,5% γυναίκες, ενώ στους ανέργους το ποσοστό των ανδρών ήταν 63% και των γυναικών 37%. Στην ηλικιακή ομάδα 15-24 αναλογεί το 16,6% των εγγεγραμμένων ανέργων, στην ηλικιακή ομάδα 25-49 αναλογεί το 63,2% και στην ηλικιακή ομάδα 50-64 το 20,1%.

Από τους συνολικά 795.087 εργαζομένους στη χώρα, το 2021, το 19,8% απασχολείται στον τομέα της μεταποίησης, το 15,4% στους τομείς του λιανικού και χονδρικού εμπορίου, το 11,5% στους τομείς της γεωργίας, υλοτομίας και αλιείας, το 6,8% στον κλάδο των κατασκευών, το 6,7% στον τομέα της υγείας, το 6,3% στον τομέα της εκπαίδευσης και περί το 26% σε άλλους κλάδους της οικονομίας. Στον ευρύτερο δημόσιο τομέα της χώρας εργάζονται 54.962 άτομα που αποτελούν το 7,4% του συνόλου των εργαζομένων.

Ειδικότερα, στις Ζώνες Τεχνολογικής και Βιομηχανικής Ανάπτυξης (TBAZ) ο αριθμός των θέσεων εργασίας έχει αυξηθεί κατά 8% σε έναν χρόνο. Από τις TBAZ πραγματοποιήθηκε το 47% των εξαγωγών της χώρας αξίας περίπου 3 δισ. ευρώ σημειώνοντας αύξηση κατά 15% σε σχέση με το 2019 και κατά 22% σε σχέση με το 2018.

Σε γενικές γραμμές, η Βόρεια Μακεδονία έχει σημειώσει σημαντική πρόοδο όσον αφορά στην οικονομική ανάπτυξη και την ενσωμάτωση στις παγκόσμιες οικονομικές αγορές. Το ποσοστό ανεργίας έχει μειωθεί σημαντικά την τελευταία δεκαετία, αλλά εξακολουθεί να είναι ένα από τα υψηλότερα στην Ευρώπη, ιδίως των νέων. Η χαμηλή συμμετοχή στην αγορά εργασίας, ιδίως μεταξύ των γυναικών, και η περιορισμένη δημιουργία θέσεων εργασίας αποτελούν τις κύριες προκλήσεις στην αγορά εργασίας της Βόρειας Μακεδονίας. Οι ανεπαρκείς αποδοχές και η μη παραγωγική εργασία, η έλλειψη σταθερότητας και ασφάλειας στην εργασία, οι άνισες ευκαιρίες και οι εργασιακές σχέσεις, το επισφαλές εργασιακό περιβάλλον και η έλλειψη εκπροσώπησης των εργαζομένων αποτελούν επίσης μέλημα της Κυβέρνησης.

Σημειώνεται επίσης, η αυξητική **πορεία των μισθών**, μετά την ανεξαρτησία, καθώς από 3.783 δηνάρια, το 1991, ο μέσος καθαρός μισθός υπερεξαπλασιάστηκε μέσα σε 27 χρόνια, ανερχόμενος, το 2018, στα 24.276 δηνάρια. Το 2020, σύμφωνα με στοιχεία της Κρατικής Στατιστικής Υπηρεσίας, ο μέσος ετήσιος καθαρός μισθός έφθασε τα 27.184 δηνάρια (περίπου 442 ευρώ – με ισοτιμία 1 ευρώ=61,5 δηνάρια) ενώ τον Σεπτέμβριο του 2022 διαμορφώθηκε στα 31.812 δηνάρια ήτοι 517 ευρώ (από περίπου 487 ευρώ στο τέλος του 2021). Παραμένει, ωστόσο, χαμηλότερος του ευρωπαϊκού μέσου όρου.

Ως προς τον μεσοπρόθεσμο μακροοικονομικό και δημοσιονομικό σχεδιασμό, σύμφωνα με το **Πρόγραμμα Οικονομικής Μεταρρύθμισης 2021-2023**, η Κυβέρνηση της Βόρειας Μακεδονίας καταγράφει 20 μέτρα προτεραιότητας, τα οποία αναμένεται να εφαρμοστούν εντός της επόμενης τριετίας και αφορούν διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις που επηρεάζουν περισσότερο την οικονομική ανάπτυξη. Οι τομείς μεταρρύθμισης επικεντρώνονται κυρίως στην αγορά της ενέργειας και των μεταφορών, στην ανάπτυξη του

γεωργικού τομέα, στη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και την εξάλειψη της άτυπης οικονομίας, στη στήριξη της έρευνας, της ανάπτυξης και του ψηφιακού μετασχηματισμού, στην περιφερειακή οικονομική δικτύωση, στην εκπαίδευση και τις δεξιότητες, στην κοινωνική προστασία και την ένταξη, καθώς και στην προστασία της υγείας (υγειονομική περίθαλψη).

Ειδικότερα, όσον αφορά στη μεταρρύθμιση της αγοράς ενέργειας και τις μεταφορές, προβλέπονται μέτρα για την αύξηση του ανταγωνισμού στην αγορά ηλεκτρικής ενέργειας, την προώθηση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης και την εφαρμογή ενός ευφυούς συστήματος μεταφορών στον Πανευρωπαϊκό διάδρομο X.

Προκειμένου να αναπτυχθεί ο γεωργικός τομέας, προβλέπονται μέτρα για τη βελτίωση των αρδευτικών συστημάτων, την ενοποίηση και την ανασυγκρότηση της γεωργικής γης, τη δημιουργία γεωργικών συνεταιρισμών και τη βελτίωση της πρόσβασης σε αρόσιμη γη.

Από την άποψη της βελτίωσης του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, προβλέπεται ο εξορθολογισμός των φόρων και η δημιουργία ενός ενιαίου φορολογικού μητρώου, η περαιτέρω δημιουργία μιας ηλεκτρονικής αγοράς για προμήθειες χαμηλής αξίας και η υποστήριξη νεοσύστατων μικρομεσαίων επιχειρήσεων σε λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές. Προκειμένου να μειωθεί η άτυπη οικονομία, προβλέπονται μηχανισμοί για την ενθάρρυνση των καταχωρημένων οικονομικών δραστηριοτήτων και συναλλαγών, με έμφαση στους τομείς όπου παρατηρείται αδήλωτη εργασία.

Τα μέτρα για την υποστήριξη της έρευνας, της ανάπτυξης και του ψηφιακού μετασχηματισμού περιλαμβάνουν την επέκταση του φάσματος των υπηρεσιών της εθνικής πλατφόρμας ηλεκτρονικών υπηρεσιών, καθώς και τη βελτίωση της συνεργασίας μεταξύ ακαδημαϊκών και βιομηχανιών.

Το τμήμα της περιφερειακής οικονομικής ολοκλήρωσης περιλαμβάνει μέτρα που αποσκοπούν στην απλούστευση των διασυννοριακών ελέγχων και των τελωνειακών διαδικασιών, καθώς και στην ενίσχυση της εσωτερικής αγοράς στη χώρα.

Επιπλέον, το Πρόγραμμα Οικονομικής Μεταρρύθμισης 2021-2023 προβλέπει δραστηριότητες για τη βελτίωση των αποτελεσμάτων της εκπαιδευτικής διαδικασίας και τη μείωση της αναντιστοιχίας δεξιοτήτων και προσόντων με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας. Επίσης, για πρώτη φορά, το εν λόγω Πρόγραμμα περιλαμβάνει τον τομέα της υγείας, όπου προβλέπονται δραστηριότητες για τη βελτίωση της υγειονομικής περίθαλψης του πληθυσμού.

Στις αρχές του 2022 τέθηκαν οι επιπλέον εξείς στόχοι για την επόμενη τριετία:

- Διαμόρφωση μεγαλύτερης και βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης με στόχο τον διπλασιασμό του μέσου ετήσιου ρυθμού ανάπτυξης από το 2,5% στο 5% του ΑΕΠ.
- Μείωση της ανεργίας στο 11% το 2024 και στο 8,6% μέχρι τα τέλη του 2026. Σύμφωνα με το Σχέδιο για επιταχυνόμενη οικονομική ανάπτυξη, το ποσοστό απασχόλησης προβλέπεται να αυξηθεί στο 51,1% το 2024.
- Ψηφιοποίηση των υπηρεσιών και αναδιοργάνωση της δημόσιας διοίκησης.
- Αντιμετώπιση των επιπτώσεων της πανδημίας και της ενεργειακής κρίσης μέσω αύξησης της εγχώριας παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από επενδύσεις σε νέα έργα υποδομής πράσινης ενέργειας.
- Κατασκευή του Διαδρόμου VIII και σύνδεση Ανατολής-Δύσης με την Δημοκρατία της Αλβανίας και την Δημοκρατία της Βουλγαρίας συνιστούν στρατηγικές δεσμεύσεις της Κυβέρνησης στον χρονικό ορίζοντα του 2024.

Σημειώνεται ότι, οι διεθνείς χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί δηλώνουν αρωγοί στην προσπάθεια υλοποίησης της αναπτυξιακής οικονομικής ατζέντας της Βόρειας Μακεδονίας. Ενδεικτικά αναφέρεται η υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Ανασυγκρότησης & Ανάπτυξης (ΕΤΑΑ) στην προετοιμασία και υλοποίηση έργων προτεραιότητας που αποτελούν μέρος του Οικονομικού και Επενδυτικού Σχεδίου της ΕΕ για τα Δυτικά Βαλκάνια, με έμφαση στις οδικές και σιδηροδρομικές υποδομές, την ενέργεια και το περιβάλλον (η ΕΤΑΑ έχει επενδύσει μέχρι στιγμής πάνω από 2 δισ. ευρώ στη Βόρεια Μακεδονία).

Παράλληλα με τις προγραμματισμένες δημόσιες επενδύσεις ύψους περίπου 4 δισ. ευρώ μεταξύ του 2021 και του 2025, που χρηματοδοτούνται από τον προϋπολογισμό, τα ταμεία του Μηχανισμού Προενταξιακής Βοήθειας και τα διεθνή χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, θα κινητοποιηθούν περισσότερα κεφάλαια και επενδύσεις από τον ιδιωτικό τομέα. Αυτό θα αυξήσει τις συνολικές επενδύσεις, την αύξηση του ΑΕΠ και θα συμβάλει στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.

Όσον αφορά στις **Άμεσες Ξένες Επενδύσεις (ΑΞΕ)**, θα πρέπει να αναφερθεί ότι πολλές από τις επενδύσεις αφορούν στη δραστηριοποίηση ξένων εταιρειών εντός των Τεχνολογικών και Βιομηχανικών Αναπτυξιακών Ζωνών (ΤΒΑΖ), στις οποίες ισχύει ειδικό καθεστώς ιδιαίτερα ευνοϊκό για τις επενδύσεις. Η Κυβέρνηση της Βόρειας Μακεδονίας έχει καταρτίσει Πρόγραμμα Οικονομικής Ανάπτυξης, το οποίο στοχεύει στον εξορθολογισμό των παρεχόμενων ενισχύσεων και στην τόνωση του εγχώριου επιχειρείν.

Βασικά μακροοικονομικά μεγέθη 2017-2021

Οικονομικός Δείκτης	2017	2018	2019	2020	2021
Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (τρέχουσες τιμές - δισ. ευρώ)	10,1	10,7	11,3	10,8	11,6
ΑΕΠ Μεταβολή % (σε πραγματικούς όρους)	1,1	2,9	3,2	-4,5	4,0
Κατά κεφαλήν ΑΕΠ (ευρώ)	4.839	5.175	5.398	5.187	5.129
Ανεργία (%)	22,4	20,7	17,3	16,4	15,7
Πληθωρισμός (%)	1,4	1,5	0,8	1,2	4,9
Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών (σε εκατ. ευρώ)	-105	-7	-372	-373	-366
Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών (ως ποσοστό του ΑΕΠ)	-1,0	-0,1	-3,3	-3,5	-3,1
Δημοσιονομικό ισοζύγιο (% ΑΕΠ)	-2,7	-1,8	-2,0	-8,1	-5,4
Δημόσιο Χρέος (% ΑΕΠ)	47,7	48,4	49,4	60,2	60,9
Ακαθάριστο εξωτερικό χρέος (% ΑΕΠ)	73,4	73,0	72,7	80,2	81,6
Εξαγωγές (σε εκατ. ευρώ)	5.018,7	5.872,5	6.421,6	5.777,9	6.922

Εισαγωγές (σε εκατ. ευρώ)	6.834,9	7.676,3	8.436,3	7.594,5	9.638
Εμπορικό ισοζύγιο (σε εκατ. ευρώ)	-1.816,2	-1.803,8	-2.014,7	-1.816,6	-2.715
Εξαγωγές προς Ελλάδα (ΣΤ.ΥΠ. Βόρειας Μακεδονίας σε εκατ. ευρώ)	180,0	190,5	173,8	175,5	205,9
Εισαγωγές από Ελλάδα (ΣΤ.ΥΠ. Βόρειας Μακεδονίας σε εκατ. ευρώ)	546,1	650,6	684,0	451,7	737,3
ΑΞΕ στη Βόρεια Μακεδονία (συν. κεφάλαια – απόθεμα τέλος έτους - σε εκατ. ευρώ)	4.657,3	5.307,0	5.704,1	5.851,66	6.298,1
Ελληνικές ΑΞΕ στη Βόρεια Μακεδονία (απόθεμα – σε εκατ. ευρώ)	473,9	488,3	518,3	548,80	612,11
Μέσος μηνιαίος καθαρός μισθός (σε ευρώ)	373	395	410	442	517
Μέση τιμή συναλλαγματικής ισοτιμίας Δηναρίου/Ευρώ	61,5	61,5	61,5	61,6	61,6
Μέση τιμή συναλλαγματικής ισοτιμίας Δηναρίου/Δολαρίου	54,6	52,1	55,0	54,1	52,1

Πηγές: Κεντρική Τράπεζα Βόρειας Μακεδονίας/Υπουργείο Οικονομικών Βόρειας Μακεδονίας
Επεξεργασία: Γραφείο ΟΕΥ - Πρεσβείας Σκοπίων

B. ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

B.1 Θεσμικό πλαίσιο

Στη Βόρεια Μακεδονία δεν υπάρχει ενιαίος νόμος για τις ξένες επενδύσεις, αλλά το σχετικό νομοθετικό πλαίσιο περιλαμβάνει διάφορους επιμέρους νόμους, όπως ο νόμος περί εμπορικών εταιρειών, ο νόμος περί αξιών, ο νόμος περί φορολογίας κερδών, η τελωνειακή νομοθεσία, ο νόμος του φόρου προστιθέμενης αξίας (ΦΠΑ), ο εμπορικός νόμος, ο νόμος για την ίδρυση μετοχικών επιχειρήσεων - περί εξαγοράς μετοχικών εταιρειών, ο νόμος για τον έλεγχο του συναλλάγματος - για τη ρύθμιση συναλλαγματικών αποθεμάτων, ο νόμος για τη διαδικασία πληρωμών, ο νόμος για τον εξωτερικό δανεισμό, ο νόμος περί ιδιωτικοποιήσεων κρατικών κεφαλαίων, ο νόμος περί επενδυτικών ταμείων, ο τραπεζικός νόμος, το εργατικό δίκαιο, ο νόμος περί δημοσιονομική πειθαρχία, ο νόμος περί οικονομικής στήριξης επενδύσεων, και ο νόμος για τις Ζώνες Τεχνολογικής και Βιομηχανικής Ανάπτυξης (ελεύθερες οικονομικές ζώνες).

Γενικά, το νομικό σύστημα της Βόρειας Μακεδονίας βασίζεται στην παράδοση του αστικού δικαίου, με κάποιες ωστόσο διαφοροποιήσεις, και περιλαμβάνει ένα καθιερωμένο νομικό πλαίσιο τόσο για το εμπορικό όσο και για το δίκαιο των συμβάσεων. Σύμφωνα με το Σύνταγμα, ανεξάρτητα δικαστήρια αποφαινούνται επί εμπορικών και συμβατικών διαφορών μεταξύ επιχειρηματικών οντοτήτων και οι δικαστικές αποφάσεις εκτελούνται νόμιμα από ιδιωτικούς εκτελεστικούς φορείς. Προβλέπεται δε η δυνατότητα έφεσης. Τα τέλη της διαδικασίας εκτέλεσης μειώθηκαν και απλοποιήθηκαν το 2019. Εμπορικές διαφορές έως 15.000 ευρώ απαιτούν τη διαμεσολάβηση ως προϋπόθεση για την κίνηση νομικής αγωγής στα δικαστήρια. Σε υποθέσεις διεθνούς χαρακτήρα προβλέπεται η χρήση διεθνών διαιτητών. Οι κυρωμένες διεθνείς πράξεις θεωρούνται αναπόσπαστο μέρος της εθνικής νομοθεσίας και δεν μπορούν να τροποποιηθούν από εθνική νομοθεσία.

Καθ' όλη τη διάρκεια του 2021, δεν ψηφίστηκαν νέοι σημαντικοί νόμοι, κανονισμοί ή δικαστικές αποφάσεις που σχετίζονται με τις ξένες επενδύσεις. Ωστόσο, ορισμένοι υφιστάμενοι νόμοι τροποποιήθηκαν ελαφρώς, ενώ αναμένεται τροποποίηση της φορολογικής νομοθεσίας.

Από την άλλη, οι επιχειρήσεις παραπονούνται για μακροχρόνιες και δαπανηρές εκδικάσεις εμπορικών διαφορών, ωστόσο δεν χρησιμοποιούν ιδιαίτερα τη διαμεσολάβηση, παρά το γεγονός ότι αποτελεί ταχύτερο και συχνά λιγότερο δαπανηρό τρόπο επίλυσης διαφορών. Τον Δεκέμβριο του 2021, το Κοινοβούλιο ενέκρινε νέο Νόμο για τη Διαμεσολάβηση που προβλέπει την ευρύτερη χρήση της, βάσει συμβάσεων ή ως νομικά εξουσιοδοτημένη εναλλακτική λύση πριν από την εξέταση ενός θέματος στο δικαστήριο. Ειδικοί του χώρου επισημαίνουν ότι, το κράτος δικαίου παραμένει μια βασική πρόκληση στη Βόρεια Μακεδονία, υποδεικνύοντας την αδικαιολόγητη εκτελεστική, επιχειρηματική και πολιτική παρέμβαση στο δικαστικό σώμα και την κακή χρηματοδότηση και διαχείριση των διοικητικών δικαστηρίων. Αυτά τα εμπόδια συχνά οδηγούν σε μακροχρόνιες και δαπανηρές δικαστικές διαμάχες.

Εταιρικός νόμος

Συνιστά το πρωτογενές δίκαιο που διέπει την επιχειρηματική δραστηριότητα στη Βόρεια Μακεδονία. Καθορίζει τις μορφές των εταιρειών που μπορούν να λειτουργούν στη χώρα, καθώς και τις διαδικασίες και τους κανονισμούς για την ίδρυση και τη λειτουργία τους. Όλοι

οι ξένοι επενδυτές τυγχάνουν εθνικής μεταχείρισης και έχουν το δικαίωμα να ιδρύουν και να διαχειρίζονται όλα τα είδη των ιδιωτικών ή των μετοχικών εταιρειών. Οι ξένοι επενδυτές δεν είναι υποχρεωμένοι να λάβουν ειδική άδεια από εξουσιοδοτημένους κρατικούς φορείς πέραν αυτής που προβλέπεται σε κάθε περίπτωση από τον νόμο. Από το 2008, οι αλλοδαποί έχουν δικαίωμα απόκτησης γης στη χώρα και μπορούν να επενδύσουν ή να κατέχουν πάγια στοιχεία του ενεργητικού και ακίνητα. Σε περίπτωση κρατικοποίησης, οι ξένοι επενδυτές έχουν το δικαίωμα να επιλέξουν τη μορφή αποζημίωσης.

Θετικές αλλαγές πραγματοποιήθηκαν με τον τροποποιητικό εταιρικό νόμο του 2012. Οι σχετικές τροποποιήσεις προβλέπουν ότι το ελάχιστο υποχρεωτικό γενικό αποθεματικό για τις επιχειρήσεις μειώνεται από το 15% στο 5%, ενώ το συνολικό ποσό των αποθεματικών μειώνεται από το ένα πέμπτο στο ένα δέκατο των παγίων περιουσιακών στοιχείων τους. Αυτό σημαίνει ότι, αντί οι εταιρείες να διαθέτουν ετησίως το 15% των καθαρών κερδών τους για τα αποθεματικά τους, θα δεσμεύουν πλέον για τον σκοπό αυτό μόνον το 5%.

Οι εταιρείες που είναι εισηγμένες στο χρηματιστήριο, προτού προβούν σε υπογραφή συμβολαίων που υπερβαίνουν σε αξία το 10% των στοιχείων του ενεργητικού τους, υποχρεούνται να ζητήσουν τη γνωμοδότηση εξουσιοδοτημένου ορκωτού λογιστή.

Επιπλέον, σχετικά πρόσφατα η Κυβέρνηση τροποποίησε τον Νόμο για τις εμπορικές εταιρείες που αφορά, μεταξύ άλλων, στην εισαγωγή νέου τύπου εταιρείας. Ειδικότερα, καθίσταται πλέον δυνατή η σύσταση εταιρείας περιορισμένης ευθύνης με συμβολικό ελάχιστο ποσό αρχικού ιδρυτικού κεφαλαίου 1 ευρώ από πολίτες που επιθυμούν να εκκινήσουν μια επιχειρηματική δραστηριότητα, αλλά δεν διαθέτουν επαρκή κεφάλαια (τουλάχιστον 5.000 ευρώ ως ιδρυτικό κεφάλαιο) για να ξεκινήσουν τη δική τους επιχείρηση. Ο νέος τύπος εταιρείας φέρει τον τίτλο «Απλοποιημένη Εταιρεία Περιορισμένης Ευθύνης - ΡΔΟΟ». Η εταιρεία μπορεί να έχει έως τρία ιδρυτικά φυσικά πρόσωπα, εκ των οποίων το ένα είναι διαχειριστής. Δεδομένου ότι πρόκειται για εταιρεία με μετοχικό κεφάλαιο 1 ευρώ, ισχύει ειδικό καθεστώς για χρηματοοικονομικές πράξεις όσον αφορά στη διάθεση κερδών, καθώς και στην παροχή και διάθεση του απαιτούμενου αποθεματικού της εταιρείας.

Νόμος για την ιδιωτικοποίηση κρατικού κεφαλαίου

Για τους ξένους επενδυτές διασφαλίζονται ίσα δικαιώματα με τους εγχώριους επενδυτές κατά την υποβολή προσφορών για την απόκτηση μετοχών κρατικών εταιρειών. Επίσης, δεν υπάρχουν νομικά κωλύματα για τους ξένους επενδυτές που συμμετέχουν στη διαδικασία ιδιωτικοποίησης των εγχώριων επιχειρήσεων.

Νόμος για τον εξωτερικό δανεισμό

Ο νόμος αυτός ρυθμίζει τις πιστωτικές σχέσεις των εγχώριων φορέων με τους αντίστοιχους φορείς του εξωτερικού. Ειδικότερα, ρυθμίζει τους όρους με τους οποίους οι ξένοι επενδυτές μπορούν να μετατρέψουν τις απαιτήσεις τους σε καταθέσεις, μετοχές ή επενδύσεις σε μετοχικό κεφάλαιο στην εταιρεία ή στην τράπεζα - οφειλέτη. Η Επιτροπή Εξωτερικού Δανεισμού επιτρέπει επίσης τη μετατροπή του αναδιαρθρωμένου χρέους σε ξένες επενδύσεις σε συγκεκριμένους τομείς ή σε δευτερογενείς αγορές κεφαλαίων.

Νόμος για τα επενδυτικά ταμεία

Ο νόμος για τα επενδυτικά ταμεία (Investment Funds) διέπει τις προϋποθέσεις για τη δραστηριοποίηση των επενδυτικών ταμείων, καθώς και των εταιρειών διαχείρισης επενδυτικών κεφαλαίων, τον εποπτικό έλεγχο της λειτουργίας τους, καθώς και τη διαδικασία επιλογής της τράπεζας - θεματοφύλακα. Ο νόμος δεν κάνει διακρίσεις σε βάρος των ξένων επενδυτών για τη δημιουργία ανοικτού ή κλειστού τύπου επενδυτικών ταμείων.

Νόμος για το συνάλλαγμα

Ο νόμος ρυθμίζει τις τρέχουσες και κεφαλαιουχικές συναλλαγές μεταξύ κατοίκων και μη κατοίκων, τη μεταφορά κεφαλαίων πέραν των συνόρων, καθώς και όλες τις πράξεις συναλλάγματος. Επιτρέπονται όλες οι τρέχουσες συναλλαγές αλλοδαπών φορέων.

Οι ξένοι επενδυτές μπορούν να επαναπατρίζουν τόσο τα κέρδη, όσο και τα κεφάλαια που αποκτήθηκαν από την πώληση των μετοχών μετά την καταβολή των φόρων και κοινωνικών εισφορών.

Λοιπά Νομικά Θέματα

Σύμφωνα με τον νόμο, οι ξένοι επενδυτές έχουν το δικαίωμα να αποζημιωθούν με την πλήρη αξία της επένδυσής τους σε περίπτωση κρατικοποίησης, μια διάταξη η οποία δεν ισχύει για τους εγχώριους επενδυτές. Οι ξένοι επενδυτές μπορούν να επενδύσουν άμεσα σε όλους τους τομείς της βιομηχανίας και των επιχειρήσεων εκτός εκείνων για τους οποίους υπάρχουν περιορισμοί από τον νόμο, όπως οι επενδύσεις στον τομέα της παραγωγής όπλων και ναρκωτικών ουσιών (για φαρμακευτική χρήση), οι οποίες απαγορεύονται χωρίς την εκ των προτέρων έγκριση της Κυβέρνησης.

Λογιστικό Σύστημα

Το λογιστικό σύστημα της Βόρειας Μακεδονίας ρυθμίζεται από τον Νόμο Λογιστικής για τον Προϋπολογισμό και τους Αποδέκτες του Προϋπολογισμού.

Με την υιοθέτηση του νέου λογιστικού συστήματος στη Βόρεια Μακεδονία (το 2021) προβλέπεται η εναρμόνιση των λογιστικών κανόνων της Βόρειας Μακεδονίας με το κεκτημένο της ΕΕ και τα διεθνή λογιστικά πρότυπα (Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης -ΔΠΧΠ/ International financial reporting standard - IFRS).

Μεταξύ άλλων, προβλέπεται η σύσταση Συμβουλίου για την προώθηση και εποπτεία του λογιστικού επαγγέλματος, το οποίο, ως ανεξάρτητο ρυθμιστικό όργανο, θα διασφαλίζει την κατάλληλη εφαρμογή όλων των αρχών προς την κατεύθυνση της αύξησης των ικανοτήτων και της επαγγελματικής ετοιμότητας των λογιστών, με υποχρεωτική εξέταση για την είσοδο στο επάγγελμα, καθώς και με αύξηση του αριθμού ωρών για συνεχή επαγγελματική εξέλιξη (ΚΡΥ).

Τα πρόσωπα που εκτελούν λογιστικές εργασίες θα έχουν τη νομική ευθύνη για τη σωστή διαχείριση της λογιστικής και την υποχρέωση να επιβεβαιώνουν με υπογραφή την ακρίβεια του ετήσιου λογαριασμού και των οικονομικών καταστάσεων, καθώς και τη συμμόρφωσή τους με τις νομικές διατάξεις.

Σύμφωνα με τον εταιρικό νόμο, όλα τα νομικά πρόσωπα υποχρεούνται να καταρτίζουν ετήσιες οικονομικές καταστάσεις στο τέλος κάθε ημερολογιακού έτους. Οι εισηγμένες εταιρείες, οι μεγάλες και μεσαίες οντότητες υποχρεούνται επίσης να συντάσσουν και να υποβάλλουν οικονομικές καταστάσεις που καταρτίζονται σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς. Επίσης, η ελεγκτική δραστηριότητα εκτελείται σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου.

Η προθεσμία υποβολής των καταστάσεων είναι το τέλος Φεβρουαρίου του επόμενου έτους ή έως τις 15 Μαρτίου εάν υποβληθούν σε ηλεκτρονική μορφή. Κάθε μεσαία και μεγάλη οντότητα υποχρεούται να παρουσιάζει τις ετήσιες οικονομικές καταστάσεις στο Κεντρικό Μητρώο σε ηλεκτρονική μορφή.

Σύμφωνα με τον Νόμο περί εταιρικού Ελέγχου, οι εταιρείες που ασκούν τις δραστηριότητές τους και έχουν έδρα στη Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας και που απασχολούν περισσότερους από 50 εργαζομένους ή/και έχουν κύκλο εργασιών και

συνολικό ενεργητικό που υπερβαίνει τα 2 εκατ. ευρώ υποχρεούνται να υποβάλλουν οικονομικές και λογιστικές καταστάσεις για υποχρεωτικό έλεγχο.

Ο Νόμος προβλέπει τη διενέργεια ελέγχου από Ελεγκτική εταιρεία εγγεγραμμένη στο Κεντρικό Μητρώο, ή από ορκωτό ελεγκτή που λειτουργεί ως ατομική επιχείρηση σύμφωνα με το εταιρικό δίκαιο. Ο νόμος περί λογιστικών ελέγχων επιτρέπει επίσης στις επιχειρήσεις να υποβάλλονται σε εθελοντικούς ελέγχους.

B.1.1 Νομικές Μορφές Εταιρειών

Σύμφωνα με το Εταιρικό Δίκαιο, τόσο τα εγχώρια όσο και τα αλλοδαπά άτομα ή εταιρείες, μπορούν να ιδρύσουν τους ακόλουθους τύπους επιχειρηματικών οντοτήτων:

Γενικής Εταιρικής Σχέσης (General Partnership) - ένωση δύο ή περισσότερων νομικών οντοτήτων ή ατόμων που ευθύνονται προσωπικά και από κοινού χωρίς περιορισμό στους πιστωτές. Αυτή η ευθύνη περιλαμβάνει ολόκληρη την ιδιοκτησία τους.

Περιορισμένης Σύμπραξης (Limited Partnership) - εταιρική σχέση δύο ή περισσότερων οντοτήτων ή προσώπων, στην οποία τουλάχιστον ένας από τους εταίρους είναι από κοινού υπεύθυνος χωρίς περιορισμό και με ολόκληρη την περιουσία του για τις υποχρεώσεις της εταιρείας ("γενικός εταίρος") και τουλάχιστον ένας εταίρος ("ετερόρρυθμος εταίρος") ευθύνεται για τις υποχρεώσεις της εταιρείας μέχρι την καταγεγραμμένη συνεισφορά του στην εταιρεία.

Εταιρεία περιορισμένης ευθύνης (Limited Liability Company / DOOEL ή DOO) - εταιρεία στην οποία οι μέτοχοι συμμετέχουν με μία μετοχή (βασική συνεισφορά) στο προκαθορισμένο βασικό κεφάλαιο της εταιρείας. Η βασική συνεισφορά μπορεί να διαφέρει ως προς την αξία, αλλά η συμβολή δεν μπορεί να έχει τη μορφή εργασίας ή υπηρεσιών. Τουλάχιστον ένας (1) και το πολύ πενήντα (50) μέτοχοι μπορούν να ιδρύσουν εταιρεία περιορισμένης ευθύνης.

Η εταιρεία περιορισμένης ευθύνης είναι η πιο κοινή επιχειρηματική δομή τόσο για ντόπιους όσο και για ξένους επενδυτές λόγω της απλής εγγραφής, των φορολογικών πλεονεκτημάτων και της γρήγορης έναρξης των δραστηριοτήτων.

Εταιρεία μετοχών (AD) (Joint-Stock Company AD) - εταιρεία που έχει, βάσει του καταστατικού της, ένα καθορισμένο κεφάλαιο (βασικό κεφάλαιο) που διαιρείται σε ίσα μέρη (μετοχές). Οι μέτοχοι συμμετέχουν με μία ή περισσότερες μετοχές και οι υποχρεώσεις τους εξασφαλίζονται με ολόκληρο το κεφάλαιο της εταιρείας. Μια ανώνυμη εταιρεία μπορεί να ιδρυθεί από μία ή περισσότερες νομικές οντότητες ή ιδιώτες.

Περιορισμένη σύμπραξη βάσει μετοχών (Limited Partnership by Stock) - εταιρεία στην οποία ένας ή περισσότεροι γενικοί εταίροι ευθύνονται από κοινού χωρίς περιορισμό για τις υποχρεώσεις της εταιρείας. Οι περιορισμένοι εταίροι έχουν την ιδιότητα του μετόχου και δεν ευθύνονται για τις υποχρεώσεις της εταιρείας.

Ιδιωτική - ατομική επιχείρηση (Sole Proprietors) - όσοι διεξάγουν επιχειρηματικές δραστηριότητες υποχρεούνται να εγγραφούν ως ατομικοί ιδιοκτήτες. Το άτομο είναι πλήρως και απεριόριστα υπεύθυνο, με όλα τα περιουσιακά του στοιχεία, προς τους πιστωτές.

Απλοποιημένη Εταιρεία Περιορισμένης Ευθύνης (Simplified Limited Liability Company – PDOO) - σύσταση εταιρείας περιορισμένης ευθύνης με ελάχιστο ποσό αρχικού ιδρυτικού κεφαλαίου 1 ευρώ. Η εταιρεία μπορεί να έχει έως τρία ιδρυτικά φυσικά πρόσωπα, εκ των οποίων το ένα είναι διαχειριστής.

B.1.2 Διαδικασία ίδρυσης εταιρίας

Η Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας εισήγαγε, την 1η Ιανουαρίου 2006, το σύστημα «μίας στάσης» (ONE-STOP-SHOP) για την εγγραφή όλων των μορφών εταιρειών, γεγονός που επιτρέπει στους επενδυτές να καταχωρίσουν τις επιχειρήσεις τους μετά από 4 ώρες υποβολής της αίτησής τους (στην πράξη, μπορεί να χρειαστούν 2-3 εργάσιμες ημέρες), μειώνοντας έτσι σημαντικά τη συγκεκριμένη γραφειοκρατία και το κόστος εκκίνησης.

Το σύστημα One-Stop-Shop αναλαμβάνει όλες τις διαδικασίες εγγραφής σε διάφορους κρατικούς φορείς (συμπεριλαμβανομένης της παροχής ΑΦΜ). Τούτο μειώνει σημαντικά τα διοικητικά εμπόδια και το κόστος έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας. Η όλη διαδικασία ίδρυσης εταιρείας στη Βόρεια Μακεδονία παρουσιάζεται συνοπτικά σε κάτωθι Πίνακα. Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. ιστοσελίδα Κεντρικού Μητρώου, www.crm.com.mk (τηλ.: + 3892 3288-298, e-mail: e-registracija@crm.org.mk).

Διαδικασία ίδρυσης εταιρίας			
A/A	Διαδικασία	Διάρκεια *	Κόστος*
1	Εγγραφή στο Κεντρικό Μητρώο και απόκτηση εταιρικής σφραγίδας Αρμόδια Υπηρεσία: Κεντρικό Μητρώο (Central Register) Οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να προμηθευθούν τα απαιτούμενα έγγραφα από το Κεντρικό Μητρώο. Στη συνέχεια, τα συμπληρώνουν και υποβάλουν στην αρμόδια Υπηρεσία. Η διαδικασία εγγραφής περιλαμβάνει την εγγραφή της εταιρείας στο Εμπορικό Μητρώο (Trade Register), την παροχή του Αριθμού Μητρώου της εταιρείας (statistic number LLC), το άνοιγμα του τραπεζικού λογαριασμού της εταιρείας, την εγγραφή της εταιρείας στο Γραφείο Δημοσίων Εσόδων- Φορολογική Υπηρεσία (Public Revenue Office–Tax Office) και τη δημοσίευση της ανακοίνωσης ίδρυσης της εταιρείας στην επίσημη ιστοσελίδα του Κεντρικού Μητρώου (www.crm.com.mk). Σύμφωνα με την τροποποίηση του νόμου για τις εμπορικές εταιρείες (Official Gazette, nr. 38/ 24.02.2014), η εγγραφή των ΕΠΕ (LLCs) γίνεται μόνον ηλεκτρονικά, μέσω εξουσιοδοτημένων εγγεγραμμένων πρακτόρων (authorized registration agents). Η ηλεκτρονική εγγραφή είναι δωρεάν. Μέσω του One-stop-shop (Official Gazette 150/2007/12.12.2007) υπάρχει πλέον σύνδεση μεταξύ του Κεντρικού Μητρώου και του Οργανισμού Απασχόλησης που επιτρέπει την πρώτη εγγραφή διευθυντών και εργαζομένων στο κοινωνικό ταμείο. Το Κεντρικό Μητρώο παρέχει κατάλογο εξουσιοδοτημένων αντιπροσώπων (λογιστές και δικηγόρους), από τους οποίους οι επιχειρηματίες μπορούν να επιλέξουν έναν πράκτορα. Αμοιβές/χρεώσεις, τέλη και έξοδα καθορίζονται βάσει σχετικών κανονισμών (Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας της Βόρειας Μακεδονίας no.13/2017 από 08.02.2017). Ενώ οι επιχειρηματίες έχουν τη δυνατότητα να υποβάλουν τα έγγραφα μόνοι τους, απαιτείται ψηφιακή υπογραφή για τη χρήση της πύλης ηλεκτρονικής εγγραφής. Οι πράκτορες εντέλλονται να ετοιμάζουν την αίτηση και τις συνοδευτικές πράξεις της εταιρείας, καθώς και όλα τα έγγραφα που είναι απαραίτητα για τη δημιουργία της εταιρείας σε ηλεκτρονική μορφή, να υπογράφουν και να υποβάλλουν ψηφιακά μέσω του υφιστάμενου συστήματος ηλεκτρονικής καταχώρισης του Κεντρικού Μητρώου, στο όνομα και για λογαριασμό διαφορετικών μερών. Μπορούν να πιστοποιούν την ταυτότητα των αιτούντων, έτσι ώστε να μη χρειάζονται επιπλέον επικυρώσεις. Η διαδικασία ολοκληρώνεται από τον πράκτορα. Οι αιτούντες μεταφέρουν το ποσό του εταιρικού κεφαλαίου σε προσωρινό λογαριασμό σε εμπορική τράπεζα της επιλογής τους. Μετά την ολοκλήρωση της εγγραφής, ανοίγεται ο τραπεζικός λογαριασμός της νεοσύστατης εταιρείας.	1-2 ημέρες	9.000 δηνάρια για υπηρεσίες εγγραφής
2	Άνοιγμα τραπεζικού λογαριασμού Φορέας: Εμπορική Τράπεζα (Commercial Bank) Το Εμπορικό Μητρώο συνδέεται με το Γραφείο Δημοσίων Εσόδων και όλες τις τράπεζες. Το Μητρώο ρωτά τους ενδιαφερόμενους ποια τράπεζα θα	1 ημέρα	Δωρεάν

	χρησιμοποιήσουν και την επιλέγει από το ηλεκτρονικό σύστημα. Αυτό εξασφαλίζει στην εταιρεία έναν αριθμό στην επιλεγμένη τράπεζα, ωστόσο, δεν παρέχει έναν ενεργό τραπεζικό λογαριασμό. Ο αντιπρόσωπος της εταιρείας πρέπει να επισκεφθεί την τράπεζα για να ανοίξει λογαριασμό.		
3	Εγγραφή ΦΠΑ Αρμόδια Υπηρεσία: Γραφείο Δημοσίων Εσόδων Οι εταιρείες που με την άσκηση εμπορικής δραστηριότητας προβλέπουν επίτευξη κύκλου εργασιών άνω των 2.000.000 δηναρίων υποχρεούνται να εγγραφούν για ΦΠΑ. Η εγγραφή πραγματοποιείται με την υποβολή αίτησης καταχώρισης του Φόρου Προστιθέμενης Αξίας (έντυπο DDV-01). Η αίτηση καταχώρισης ΦΠΑ υποβάλλεται στο Γραφείο Δημοσίων Εσόδων. Οι φορολογούμενοι που άρχισαν εμπορικές δραστηριότητες κατά τη διάρκεια του ημερολογιακού έτους πρέπει να υποβάλουν αίτηση καταχώρισης ΦΠΑ εντός 15 ημερών από την έναρξη της δραστηριότητας. Το Γραφείο Δημοσίων Εσόδων διενεργεί εσωτερικό έλεγχο της εταιρείας (έλεγχο επιχειρηματικών σχεδίων, ιδιοκτητών, άλλων ειδικών παραμέτρων) πριν από την έγκριση της καταχώρισης ΦΠΑ.	12 ημέρες	Δωρεάν
4	Δημοσίευση αγγελίας σχετικά με την ανάγκη πρόσληψης υπαλλήλου και εγγραφή εργαζομένων στον Οργανισμό Απασχόλησης Αρμόδια Υπηρεσία: Οργανισμός Απασχόλησης Πριν από την εγγραφή ενός εργαζομένου, πρέπει να υποβληθεί στον Οργανισμό αγγελία για την ανάγκη πρόσληψης εργαζομένου/ υπαλλήλου (έντυπο PPR). Στο έντυπο PPR περιλαμβάνονται οι ακόλουθες πληροφορίες: όνομα και διεύθυνση της εταιρείας, αριθμός εγγραφής και φορολογικού μητρώου της εταιρείας, αριθμός εργαζομένων/ υπαλλήλων (με στοιχεία για θέση εργασίας, μισθό, διάρκεια απασχόλησης, εκπαιδευτικές και εργασιακές απαιτήσεις). Ο εργαζόμενος μπορεί να εγγραφεί μετά από τη λήξη 3 ημερών από την υποβολή της διαφήμισης. Για την εγγραφή των υπαλλήλων, απαιτείται η υποβολή εντύπου εγγραφής τους, συνοδευόμενο από αντίγραφο της διαφήμισης (έντυπο PPR) το οποίο έχει προηγουμένως υπογραφεί και σφραγισθεί από τον Οργανισμό Απασχόλησης. Το έντυπο εγγραφής περιέχει πληροφορίες σχετικά με: όνομα, διεύθυνση και αριθμό εγγραφής της εταιρείας - όνομα, επώνυμο και αριθμό ταυτότητας (ID) του εργαζόμενου - αριθμό και ημερομηνία σύμβασης εργασίας. Η εγγραφή μπορεί να γίνει είτε διαδικτυακά είτε αυτοπροσώπως. Η ηλεκτρονική εγγραφή γίνεται μέσω του δικτυακού τόπου e-rabota.avrm.gov.mk, ενώ η εγγραφή αυτοπροσώπως γίνεται στα γραφεία του Οργανισμού Απασχόλησης. Ο εργαζόμενος καταχωρείται από την επόμενη ημέρα από την υποβολή των απαραίτητων εγγράφων. Με την εγγραφή του εργαζομένου, ο Οργανισμός εκδίδει το M1M2, το οποίο επιβεβαιώνει την ημερομηνία έναρξης εργασίας και περιέχει δεδομένα σχετικά με το όνομα, τη διεύθυνση και τον αριθμό μητρώου της εταιρείας, καθώς και το όνομα, επώνυμο και αριθμό ταυτότητας του υπαλλήλου. Το έντυπο M1M2 υπογράφεται και σφραγίζεται από τον Οργανισμό Απασχόλησης, ο οποίος αποδεικνύει την εγγραφή του εργαζομένου. Στη συνέχεια, ο Οργανισμός εγγράφει τους εργαζομένους στο Ταμείο Συντάξεων, ενώ οι εργαζόμενοι (ή, εξουσιοδοτημένα πρόσωπα) είναι υπεύθυνοι για την επαλήθευση του φυλλαδίου εργασίας στο Ταμείο Υγείας (Health fund).	3 ημέρες	Δωρεάν

* Η διάρκεια και τα κόστη βασίζονται σε στοιχεία της έκθεσης *Doing business 2020* της World Bank Group.

Περαιτέρω, σημειώνεται ότι, από 27.01.2021 όλες οι εταιρείες στη Βόρεια Μακεδονία υποχρεούνται σε δήλωση των δεδομένων των πραγματικών ιδιοκτητών των εταιρειών στο **Μητρώο Πραγματικών Δικαιούχων του Κεντρικού Μητρώου** της Βόρειας Μακεδονίας (CRSM). Το εν λόγω Μητρώο αποτελεί προϊόν της εντατικής συνεργασίας μεταξύ του Κεντρικού Μητρώου και του Γραφείου Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών (Financial Intelligence Office) και υλοποιήθηκε με την υποστήριξη του Παγκόσμιου Προγράμματος για την Καταπολέμηση των Παράνομων Χρηματοοικονομικών Ροών της Γερμανικής Εταιρείας Διεθνούς Συνεργασίας (GIZ). Ο σκοπός της εισαγωγής του Μητρώου είναι η ενίσχυση της

διαφάνειας στη δομή ιδιοκτησίας των νομικών οντοτήτων στη χώρα και η τήρηση των διεθνών και κοινοτικών προτύπων για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας.

Ως "πραγματικός ιδιοκτήτης" ορίζεται κάθε φυσικό πρόσωπο (πρόσωπα) που είναι ο τελικός ιδιοκτήτης της οντότητας ή ελέγχει την οντότητα, ή/και φυσικό πρόσωπο (πρόσωπα) στο όνομα και για λογαριασμό του οποίου πραγματοποιείται μια συναλλαγή. Ο όρος περιλαμβάνει επίσης ένα φυσικό πρόσωπο (πρόσωπα) που ασκεί τον τελικό και αποτελεσματικό έλεγχο μιας νομικής οντότητας. Τα εξουσιοδοτημένα πρόσωπα των νομικών οντοτήτων είναι υπεύθυνα για την ακρίβεια, την επάρκεια και την επικαιροποίηση των δεδομένων που καταχωρούνται στο Μητρώο και η εγγραφή γίνεται μόνο ηλεκτρονικά, μέσω του διαδικτύου. Οι πραγματικοί ιδιοκτήτες των εταιρειών μπορούν να πραγματοποιήσουν την εγγραφή οι ίδιοι, ή να εξουσιοδοτήσουν κάποιον να υποβάλει αίτηση για λογαριασμό τους.

Το Μητρώο εισάγει δεδομένα για όλες τις υπάρχουσες οντότητες, καθώς και για τυχόν αλλαγές στη δομή ιδιοκτησίας των οντοτήτων. Όλες οι εγγραφές που γίνονται εντός των νόμιμων προθεσμιών είναι δωρεάν (8 ημέρες από την ημέρα ίδρυσης της οντότητας και 8 ημέρες από την ημέρα της αλλαγής του πραγματικού ιδιοκτήτη).

Εξαιρούνται από την υποχρέωση δήλωσης του πραγματικού δικαιούχου οι κρατικές εταιρείες, εκείνες που είναι εγγεγραμμένες ως ατομικές επιχειρήσεις, χρήστες του προϋπολογισμού και αυτοαπασχολούμενοι.

Λεπτομερείς πληροφορίες σχετικά με την εγγραφή, τις υποχρεωτικές και εξαιρούμενες οντότητες, τις προθεσμίες, τον τρόπο χρήσης του συστήματος, τις προϋποθέσεις, τη διαδικασία κ.λπ. παρέχονται στον ιστότοπο του Κεντρικού Μητρώου: <https://www.crm.com.mk/mk/uslugi/izvrsham-upis-ili-zavrsham-obvraska/zapishi-vistinski-sopstvenik/upis-na-vistinski-sopstvenik-na-subjekt>, όπου δημοσιεύονται επίσης συχνές ερωτήσεις και αναλυτικοί οδηγοί και βίντεο για κάθε βήμα της διαδικασίας. Περαιτέρω, διατίθεται διαδραστική διαδικτυακή εκπαίδευση μέσω εγγραφής στην ακόλουθη διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου: marketing@crm.org.mk. Το Κέντρο Εξυπηρέτησης Πελατών και Βοήθειας του Κεντρικού Μητρώου είναι διαθέσιμο για τεχνική βοήθεια στο τηλέφωνο +389 2 3288602, ή τη διεύθυνση επικοινωνίας rvs@crm.org.mk.

Αναφορικά με τα ηλεκτρονικά καταστήματα, η Ένωση Ηλεκτρονικού Εμπορίου της Βόρειας Μακεδονίας (AETM) εισήγαγε οπτικό σήμα ("**Verified e-Trader Badge**"), το οποίο τοποθετείται στους ιστότοπους των εγχώριων ηλεκτρονικών καταστημάτων με στόχο την διάκριση των ηλεκτρονικών καταστημάτων που ενσωματώνουν πλήρως και εφαρμόζουν τους νόμους και κανονισμούς για το ηλεκτρονικό εμπόριο. Με τον τρόπο αυτό, αποσκοπεί να καταστήσει δυνατή την αναγνώριση από τους καταναλωτές των εγγεγραμμένων διαδικτυακών καταστημάτων από εκείνα τα οποία δεν είναι πλήρως συμμορφωμένα, ή δεν έχουν εγγραφεί καθόλου στα μητρώα, και αποτελούν μέρος της άτυπης οικονομίας.

Σύμφωνα με την AETM, οι λόγοι για την έναρξη αυτής της δραστηριότητας είναι αφ' ενός η ανάγκη να αυξηθεί η εμπιστοσύνη στα ηλεκτρονικά καταστήματα και αφ' ετέρου η ευαισθητοποίηση των καταναλωτών για υποστήριξη της υγιούς οικονομίας, με τη διάκριση μεταξύ εγγεγραμμένων ηλεκτρονικών εμπόρων και μη εγγεγραμμένων οντοτήτων που συμμετέχουν σε διαδικτυακές πωλήσεις (ως μέρος της γκρίζας οικονομίας) και αντιπροσωπεύουν αθέμιτο ανταγωνισμό για καταχωρισμένα ηλεκτρονικά καταστήματα.

Το σήμα χορηγείται μόνο σε επιχειρήσεις που υποβάλουν αίτηση και κατόπιν σχετικού ελέγχου από την AETM. Μεταξύ των προϋποθέσεων που πρέπει να πληροί ένας ηλεκτρονικός έμπορος είναι: να έχει δημοσιευθεί η έδρα και η διεύθυνσή του, τα στοιχεία επικοινωνίας του (διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου), ο αριθμός φορολογικού

μητρώου, εάν έχει πολιτική επιστροφής προϊόντων, πολιτική προστασίας προσωπικών δεδομένων, πιστοποιητικό SSL, εάν δημοσιεύει με σαφήνεια και διαφάνεια τις τιμές των προϊόντων και υπηρεσιών κ.λπ.

Ο κατάλογος των ηλεκτρονικών εμπόρων που έχουν επαληθευτεί είναι διαθέσιμος στο κοινό μέσω του ιστότοπου <https://ecommerce4all.mk/>, εν είδει μητρώου, και ενημερώνεται σε τακτική βάση. Περαιτέρω, η ανωτέρω διαδικτυακή πλατφόρμα στοχεύει να παρέχει με λεπτομερή, εύκολο στην κατανόηση και διαδραστικό τρόπο τις απαραίτητες πληροφορίες για την έναρξη και τη λειτουργία ενός ηλεκτρονικού καταστήματος, λειτουργώντας παράλληλα εκπαιδευτικά για εταιρείες που χρησιμοποιούν το ηλεκτρονικό εμπόριο, παρακινώντας τους υπάρχοντες ηλεκτρονικούς εμπόρους να εφαρμόζουν όλους τους προβλεπόμενους κανόνες και κανονισμούς στις δραστηριότητές τους. Επιπλέον, η εν λόγω πλατφόρμα προωθεί ιστορίες επιτυχίας στον τομέα του ηλεκτρονικού εμπορίου, αναδεικνύοντας τους πιστοποιημένους ηλεκτρονικούς εμπόρους, με τη φιλοδοξία να συμβάλει στην αντιμετώπιση της παραοικονομίας στο ηλεκτρονικό εμπόριο.

Τέλος, σημειώνεται ότι, από 24.8.2021 τέθηκε σε ισχύ ο **νόμος για την Προστασία Προσωπικών Δεδομένων**, σύμφωνα με τον Γενικό Κανονισμό Προστασίας Δεδομένων 2016/679 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την προστασία των φυσικών προσώπων. Στον νέο νόμο για την Προστασία Προσωπικών Δεδομένων προβλέπεται ότι, σε κάθε θεσμό, οργάνωση ή εταιρεία, ανεξάρτητα από το εάν πρόκειται για μικρή, μεσαία ή μεγάλη, θα πρέπει να υφίσταται Υπεύθυνος Προστασίας Δεδομένων, ο οποίος φροντίζει για τη λειτουργία, τη βελτίωση και την αναβάθμιση του συστήματος προστασίας των προσωπικών δεδομένων.

Άδεια εργασίας για ξένους υπηκόους

Οι ξένοι επενδυτές μπορούν εύκολα να ιδρύσουν εταιρεία στη Βόρεια Μακεδονία, καθώς ισχύουν όσα ορίζει ο νόμος για τις εγχώριες εταιρείες. Ωστόσο, οι ξένοι κάτοικοι θα πρέπει πρωτίστως να λάβουν την κατάλληλη θεώρηση ή άδεια από το Υπουργείο Εξωτερικών. Οι υπήκοοι των κρατών-μελών της ΕΕ, καθώς και οι υπήκοοι των κρατών της Συμφωνίας Σένγκεν μπορούν να εισέλθουν στη Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας, παρουσιάζοντας έγκυρο δελτίο ταυτότητας που εκδίδεται από τις αρμόδιες αρχές των κρατών μελών της ΕΕ ή των κρατών της Συμφωνίας Σένγκεν.

Τύποι θεωρήσεων (visa):

- εισόδου
- επιχειρηματική
- απασχόλησης

Απαιτήσεις και διαδικασία θεώρησης:

- ✓ Οι θεωρήσεις εκδίδονται μόνον στις Πρεσβείες ή τα Προξενία της Δημοκρατίας της Βόρειας Μακεδονίας στο εξωτερικό.
- ✓ Η εγκυρότητα του διαβατηρίου ή άλλου ταξιδιωτικού εγγράφου του αιτούντος πρέπει να ισχύει τουλάχιστον για τους επόμενους 3 (τρεις) μήνες.
- ✓ Ο αιτών πρέπει να επικοινωνήσει με τις αρμόδιες Αρχές της Βόρειας Μακεδονίας για πρόσθετες πληροφορίες σχετικά με τους όρους και τη διαδικασία έκδοσης θεωρήσεων.
- ✓ Η αίτηση μπορεί να υποβληθεί στην Πρεσβεία/Προξενείο της Βόρειας Μακεδονίας ταχυδρομικώς ή με τηλεομοιοτυπία (φαξ), και ο αιτών λαμβάνει αυτοπροσώπως τη θεώρηση.

Είδη Αδειών:

- εργασίας,
- παραμονής

Για στοιχεία επαφής με τις Αρχές της Βόρειας Μακεδονίας στο εξωτερικό, βλ. ιστοσελίδα του Υπουργείου Εξωτερικών της χώρας, στον ακόλουθο σύνδεσμο:

<https://www.mfa.gov.mk/en/page/37/europe/embassies>.

B.1.3 Καθεστώς αδειοδοτήσεων

Εκτός από την εγγραφή όλων των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, όπως ορίζεται από το εταιρικό δίκαιο, ορισμένες επιχειρηματικές δραστηριότητες πρέπει να αποκτήσουν άδειες εργασίας, ή πρόσθετες άδειες, πριν από την έναρξη των εργασιών τους.

Οι υπάλληλοι του Κεντρικού Μητρώου εντέλλονται να κατευθύνουν τις νεοεισερχόμενες εταιρείες στις αρμόδιες Αρχές έκδοσης αδειών. Περισσότερες πληροφορίες ως προς τις άδειες ανά τομέα, μπορείτε να αρυσθείτε από τον ακόλουθο ιστότοπο:

<https://investnorthmacedonia.gov.mk/invest/>.

B.1.4 Σήμανση / πιστοποίηση προϊόντων (ετικέτες, πιστοποιήσεις)

Ως προς την απαραίτητη σήμανση των προϊόντων, εκείνα τα οποία προορίζονται προς βρώση ή πόση, θα πρέπει να έχουν ετικέτα σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα.

Ειδικότερα, η ισχύουσα νομοθεσία περί σήμανσης στη Βόρεια Μακεδονία, η οποία έχει εναρμονισθεί με το κεκτημένο της Ε.Ε., προβλέπει ότι οι ετικέτες των τροφίμων που προορίζονται για τους τελικούς καταναλωτές θα πρέπει να διαθέτουν ετικέτα στην τοπική γλώσσα, όπου αναφέρονται: όνομα προϊόντος, συστατικά (αλλεργιογόνα που ενδεχομένως περιλαμβάνουν), ποσότητα συστατικών, χώρα καταγωγής, καθαρό βάρος, ποσότητα ή όγκος, ημερομηνία παραγωγής και λήξης, τρόπος διατήρησης, σχετικές προειδοποιήσεις για τον καταναλωτή, όνομα και πλήρης διεύθυνση του εισαγωγέα, οδηγίες χρήσης (εφ' όσον είναι απαραίτητες για την ορθή χρήση του προϊόντος) και για τα ποτά με περιεκτικότητα αλκοόλ άνω του 1,2% κατ' όγκο θα πρέπει να αναγράφεται ο αλκοολικός βαθμός του προϊόντος.

Τα ανωτέρω στοιχεία μπορούν να αναγράφονται, είτε στην αρχική ετικέτα, είτε σε αυτοκόλλητη ετικέτα πάνω από την αρχική. Επίσης, το ελάχιστο μέγεθος της γραμματοσειράς προβλέπεται να είναι 1,2 χιλιοστά. Μη εφαρμογή των κανονισμών επισύρει πρόστιμα που κυμαίνονται από 1.000 έως 10.000 ευρώ.

Δίδεται η δυνατότητα (όχι όμως υποχρέωση) της χρήσης και της δεύτερης γλώσσας της χώρας, της αλβανικής, σε περιοχές όπου ο αλβανόφωνος πληθυσμός ξεπερνά το 20% (το αίτημα μπορεί ενδεχομένως να τεθεί από κάποιον τοπικό εισαγωγέα).

Αναλυτικές πληροφορίες για τη σήμανση των προϊόντων τροφίμων περιλαμβάνονται στον Νόμο για την ασφάλεια τροφίμων (στην τοπική γλώσσα), στον ακόλουθο σύνδεσμο:

<http://fva.gov.mk/mk/zakon-bezbednost-hrana-pravilnici-odluki>.

Ειδικότερα, επισημαίνεται, ότι στο πλαίσιο της Συμφωνίας Σταθεροποίησης και Σύνδεσης μεταξύ ΕΕ – Βόρειας Μακεδονίας (τότε ΠΓΔΜ), προβλέπεται αμοιβαία προστασία των ονομασιών των οίνων, των αλκοολούχων ποτών και των αρωματισμένων οίνων (βλ. Πρόσθετο Πρωτόκολλο – επίσημη εφημερίδα ΕΕ L342/9/27.12.2001).

Οι ελληνικές εξαγωγικές επιχειρήσεις του κλάδου θα πρέπει να συνεργασθούν με τους εισαγωγείς ή τους αντιπροσώπους, μέσω των οποίων εισάγεται το προϊόν στη χώρα, προκειμένου να ενημερωθούν για την ακριβή απόδοση των στοιχείων της συγκεκριμένης επικέτας στην τοπική γλώσσα.

Μεγάλος αριθμός εισαγόμενων προϊόντων (τα περισσότερα αγροτικά προϊόντα, αυτοκίνητα, ηλεκτρικές συσκευές και γενικότερα προϊόντα, τα οποία, εάν είναι χαμηλής ποιότητας, μπορεί να προκαλέσουν προβλήματα στους καταναλωτές) υποβάλλονται σε ποιοτικούς ελέγχους. Προϊόντα φυτικής και ζωικής προέλευσης υπόκεινται, επίσης, σε φυτο-υγειονομικούς και κτηνιατρικούς ελέγχους ανάλογα με την περίπτωση. Αναγνωρίζονται ωστόσο, σχετικά συνοδευτικά πιστοποιητικά κρατών-μελών της ΕΕ.

B.1.5 Τελωνιακή νομοθεσία

Ως μέλος του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ), η Βόρεια Μακεδονία έχει δεσμευθεί σε τρεις βασικούς κανόνες εμπορικής συμπεριφοράς: α) τη διαφάνεια στους νόμους, β) την ίση και μη διακριτική μεταχείριση εγχώριων και ξένων εταιρειών και γ) την εφαρμογή της ρήτρας του «μάλλον ευνοούμενου κράτους» (Most Favoured Nation treatment).

Οι τελωνιακοί δασμοί επιβάλλονται στα εισαγόμενα προϊόντα σύμφωνα με τη δασμολογική κλάση και τη χώρα προέλευσής τους. Για την κωδικοποίηση των προϊόντων χρησιμοποιείται η Ονοματολογία της Διεθνούς Σύμβασης για το Εναρμονισμένο Σύστημα Περιγραφής και Κωδικοποίησης των Εμπορευμάτων και η Συνδυασμένη Ονοματολογία της ΕΕ. Τα προϊόντα, τα οποία προέρχονται από χώρες με τις οποίες η Βόρεια Μακεδονία έχει υπογράψει συμφωνίες ελευθέρων συναλλαγών, επιβαρύνονται με μειωμένους δασμούς ή δεν επιβαρύνονται καθόλου με δασμούς, ανάλογα με την περίπτωση.

Από το 2011 ετέθη σε ισχύ το νέο τελωνιακό καθεστώς, βάσει του οποίου μειώθηκαν οι δασμοί κάποιων κατηγοριών προϊόντων από 11% σε 9%, ενώ για τα προϊόντα από κράτη μέλη ΕΕ και ΕΦΤΑ εξαλείφθηκαν (0%), με την εξαίρεση των γεωργικών προϊόντων και των τροφίμων. Συγκεκριμένα, όσον αφορά στις εμπορικές συναλλαγές με την ΕΕ, η Συμφωνία Σταθερότητας και Σύνδεσης ΕΕ - Βόρειας Μακεδονίας προβλέπει την ελεύθερη δασμών εμπορική ανταλλαγή των βιομηχανικών προϊόντων ανάμεσα στα δύο μέρη. Τα προϊόντα της Βόρειας Μακεδονίας που εξάγονται στην αγορά της ΕΕ, για να τύχουν της ανωτέρω ευνοϊκής ρύθμισης, θα πρέπει να συνοδεύονται από πιστοποιητικό προέλευσης (EUR 1).

Περαιτέρω, σημειώνουμε υιοθέτηση προτάσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τροποποίηση των διμερών συμφωνιών της ΕΕ, στο πανευρωμεσογειακό περιφερειακό πλαίσιο (Pan-Euro-Mediterranean region/ PEM), αναφορικά με τη χαλάρωση των «κανόνων καταγωγής» για τα αγαθά των Δυτικών Βαλκανίων, προς ενίσχυση του εμπορίου μεταξύ της ΕΕ και των γειτονικών χωρών. Οι προτάσεις αφορούν στον εκσυγχρονισμό των προτιμησιακών εμπορικών συμφωνιών της ΕΕ με 20 εμπορικούς εταίρους της περιοχής PEM, μεταξύ άλλων χωρών, με την Αλβανία, τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη, τη Βόρεια Μακεδονία, το Μαυροβούνιο, τη Σερβία και το Κόσσοβο, καθιστώντας τους «κανόνες καταγωγής» που περιλαμβάνονται στις εν λόγω συμφωνίες πιο ευέλικτους και φιλικούς προς τις επιχειρήσεις.

Σύμφωνα με δηλώσεις της Ευρ. Επιτροπής, οι «κανόνες καταγωγής» είναι αναγκαίοι στο πλαίσιο οποιασδήποτε εμπορικής συμφωνίας, διότι καθορίζουν ποια εμπορεύματα μπορούν να τύχουν προτιμησιακής μεταχείρισης. Οι διαδικασίες καταγωγής εξασφαλίζουν ότι οι τελωνειακές αρχές μπορούν να επαληθεύουν την προέλευση ενός αγαθού και επιτρέπουν στις επιχειρήσεις να αποδεικνύουν την καταγωγή των εμπορευμάτων τους. Όταν πληρούνται όλες οι αναγκαίες προϋποθέσεις, τα εμπορεύματα προτιμησιακής καταγωγής είναι επιλέξιμα να εισαχθούν με χαμηλότερους δασμολογικούς συντελεστές, ή ακόμη και με μηδενικό συντελεστή, ανάλογα με την προτιμησιακή δασμολογική μεταχείριση.

(Ειδικότερα για τους δασμούς, βλ. Κεφάλαιο Γ.5)

Οικονομικές και εμπορικές συμφωνίες

Η Βόρεια Μακεδονία εκτός από μέλος του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου, έχει υπογράψει τις κάτωθι πολυμερείς/ διμερείς συμφωνίες ελευθέρων συναλλαγών:

- ✓ **CEFTA**, με Αλβανία, Βοσνία και Ερζεγοβίνη, Μολδαβία, Μαυροβούνιο, Σερβία, και την Αποστολή των Ηνωμένων Εθνών για προσωρινή διοίκηση στο Κόσσοβο για λογαριασμό του Κοσσόβου / UNMIK (υπεγράφη στις 19.12.2006 και ετέθη σε ισχύ στις 1.5.2007)
- ✓ **EFTA**, με Ελβετία, Νορβηγία, Ισλανδία και Λίχτενσταϊν (υπεγράφη στις 19.6.2000 και ετέθη σε ισχύ στις 1.5.2002)
- ✓ **SAA** - Συμφωνία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης με την Ε.Ε./ κράτη-μέλη Ε.Ε. (υπεγράφη στις 9.4.2001 και ετέθη σε ισχύ στις 1.6.2001 για τα αγαθά και στις 1.4.2004 για τις υπηρεσίες)
- ✓ με την **Τουρκία** (υπεγράφη στις 7.9.1999 και ετέθη σε ισχύ στις 1.9.2000), την **Ουκρανία** (υπεγράφη στις 18.1.2001 και ετέθη σε ισχύ στις 5.7.2001) και το **Ηνωμένο Βασίλειο** (υπεγράφη στις 3.12.2020 και ετέθη σε ισχύ στις 1.1.2021).

B.1.6 Καθεστώς εισαγωγών / περιορισμοί εισαγωγών

Διαδικασίες εισαγωγής

Τα εισαγόμενα στην επικράτεια της Βόρειας Μακεδονίας εμπορεύματα πρέπει να δηλώνονται στις τελωνειακές Αρχές της χώρας και ο εκτελωνισμός τους μπορεί να γίνεται στους μεθοριακούς τελωνειακούς σταθμούς, αλλά και στην ενδοχώρα, καθώς και στον χώρο των ίδιων των επιχειρήσεων (κυρίως όταν πρόκειται για μεγάλες επιχειρήσεις). Το νομικό ή φυσικό πρόσωπο που αναλαμβάνει τη δήλωση των εμπορευμάτων (εκτελωνιστής), οφείλει να έχει την έδρα του εντός της Βόρειας Μακεδονίας, εκτός των περιπτώσεων κατά τις οποίες τα αγαθά δηλώνονται υπό διαμετακόμιση (transit μεταφορά), προσωρινή εισαγωγή ή κατόπιν ειδικής έγκρισης των τελωνειακών Αρχών.

Καθεστώς παθητικής τελειοποίησης

Στη Βόρεια Μακεδονία ισχύει το καθεστώς παθητικής τελειοποίησης, το οποίο επιτρέπει σε μια επιχείρηση μεταποίησης στη χώρα να εισάγει, να επεξεργασθεί και να εξαγει εμπορεύματα, χωρίς αυτά να επιβαρύνονται με τελωνειακούς δασμούς και ΦΠΑ.

Το καθεστώς παθητικής τελειοποίησης λειτουργεί με δύο τρόπους:

- ✓ Το σύστημα επιστροφής δασμών ('drawback system'), σύμφωνα με το οποίο οι τελωνειακοί δασμοί και ο ΦΠΑ εισαγωγής προκαταβάλλονται όταν τα εμπορεύματα τεθούν σε διαδικασία τελωνειακής εισαγωγής για παθητική τελειοποίηση. Οι προκαταβεβλημένοι δασμοί επιστρέφονται όταν τα αγαθά εξαχθούν στη χώρα

προορισμού και υποβληθούν τα απαραίτητα έγγραφα, τα οποία πιστοποιούν ότι ολοκληρώθηκε η διαδικασία εξαγωγής.

- ✓ Το σύστημα αναστολής πληρωμής ('suspension system'), σύμφωνα με το οποίο η πληρωμή των τελωνειακών δασμών και του ΦΠΑ αναστέλλεται όταν τα εμπορεύματα υπαχθούν στο καθεστώς της παθητικής τελειοποίησης. Οι δασμοί και η φορολογία θα πρέπει, παρά ταύτα, να διασφαλισθούν με την υποβολή τραπεζικής εγγύησης ή κατάθεσης μετρητών.

Δασμολογητέα αξία εισαγόμενων προϊόντων

Η δασμολογητέα αξία των εισαγόμενων προϊόντων καθορίζεται από την αναγραφόμενη στο τιμολόγιο τιμή, την οποία ο αγοραστής υποχρεούται να καταβάλει στον πωλητή. Στον αντίστοιχο τελωνειακό νόμο διατυπώνεται σειρά προϋποθέσεων, υπό τις οποίες ισχύει η παραπάνω αρχή.

ΦΠΑ και περιορισμοί κατά την εισαγωγή

Κατά την εισαγωγή των προϊόντων, επιβάλλεται Φόρος Προστιθέμενης Αξίας, ύψους 18%. Ο εν λόγω ΦΠΑ μπορεί να επιστραφεί ως προκαταβληθείς φόρος, υπό προϋποθέσεις. Το Υπουργείο Οικονομικών διατηρεί το δικαίωμα να επιβάλλει ποσοστώσεις (quotas) για την προστασία εγχωρίως παραγομένων, κυρίως γεωργικών, προϊόντων (καπνός, κρασί, φρούτα). Οι ποσοστώσεις εφαρμόζονται με χρονολογική σειρά προτεραιότητας 'first come - first served'.

Ειδικές διατάξεις διέλευσης

Για τη διέλευση φορτίων οινόπνευματων δεν ισχύουν περιορισμοί ως προς το ωράριο λειτουργίας των μεθοριακών τελωνειακών σταθμών Bogorodica (Εύζωνοι, σύνορα με Ελλάδα) και Tabanovce (σύνορα με Σερβία) της Βόρειας Μακεδονίας.

Επίσης, η ισχύουσα νομοθεσία στη Βόρεια Μακεδονία, όπως εξάλλου συμβαίνει και σε άλλες χώρες, δίδει στις τελωνειακές Αρχές της χώρας τη δυνατότητα ελέγχου ακόμη και φορτίων που δεν έχουν ως τελικό προορισμό την ενδοχώρα (διέλευση transit), σε οποιοδήποτε σημείο της επικράτειας και όχι μόνον στους τελωνειακούς σταθμούς.

Για την εισαγωγή και τη διέλευση χημικών, όπλων, πυρομαχικών, εντομοκτόνων και λοιπών κατηγοριών επικίνδυνων προϊόντων η νομοθεσία είναι αυστηρή. Απαιτείται εκ των προτέρων ενημέρωση, έκδοση ειδικής άδειας και σε ορισμένες περιπτώσεις αστυνομική συνοδεία κατά τη διέλευση.

Τον Μάιο του 2018, στο πλαίσιο διευκόλυνσης και επιτάχυνσης της μεταφοράς ευπαθών και επικίνδυνων προϊόντων, η εδώ Τελωνειακή Διοίκηση (του Υπουργείου Οικονομικών) και το Γραφείο Δημόσιας Ασφάλειας (του Υπουργείου Εσωτερικών) της Βόρειας Μακεδονίας, υπέγραψαν πρωτόκολλο συνεργασίας, που προβλέπει τη δημιουργία λωρίδας ταχύτερης ροής (Fast Lane) στα συννοριακά σημεία διέλευσης στο Tabanovce (σύνορα με τη Σερβία) και τη Bogorodica (Εύζωνοι - σύνορα με την Ελλάδα) για τα φορτηγά που μεταφέρουν ζωντανά αγαθά, φρέσκα τρόφιμα, επικίνδυνα εμπορεύματα (ADR), καθώς και τα φορτηγά άνευ φορτίου.

Επιπλέον, κατά τη διάρκεια της πανδημίας του Covid-19, μεταξύ των χωρών μελών της CEFTA καθιερώθηκαν οι λεγόμενοι Πράσινοι Διάδρομοι (green corridors) για την γρηγορότερη και απρόσκοπτη μετακίνηση αγαθών, μειώνοντας αισθητά τον χρόνο παραμονής των μεταφορέων στα σύνορα, ιδίως κατά την περίοδο της κρίσης COVID-19. Εν προκειμένω, σημειώνεται διάθεση της Βόρειας Μακεδονίας, της Γραμματείας της CEFTA, της Κοινότητας Μεταφορών της ΕΕ και του Συμβουλίου Περιφερειακής Συνεργασίας για επέκταση

των Πράσινων διαδρόμων και στα κράτη μέλη της ΕΕ (όπως, δυνητικά, Ελλάδα, Βουλγαρία, Κροατία, Ουγγαρία κ.α.). Από ελληνικής πλευράς εξετάζεται η δυνατότητα υλοποίησης της πρωτοβουλίας με τη Βόρεια Μακεδονία, αρχικά σε πιλοτικό επίπεδο. Η εν λόγω ιδέα περιλαμβάνεται στο νέο οικονομικό σχέδιο για την περιοχή, το αποκαλούμενο MAPREA 2 ή Πολυετές Σχέδιο Δράσης για τη δημιουργία ενός Περιφερειακού Οικονομικού Χώρου.

B.1.7 Εξασφάλιση πιστώσεων

Για να βοηθήσει τις εταιρείες της Βόρειας Μακεδονίας που πωλούν με πίστωση, η Αναπτυξιακή Τράπεζα της Βόρειας Μακεδονίας παρέχει βραχυπρόθεσμη ασφάλιση απαιτήσεων (receivables) έναντι εμπορικών και πολιτικών κινδύνων.

Ο εμπορικός κίνδυνος υποδηλώνει αθέτηση πληρωμής από τον αγοραστή λόγω αφερεγγυότητας ή πτώχευσης.

Ο πολιτικός κίνδυνος υποδηλώνει αθέτηση της πληρωμής από τον αγοραστή ως αποτέλεσμα γεγονότων στη χώρα όπως: πόλεμος, ταραχές, επανάσταση, αλλά επίσης, ακύρωση της άδειας εισαγωγής, μη τήρηση συμφωνίας, κήρυξη δικαιοστασίου.

Οι δικαιούχοι ασφάλισης πιστώσεων μπορεί να είναι εταιρείες εγγεγραμμένες στη Βόρεια Μακεδονία οι οποίες πωλούν αγαθά και υπηρεσίες, με αναβολή πληρωμής που δεν υπερβαίνει τις 180 ημέρες. Η ασφάλιση εξαγωγικών πιστώσεων παρέχει, μεταξύ άλλων, διαχείριση των απαιτήσεων/εισπράξεων στη χώρα και το εξωτερικό, ρευστότητα στις ασφαλισμένες εταιρείες, ευκολότερη πρόσβαση χρηματοδότησης στην κεφαλαιαγορά.

Προϊόντα:

- ασφάλιση εξαγωγικών απαιτήσεων μετά την αποστολή τους
- ασφάλιση εξαγωγικών απαιτήσεων πριν από την αποστολή τους
- ασφάλιση εγχώριων απαιτήσεων μετά την παραλαβή
- ασφάλιση εγχώριων απαιτήσεων πριν από την αποστολή

Η Αναπτυξιακή Τράπεζα της Βόρειας Μακεδονίας κατατάσσει την Ελλάδα στην κατηγορία C αναφορικά με την διαβάθμιση κινδύνου (με την κατηγορία να θεωρείται υψηλού κινδύνου).

Χρηματοδότηση εξαγωγικών πιστώσεων

Δυνητικοί δικαιούχοι της χρηματοδότησης εξαγωγικών πιστώσεων είναι εμπορικές εταιρείες με προσανατολισμό στις εξαγωγές, που είναι εγγεγραμμένες στο Μητρώο της Βόρειας Μακεδονίας και τουλάχιστον το 51% του μετοχικού κεφάλαιο τους ανήκει σε ιδιώτες (private ownership).

Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τους όρους και τις προϋποθέσεις χρηματοδότησης, βλ. ιστοσελίδα Τράπεζας: <https://www.mbdp.com.mk/en/>.

B.1.8 Καθεστώς ιδιοκτησίας

Ιδιωτική και κρατική ιδιοκτησία

Το δικαίωμα της ιδιοκτησίας προστατεύεται από τον νόμο και το Σύνταγμα της Βόρειας Μακεδονίας. Σύμφωνα με τον νόμο που διέπει το ιδιοκτησιακό καθεστώς, η απόκτηση ιδιοκτησιακού δικαιώματος είναι δυνατή από όλα τα εγχώρια και αλλοδαπά φυσικά και νομικά πρόσωπα.

Τα εγχώρια νομικά πρόσωπα που ιδρύονται από ξένα φυσικά ή νομικά πρόσωπα με καταχωρημένη έδρα στη Βόρεια Μακεδονία μπορούν να αποκτήσουν δικαίωμα ιδιοκτησίας σε κινητά και ακίνητα στοιχεία (ακίνητη περιουσία) χωρίς περιορισμούς. Η από το κράτος εκμίσθωση, παραχώρηση και πώληση ακίνητης περιουσίας που έχει χαρακτηριστεί ως κρατική ιδιοκτησία είναι δυνατή υπό ορισμένους όρους.

Με τον νόμο περί οικοδομήσιμης γης που υιοθετήθηκε το 2008, παρέχεται το δικαίωμα σε ξένα νομικά και φυσικά πρόσωπα να αποκτήσουν δικαίωμα ιδιοκτησίας οικοδομήσιμης γης στη χώρα. Ο νόμος προβλέπει επίσης τη δυνατότητα μακροπρόθεσμης (από 5 έως 99 έτη) και βραχυπρόθεσμης μίσθωσης της οικοδομήσιμης γης, καθώς και εκχώρησή της. Οι ξένοι πολίτες αποκτούν τη δυνατότητα αγοράς διαμερισμάτων, σπιτιών και οικοδομήσιμης γης ως φυσικά πρόσωπα και όχι μέσω της ίδρυσης νομικού προσώπου, όπως ίσχυε έως της ψήφισης του προαναφερθέντος νόμου.

Η Βόρεια Μακεδονία είναι η τρίτη χώρα στην περιοχή μετά το Μαυροβούνιο και τη Βουλγαρία που απελευθέρωσε την αγορά ακινήτων για τους πολίτες των κρατών-μελών της ΕΕ.

Εγγυήσεις τίτλου ιδιοκτησίας

Σύμφωνα με τον σχετικό νόμο περί κτηματολογίου, το κράτος εγγυάται την ισχύ του τίτλου ιδιοκτησίας κατά την εγγραφή του. Το δημόσιο υποθηκοφυλακείο απεικονίζει την πραγματική και νομική κατάσταση της ακίνητης περιουσίας.

Επενδύσεις σε ακίνητη περιουσία μη κατοίκων της Βόρειας Μακεδονίας

Σύμφωνα με τα άρθρα 242 - 252 του νόμου περί ιδιοκτησίας (ΦΕΚ της Βόρειας Μακεδονίας 18/2001, όπως τροποποιήθηκε το 2010, βλ. https://mioa.gov.mk/sites/default/files/pbl_files/documents/legislation/zakon_za_sopstveno_st_i_drugi_stvarni_prava_konsolidiran_032018.pdf), ξένα φυσικά και νομικά πρόσωπα μπορούν να αποκτήσουν ιδιοκτησιακό δικαίωμα στο έδαφος της Βόρειας Μακεδονίας, καθώς και δικαιώματα ιδιοκτησίας με κληρονομιά και εκχώρησης ιδιοκτησίας, υπό τους ίδιους όρους με τους πολίτες της Δημοκρατίας της Βόρειας Μακεδονίας, εκτός εάν ορίζεται διαφορετικά από άλλο νόμο ή διεθνή συμφωνία.

Τα ξένα φυσικά και νομικά πρόσωπα υποχρεούνται εντός 60 ημερών από την ημέρα της νομικής κατοχύρωσης του ιδιοκτησιακού δικαιώματος να υποβάλουν έκθεση περιγραφής του επενδεδυμένου κεφαλαίου σε ακίνητη περιουσία και όλων των μεταβολών των επενδύσεων στο κεντρικό υποθηκοφυλακείο. Το κεντρικό υποθηκοφυλακείο καταχωρεί την επένδυση ακίνητης περιουσίας και όλες τις μεταβολές των επενδύσεων στο αρχείο επενδύσεων ακίνητης περιουσίας και εκδίδει πιστοποιητικό για τη διενεργηθείσα εγγραφή και για κάθε περαιτέρω αλλαγή.

Τα ξένα φυσικά και νομικά πρόσωπα δεν μπορούν να αποκτήσουν το δικαίωμα ιδιοκτησίας γεωργικής γης στο έδαφος της Δημοκρατίας της Βόρειας Μακεδονίας, αλλά μπορούν, υπό όρους αμοιβαιότητας, να αποκτήσουν το δικαίωμα μακροχρόνιας μίσθωσης γεωργικής γης, με τη συγκατάθεση του Υπουργού Δικαιοσύνης, μετά από προηγούμενη γνωμοδότηση του Υπουργού Γεωργίας, Δασών και Υδάτινων Πόρων και του Υπουργού Οικονομικών.

Η Υπηρεσία Κτηματολογίου υποχρεούται εντός πέντε ημερών από την εγγραφή του δικαιώματος ιδιοκτησίας αλλοδαπού, να υποβάλει τα δεδομένα στο Υπουργείο Οικονομικών και στο Υπουργείο Μεταφορών και Επικοινωνιών με σκοπό τη διατήρηση αρχείων.

Προστασία ιδιοκτησίας

Η Βόρεια Μακεδονία κατατάσσεται 90^η στον διεθνή δείκτη για τα ιδιοκτησιακά δικαιώματα (International Property Rights Index – IPRI 2022) του αμερικανικού οργανισμού Property Rights Alliance. Η θέση αυτή σημαίνει ότι η προστασία των ιδιοκτησιακών δικαιωμάτων στη χώρα εξακολουθεί να παραμένει μειωμένη (το 2021 είχε ανέλθει στην 96^η θέση). Ο διεθνής δείκτης συγκρίνει αφενός τη φυσική και την πνευματική ιδιοκτησία και αφετέρου την οικονομική σταθερότητα σε 129 χώρες.

Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. <https://www.internationalpropertyrightsindex.org/>.

B.1.9 Εργασιακό καθεστώς

Οι σχέσεις μεταξύ εργοδοτών και εργαζομένων ρυθμίζονται από τον εργατικό κώδικα και την ετήσια συλλογική σύμβαση εργασίας. Ο νέος νόμος για την εργατική νομοθεσία εκπονήθηκε σύμφωνα με τα πρότυπα της ΕΕ, προβλέπει αυξημένη ευελιξία στην αγορά εργασίας, προσφέροντας και προωθώντας ευέλικτες και ποικίλες συμβάσεις εργασίας, καθώς και ευελιξία στη διάρκεια σύμβασης εργασίας. Επίσης, οι μεταρρυθμίσεις σε αυτόν τον τομέα αφορούν σε προγράμματα κατάρτισης, στήριξης των επιχειρηματιών, καθώς και βελτίωσης του συνολικού επιχειρηματικού κλίματος. Οι συλλογικές συμβάσεις, που συνάπτονται σε εθνικό επίπεδο, ρυθμίζουν τα δικαιώματα απασχόλησης, τις υποχρεώσεις και τις ευθύνες των εργαζομένων και των εργοδοτών. Επιπλέον, υπάρχουν ιδιαίτερες διατάξεις κοινωνικής ασφάλισης, οι οποίες προστατεύουν τα εργασιακά δικαιώματα των εργαζομένων σε ειδικές περιπτώσεις, όπως η ασφάλιση του εργαζομένου, οι διακοπές, οι ώρες εργασίας κλπ.

Εργατική νομοθεσία

Ο εργατικός νόμος κινείται προς την κατεύθυνση της ενίσχυσης της ελαστικότητας της αγοράς εργασίας, προσφέρει τη δυνατότητα διαφορετικών μορφών εργασίας, καθώς και ελαστικοποίηση του ωραρίου. Κανονικά οι ώρες εργασίας για τον εργαζόμενο είναι οκτώ ημερησίως, έξι ημέρες την εβδομάδα κατά μέγιστο. Σύμφωνα με την εργατική νομοθεσία, ένας εργαζόμενος έχει δικαίωμα σε 20 εργάσιμες ημέρες ετήσιας άδειας με αποδοχές, κατά τη διάρκεια ενός ημερολογιακού έτους.

Σημειώνεται, επίσης, ότι η Κυβέρνηση της Βόρειας Μακεδονίας αποφάσισε, πρόσφατα, οι Κυριακές να καταστούν υποχρεωτικά αργίες για τους εργαζόμενους στη χώρα, αρχής γενομένης από την 1η Ιανουαρίου 2022. Εξαιρούνται συνολικά 43 κλάδοι (όπως η υγειονομική περίθαλψη, ή κάποιες επιχειρήσεις στους τομείς του εμπορίου και του τουρισμού) που μπορούν να λειτουργούν και τις Κυριακές υπό τις ακόλουθες προϋποθέσεις: Οι εργοδότες που θα απασχολούν εργαζόμενους την Κυριακή, θα πρέπει να δηλώνουν την εργασία τους στην Κρατική Επιθεώρηση Εργασίας - Οι επιχειρήσεις θα πρέπει να αποζημιώνουν τους εργαζόμενους που απασχολούνται τις Κυριακές με ημερομίσθιο υψηλότερο τουλάχιστον 50% σε σχέση με το ημερομίσθιο που ισχύει για τις καθημερινές και να τους δίνουν μία ημέρα ρεπό στη διάρκεια της επόμενης εβδομάδας.

Εργατικές Πολιτικές και Πρακτικές

Οι ξένοι επενδυτές, ιδίως όσοι επενδύουν σε βιομηχανίες έντασης εργασίας, βρίσκουν ελκυστικό το ανταγωνιστικό κόστος εργασίας στη Βόρεια Μακεδονία και τον υψηλό αριθμό αγγλόφωνων. Όσον αφορά στον κατώτατο μισθό, κατόπιν σχετικής συμφωνίας Κυβέρνησης και Ομοσπονδίας Συνδικάτων και εργοδοτών στις αρχές του 2022, αποφασίστηκε αύξηση του κατώτατου καθαρού μισθού, από 15.200 δηνάρια σε 18.000 δηνάρια (300 ευρώ περίπου), αρχής γενομένης από τον Απρίλιο του 2022. Το ποσό αυτό υποδηλώνει αύξηση του καθαρού μισθού των εργαζομένων κατά περίπου 50 ευρώ τον μήνα. Σημειώνεται ότι, η αύξηση του μισθού υπαγορεύθηκε από τις νέες συνθήκες αύξησης του κόστους διαβίωσης, εν τω μέσω της υγειονομικής (πανδημία), οικονομικής και ενεργειακής κρίσης.

Το 2021 ο συνολικός αριθμός απασχολούμενων ανήλθε σε 795.087 (από 794.909 το 2020). Το ποσοστό δραστηριότητας κατά την περίοδο αυτή ήταν 56, ενώ το ποσοστό απασχόλησης ήταν 47,2.

Σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία της Κρατικής Στατιστικής Υπηρεσίας, το 2021, εκ των εργαζομένων το 59,5% ήταν άνδρες και το 40,5% γυναίκες, ενώ στους ανέργους το ποσοστό των ανδρών ήταν 62,8% και των γυναικών 37,2%. Στην ηλικιακή ομάδα 15-24 αναλογεί το 16,6% των εγγεγραμμένων ανέργων, στην ηλικιακή ομάδα 25-49 αναλογεί το 63,2% και στην ηλικιακή ομάδα 50-64 το 20,1%.

Από τους συνολικά 795.087 εργαζομένους στη χώρα, το 2021, το 19,8% απασχολείται στον τομέα της μεταποίησης, το 15,4% στους τομείς του λιανικού και χονδρικού εμπορίου, το 11,0% στους τομείς της γεωργίας, υλοτομίας και αλιείας, το 6,8% στον κλάδο των κατασκευών, το 6,7% στον τομέα της υγείας, το 6,3% στον τομέα της εκπαίδευσης και περί το 34% σε άλλους κλάδους της οικονομίας. Στον ευρύτερο δημόσιο τομέα της χώρας εργάζονται 59.125 άτομα που αποτελούν το 7,4% του συνόλου των εργαζομένων.

Σύμφωνα με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και τους εγχώριους εμπειρογνώμονες, η άτυπη οικονομία υπολογίζεται στο 40% περίπου της συνολικής οικονομίας. Το 2019 η Κυβέρνηση ενέκρινε Σχέδιο Δράσης για την Καταπολέμηση της Άτυπης Οικονομίας 2020-2021, το οποίο περιλαμβάνει προτεραιότητες όπως η βελτίωση, η μέτρηση και η παρακολούθηση, η ευαισθητοποίηση του κοινού για τις αρνητικές επιπτώσεις στην κοινωνία και η ενίσχυση του φορολογικού κώδικα.

Παρά το σχετικά υψηλό ποσοστό ανεργίας, οι ξένοι επενδυτές αναφέρουν δυσκολίες στην πρόσληψη και διατήρηση εργαζομένων. Θέσεις που απαιτούν τεχνικές και εξειδικευμένες δεξιότητες μπορεί να είναι ιδιαίτερα δύσκολο να καλυφθούν λόγω αναντιστοιχίας μεταξύ των αναγκών του κλάδου, του εκπαιδευτικού συστήματος και των φιλοδοξιών των αποφοίτων. Πολλοί καλά εκπαιδευμένοι επαγγελματίες, με δεξιότητες, όπως ειδικοί πληροφορικής, αναθέτουν σε ξένες εταιρείες ή επιλέγουν να εργαστούν εκτός της χώρας. Για να αντιμετωπίσει τις ελλείψεις εργαζομένων στα εργοστάσια, η Κυβέρνηση ενθαρρύνει τη διασπορά των κατασκευαστικών επενδύσεων έντασης εργασίας σε διάφορα μέρη της χώρας και οι εταιρείες συχνά μεταφέρουν εργάτες από άλλες περιοχές. Το Επιχειρησιακό Σχέδιο για Ενεργά Προγράμματα και Μέτρα για την Απασχόληση και τις Υπηρεσίες στην Αγορά Εργασίας για το 2021 ορίζει κυβερνητικά μέτρα, προγράμματα, και υπηρεσίες για αυτοαπασχόληση και απασχόληση για την τόνωση της δημιουργίας θέσεων εργασίας. Το Σχέδιο προβλέπει επίσης επιδοτήσεις για νέες και υφιστάμενες θέσεις εργασίας, πρακτική άσκηση, εξειδικευμένη κατάρτιση δεξιοτήτων, επαγγελματική κατάρτιση για ανέργους και επανεκπαίδευση. Η εργατική νομοθεσία και τα συνοδευτικά μέτρα δεν κάνουν διακρίσεις σε σχέση με το φύλο, τη φυλή ή την εθνικότητα.

Οι σχέσεις μεταξύ εργαζομένων και εργοδοτών ρυθμίζονται από ατομικές συμβάσεις εργασίας, συλλογικές συμβάσεις και εργατική νομοθεσία. Ο Νόμος για τις Εργασιακές Σχέσεις ρυθμίζει όλες τις μορφές εργασιακών σχέσεων μεταξύ εργαζομένων και εργοδοτών, συμπεριλαμβανομένων της συνταξιοδότησης, των απολύσεων και των συνδικαλιστικών λειτουργιών. Η ασφάλιση απόλυσης και ανεργίας καλύπτεται επίσης από τον ίδιο νόμο. Οι περισσότεροι εργατικοί νόμοι είναι σύμφωνοι με τα διεθνή πρότυπα εργασίας και γενικά ευθυγραμμίζονται με τις συστάσεις της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας (ILO). Η εργατική νομοθεσία ισχύει τόσο για τις εγχώριες όσο και για τις ξένες επενδύσεις, συμπεριλαμβανομένων εκείνων στις ελεύθερες οικονομικές ζώνες, και οι εργαζόμενοι σε κάθε ζώνη προστατεύονται εξίσου.

Ο Οργανισμός Απασχόλησης (<http://www.av.gov.mk>) παρέχει επαγγελματικές, οργανωτικές, διοικητικές και άλλες υπηρεσίες που σχετίζονται με την ασφάλιση απασχόλησης και ανεργίας και παρέχει υποστήριξη, βοήθεια και υπηρεσίες σε όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη στην αγορά εργασίας.

Για τους ξένους υπηκόους απαιτείται άδεια εργασίας. Οι διαδικασίες έκδοσης της άδειας έχουν απλουστευτεί με την ίδρυση ειδικής Υπηρεσίας έκδοσης σχετικών αδειών. Η Υπηρεσία Απασχόλησης της Βόρειας Μακεδονίας εκδίδει την άδεια εργασίας μετά από αίτημα του εργοδότη. Δεν ισχύει κάποιος περιορισμός στον αριθμό των απασχολούμενων αλλοδαπών ή στη διάρκεια της παραμονής τους. Η απασχόληση αλλοδαπών υπηκόων ρυθμίζεται από τον νόμο για την απασχόληση και την εργασία αλλοδαπών: <http://mtsp.gov.mk>.

Κατά την πρόσληψη πρέπει να υπογραφεί σύμβαση εργασίας. Η σύμβαση εργασίας, η οποία πρέπει να είναι γραπτή και να τηρείται στο χώρο εργασίας, θα πρέπει να περιλαμβάνει τις ακόλουθες διατάξεις: περιγραφή των καθηκόντων του εργαζομένου, διάρκεια της σύμβασης (αορίστου ή αορίστου), ημερομηνίες έναρξης και λήξης ισχύος, τόπος εργασίας, ώρες εργασίας, περίοδοι ανάπαυσης και διακοπών, προσόντα και εκπαίδευση, μισθός και πρόγραμμα αποδοχών. Ο νόμος καθιερώνει 40ωρη εβδομάδα εργασίας με ελάχιστη περίοδο ανάπαυσης 24 ωρών, άδειες μετ' αποδοχών από 20 έως 26 εργάσιμες ημέρες και παροχές αναρρωτικής άδειας. Οι εργαζόμενοι δεν επιτρέπεται να εργάζονται νόμιμα περισσότερο από οκτώ ώρες υπερωρίας την εβδομάδα κατά μέσο όρο σε περίοδο τριών μηνών ή 190 ώρες ετησίως. Σύμφωνα με τη συλλογική σύμβαση για τον ιδιωτικό τομέα μεταξύ εργοδοτών και σωματείων, οι εργαζόμενοι στον ιδιωτικό τομέα έχουν δικαίωμα υπερωριακής αμοιβής στο 135% του κανονικού τους συντελεστή. Επιπλέον, ο νόμος δίνει το δικαίωμα στους εργαζόμενους που εργάζονται περισσότερες από 150 ώρες υπερωρίας ετησίως σε μπόνους μισθού ενός μήνα. Αν και η κυβέρνηση ορίζει πρότυπα επαγγελματικής ασφάλειας και υγείας για τους εργοδότες, αυτά τα πρότυπα δεν επιβάλλονται στον άτυπο τομέα.

Οι εργαζόμενοι έχουν το δικαίωμα να ιδρύσουν συνδικαλιστικές οργανώσεις ή να γίνουν μέλη ενώσεων, υπό τους όρους που προβλέπονται από το καταστατικό ή τους κανόνες της ένωσης. Η ιδιότητα μέλους είναι εθελοντική και οι δραστηριότητες χρηματοδοτούνται από τις συνδρομές των μελών. Περίπου το 22% των νόμιμα απασχολούμενων εργαζομένων είναι μέλη συνδικαλιστικών οργανώσεων που πληρώνουν εισφορές. Αν και επιτρέπεται από τον νόμο, δεν υπάρχουν σωματεία στα εργοστάσια που λειτουργούν στις ελεύθερες οικονομικές ζώνες.

Υπάρχουν δύο κύριες ενώσεις συνδικαλιστικών οργανώσεων: η Ένωση Συνδικάτων και η Συνομοσπονδία Ελεύθερων Συνδικάτων. Κάθε ένωση αποτελείται από ανεξάρτητα κλαδικά σωματεία του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα. Και οι δύο ενώσεις, μαζί με εκπροσώπους της Οργάνωσης Εργοδοτών Βόρειας Μακεδονίας και αρμόδια Υπουργεία της Κυβέρνησης, είναι μέλη του Οικονομικού – Κοινωνικού Συμβουλίου. Το Συμβούλιο συνεδριάζει τακτικά για να

συζητήσει θέματα που απασχολούν τόσο τους εργοδότες όσο και τους εργαζομένους και εξετάζει τις τροποποιήσεις της εργατικής νομοθεσίας.

Τα δικαιώματα των εργαζομένων στα βιομηχανικά τμήματα ρυθμίζονται από Εθνικές Συλλογικές Συμβάσεις Εργασίας και υπάρχουν δύο σε εθνικό επίπεδο — μία για τον δημόσιο τομέα και μία για τον ιδιωτικό τομέα. Μόνο το 25% περίπου του εργατικού δυναμικού καλύπτεται από αυτές τις συμφωνίες. Οι εθνικές συλλογικές συμβάσεις στον ιδιωτικό τομέα αποτελούν αντικείμενο διαπραγμάτευσης μεταξύ αντιπροσωπευτικών εργατικών συνδικάτων και εργοδοτικών ενώσεων. Η εθνική συλλογική σύμβαση για τον δημόσιο τομέα αποτελεί αντικείμενο διαπραγμάτευσης μεταξύ του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικής Πολιτικής και των συνδικαλιστικών οργανώσεων. Οι χωριστές συμβάσεις συζητούνται από συνδικαλιστικά υποκαταστήματα σε επίπεδο κλάδου ή εταιρείας. Οι συλλογικές συμβάσεις εργασίας είναι πιο διαδεδομένες στη βιομηχανία μετάλλων, στην εκπαίδευση του ιδιωτικού τομέα και στη διοίκηση των δικαστηρίων.

Οι κανονισμοί εργασίας της Βόρειας Μακεδονίας συμμορφώνονται με τα διεθνή πρότυπα εργασίας. Το 2018, η Κυβέρνηση ενέκρινε σειρά αλλαγών στον Νόμο για τις Εργασιακές Σχέσεις, οι περισσότερες από τις οποίες αφορούσαν τα δικαιώματα των εργαζομένων στις διαδικασίες για καταγγελία συμβάσεων εργασίας και αποζημίωση απόλυσης (<http://www.mtsp.gov.mk>).

Οι εργοδότες δεσμεύονται από τους κανονισμούς του εργατικού δικαίου, για τον κατώτατο μισθό των εργαζομένων, τη διάρκεια της ετήσιας άδειας, το μέγιστο ωράριο εργασίας, τις αιτίες απόλυσης και λήξης της σύμβασης εργασίας, τις πληρωμές υπερωριών, τις αποζημιώσεις απόλυσης κ.α.

Μισθοί

Ο μέσος καθαρός μηνιαίος μισθός τον Σεπτέμβριο του 2022 ανήλθε στα 31.812 δηνάρια (περίπου 517 ευρώ), ενώ ο μέσος καθαρός μηνιαίος μισθός στο τέλος του 2021 διαμορφώθηκε στα 29.943 δηνάρια (ήτοι, 487 ευρώ περίπου). Όπως προκύπτει, οι έντονες πληθωριστικές πιέσεις και ο φόβος στασιμοπληθωρισμού στη χώρα επιτείνουν την πίεση για αυξήσεις μισθών κατά το πρώτο ήμισυ του 2022.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Κρατικής Στατιστικής Υπηρεσίας, το 2021, η ανεργία στη Βόρεια Μακεδονία συνέχισε την πτωτική πορεία των τελευταίων ετών, καθώς διαμορφώθηκε στο 15,7% του οικονομικά ενεργού πληθυσμού της χώρας, από 16,4% το 2020. Ο συνολικός αριθμός των ανέργων περιορίσθηκε, το 2021 σε 147.917 (από 155.949 το 2020), σε σύνολο 943.004 ατόμων που αποτελούν το ενεργό εργατικό δυναμικό της χώρας (από 950.858 το 2020). Ο συνολικός αριθμός απασχολούμενων ανήλθε το 2021 σε 795.087 (από 794.909 το 2020). Το ποσοστό απασχόλησης κατά την περίοδο αυτή ήταν 47,2.

Βασικοί Δείκτες 2021

Ενεργός πληθυσμός	943.004
Απασχολούμενοι	795.087
Άνεργοι	147.917
Ποσοστό εν δυνάμει απασχολούμενων	47,2%

Μέσος καθαρός μηνιαίος μισθός	29.943 δηνάρια
Μέσος ακαθάριστος μηνιαίος μισθός	44.711 δηνάρια
Ποσοστό ανεργίας	15,7 %

Πηγή: Κρατική Στατιστική Υπηρεσία της Βόρειας Μακεδονίας

Όσον αφορά τη διαμόρφωση του βασικού μισθού, η Κυβέρνηση προέβη σε αύξησή του εξαιτίας κυρίως των ισχυρών πληθωριστικών πιέσεων και της απότομης ανόδου του κόστους διαβίωσης (βλ. Εφημερίδα Κυβέρνησης Βόρειας Μακεδονίας υπ' αρ. 41/22). Με τον νέο νόμο (που τροποποιεί προηγούμενο) τα παλιά κριτήρια αντικαταστάθηκαν από τρία νέα με τα οποία η αναπροσαρμογή του κατώτατου μισθού θα είναι αποτέλεσμα: κατά 50% της αύξησης του μέσου καταβαλλόμενου καθαρού μισθού στη Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας κατά την τελευταία 5ετία και κατά 50% της αύξησης του δείκτη κόστους ζωής για το προηγούμενο έτος, σύμφωνα με τα στοιχεία που ανακοινώνει η Κρατική Στατιστική Υπηρεσία. Το τρίτο κριτήριο ορίζει ότι ανεξαρτήτως των δύο προηγούμενων μεταβλητών, το ύψος του κατώτατου μισθού δεν μπορεί να είναι χαμηλότερο από το 57% του μέσου μισθού που δημοσιεύεται σύμφωνα με την Κρατική Στατιστική Υπηρεσία. Σύμφωνα με αυτόν τον σύνθετο δείκτη, τον Απρίλιο του 2022 ο καθαρός κατώτατος μισθός ορίστηκε στα 18.000 δηνάρια ήτοι περίπου 293 ευρώ ενώ το μεικτό ποσό στα 26.476 δηνάρια ή 430 ευρώ, εκ των οποίων το 28% αντιστοιχεί στο σύνολο των εισφορών (περίπου 121 ευρώ) και το 10% στον φόρο προσωπικού εισοδήματος (43 ευρώ περίπου).

Ελάχιστος μισθός ανά έτος / περίοδο – σε δηνάρια

Έτος / περίοδος	Καθαρό ποσό κατώτατου μισθού	Μεικτό ποσό κατώτατου μισθού	Τρόπος καθορισμού με νόμο ή δημοσίευση στην Επίσημη Εφημερίδα
IX 2017-VI 2018	12.000	17.130	Νόμος (Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας της Βόρειας Μακεδονίας, αριθ. 132/17)
VII 2018-III 2019	12.165	17.370	Ανακοίνωση (Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας της Βόρειας Μακεδονίας, αρ. 126/18)
IV 2019-XI 2019	12.507	17.943	Ανακοίνωση (Επίσημη Εφημερίδα της Βόρειας Μακεδονίας, αρ. 59/19)
XII 2019	14.500	20.997	Νόμος (Επίσημη Εφημερίδα της Βόρειας Μακεδονίας, αρ. 239/19)
I 2020-III 2020	14.500	21.107	Νόμος (Επίσημη Εφημερίδα της Βόρειας Μακεδονίας, αρ. 239/19)
IV, V, VI 2020	14.500	21.107	Διάταγμα με νομική ισχύ (Επίσημη Εφημερίδα της Βόρειας Μακεδονίας, αρ. 88/20)

VII 2020-III 2021	14.934	21.776	Ανακοίνωση (Επίσημη Εφημερίδα της Βόρειας Μακεδονίας, αρ. 75/20)
IV 2021-III 2022	15.194	22.146	Ανακοίνωση (Επίσημη Εφημερίδα της Βόρειας Μακεδονίας, αρ. 80/21)
III 2022- III 2023	18.000	26.476	Νόμος (Επίσημη Εφημερίδα της Βόρειας Μακεδονίας, αρ. 41/22)

Πηγή: Υπουργείο Εργασίας & Κοινωνικής Πολιτικής, <https://www.mtsp.gov.mk/plati.nspx>

Εισφορές κοινωνικής ασφάλισης

Η υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση περιλαμβάνει εισφορές για:

- Ασφάλιση σύνταξης και αναπηρίας με βάση την τρέχουσα πληρωμή.
- Υποχρεωτική συνταξιοδοτική ασφάλιση με χρηματοδότηση κεφαλαίου.
- Ασφαλιστική εμπειρία που θεωρείται αυξημένης διάρκειας.
- Ασφάλιση υγείας και
- Ασφάλιση σε περίπτωση ανεργίας.

Υπόχρεος καταβολής εισφορών είναι ο ασφαλισμένος στο όνομα και για λογαριασμό του οποίου καταβάλλονται οι εισφορές και υπόχρεος για τον υπολογισμό και την καταβολή των εισφορών είναι εργοδότης.

Τα ποσοστά με τα οποία υπολογίζονται και καταβάλλονται οι εισφορές είναι:

- 18,8% για υποχρεωτική συνταξιοδοτική και αναπηρική ασφάλιση.
- Ποσοστό εισφοράς 4% για αναπηρία και σωματικές βλάβες που προκαλούνται από τραυματισμό στην εργασία ή ασθένεια λόγω συνθηκών εργασίας.
- 7,5% για την υποχρεωτική ασφάλιση υγείας.
- 13% για υποχρεωτική ασφάλιση υγείας για τον υπόχρεο δικαιούχο σύνταξης εσωτερικού ή/και εξωτερικού που καταβάλλει την εισφορά επί του ποσού της σύνταξης.
- 0,5% ποσοστό πρόσθετης εισφοράς για υποχρεωτική ασφάλιση υγείας σε περίπτωση τραυματισμού στην εργασία και ασθένειας λόγω συνθηκών εργασίας, και
- 1,2% για την υποχρεωτική εισφορά ανεργίας.

Όσον αφορά στο συνταξιοδοτικό σύστημα αυτό περιλαμβάνει τρεις πυλώνες:

1^{ος} πυλώνας: Η συμμετοχή είναι υποχρεωτική για όλους τους εργαζόμενους και στηρίζεται σε ανταποδοτική βάση (pay as you go).

2^{ος} πυλώνας: Η συμμετοχή είναι υποχρεωτική για όσους άρχισαν για πρώτη φορά να εργάζονται από 1^{ης} Ιανουαρίου 2003 και εθελοντική για όσους άρχισαν να εργάζονται προ της ημερομηνίας αυτής. Στο πλαίσιο του πυλώνα αυτού δραστηριοποιούνται ιδιωτικά ασφαλιστικά ταμεία των εργαζομένων (τρία μέχρι στιγμής, το SAVA penziski fond, το KB Piv penziski fond και το Triglan penzinski fond).

3^{ος} πυλώνας: Η διαφορά του με τον 2^ο πυλώνα έγκειται στο ότι λειτουργεί πλήρως σε εθελοντική βάση.

B.2 Στρατηγική Εισόδου στην αγορά της Δημοκρατίας της Βόρειας Μακεδονίας

Το θέμα της στρατηγικής εισόδου μιας επιχείρησης σε μια ξένη αγορά είναι από μόνο του ένα θέμα που επιδέχεται μεγάλης ανάλυσης και αφορά σε παράγοντες εσωτερικούς (της επιχείρησης) και εξωτερικούς (του διεθνούς περιβάλλοντος και της συγκεκριμένης αγοράς στην οποία η ενδιαφερόμενη επιχείρηση επιδιώκει να επεκταθεί).

Στο παρόν πόνημα του Γραφείου ΟΕΥ-Σκοπίων θα καταγράψουμε ορισμένες γενικές αναφορές για τη διαδικασία διαμόρφωσης της στρατηγικής εισόδου μιας επιχείρησης σε μια νέα αγορά, όπως αυτής της Βόρειας Μακεδονίας. Η ενδιαφερόμενη ελληνική επιχείρηση θα πρέπει να επιλέξει τον τρόπο διείσδυσης που είναι ο πλέον κατάλληλος για εκείνη.

Το πιο σημαντικό στοιχείο, κατά τη διαμόρφωση στρατηγικής, αποτελεί η επιλογή της σωστής χρονικής στιγμής, ειδικότερα όταν πρόκειται για την προσπάθεια εισόδου σε μία ξένη αγορά, η οποία αποτελεί από μόνη της ένα σημαντικό εγχείρημα. Η επιλογή του σωστού χρόνου εξαρτάται από την ετοιμότητα της ενδιαφερόμενης επιχείρησης, τη σωστή προετοιμασία της και την επαρκή γνώση της αγοράς στην οποία θέλει να επεκτείνει τις δραστηριότητές της. Εν προκειμένω, οι βασικότεροι τρόποι διείσδυσης στην αγορά της Βόρειας Μακεδονίας αφορούν στην ανάπτυξη των παρακάτω μηχανισμών:

(1) Εξαγωγές, (2) Αδειοδότηση, (3) Κοινοπραξίες, (4) Άμεσες Επενδύσεις.

1) **Εξαγωγές:** Οι εξαγωγές αποτελούν την πιο παραδοσιακή μορφή διεθνοποίησης. Όλες οι σχετικές με τις εξαγωγές δαπάνες αφορούν κυρίως το μάρκετινγκ, οπότε δεν αποτελεί μόνο τον παραδοσιακότερο τρόπο διείσδυσης σε μία ξένη αγορά αλλά και τον ασφαλέστερο, δεδομένου ότι δεν απαιτείται μετακίνηση των εγκαταστάσεων της επιχείρησης. Εν τούτοις, υπάρχουν και ορισμένοι σχετικοί κίνδυνοι και δαπάνες που έχουν να κάνουν κυρίως με θέματα μεταφοράς, με σοβαρότερο παράγοντα να αποτελεί η αδυναμία προσέγγισης της ξένης αγοράς (έμμεση πρόσβαση στα στοιχεία αγοράς, διαφορά γλώσσας κ.λπ.). Το πλεονέκτημα της αγοράς της Βόρειας Μακεδονίας για τις ελληνικές επιχειρήσεις είναι η εγγύτητά της και οι ομοιότητες στα καταναλωτικά πρότυπα και τις συνήθειες του πληθυσμού της. Στα μη ισχυρά σημεία της είναι το μικρό μέγεθος της αγοράς και η σχετικά χαμηλή αγοραστική δύναμη. Ουσιαστικά, όμως, οι εν λόγω παράγοντες καλύπτονται από τον ενιαίο εμπορικό χώρο που δημιουργεί η συμφωνία CEFTA και από το μεγάλο ποσοστό της άτυπης οικονομίας, η οποία στην ουσία αλλοιώνει την εικόνα που δημιουργούν τα επίσημα στοιχεία ως προς την αγοραστική δύναμη των καταναλωτών.

(2) **Αδειοδότηση:** Αποτελεί τη διαδικασία με την οποία μια επιχείρηση (δηλαδή ο δικαιούχος) παρέχει το δικαίωμα σε μια άλλη επιχείρηση, στη χώρα που επιθυμεί να εισέλθει, να χρησιμοποιήσει τη δική της ιδιοκτησία. Μία πολύ γνωστή μορφή αδειοδότησης αποτελεί και η **δικαιοχρησία (franchise)**, αλλά αυτή παρέχεται μακροπρόθεσμα, ενώ η αδειοδότηση αφορά στις βραχυπρόθεσμες δεσμεύσεις. Η αδειοδότηση αποτελεί μια άλλη μορφή "ασφαλούς" διείσδυσης στην αγορά, δεδομένου ότι δεν απαιτεί πολλά από τον δικαιούχο, εκτός από την παροχή του δικαιώματος στην αντίστοιχη ξένη χώρα προκειμένου να γίνει χρήση των άυλων περιουσιακών στοιχείων της επιχείρησής τους, όπως για παράδειγμα το εμπορικό σήμα. Σημειώνουμε ότι η δικαιοχρησία αποτελεί τον λιγότερο συχνό τρόπο διείσδυσης των ελληνικών επιχειρήσεων, δεδομένου ότι μέχρι στιγμής υπάρχουν λίγα τέτοια παραδείγματα (π.χ. καταστήματα λιανικής πώλησης Jumbo, καταστήματα καφεστίασης Mikel).

(3) **Κοινοπραξίες:** Μία κοινοπραξία προϋποθέτει τη συνεργασία μεταξύ δύο εταιρειών. Συνεπώς, στην περίπτωση αυτή, θα πρέπει να εντοπισθεί ένας εξωτερικός συνεργάτης και να συναφθεί μία κοινή στρατηγική, η οποία να βασίζεται σε διαπραγματεύσεις. Θα πρέπει

ωστόσο να ληφθεί υπόψη ότι, η εν λόγω μορφή διείσδυσης στην αγορά μπορεί να επιφέρει ορισμένους κινδύνους όπως πολιτιστικές διαφορές, δυσκολίες στη διαχείριση, ή τον κίνδυνο ο εκάστοτε εταίρος να αποτελέσει τελικά ανταγωνιστής (σύγκρουση συμφερόντων και ασάφεια επί των κερδών). Από την άλλη, η κοινοπραξία παρέχει εύκολη πρόσβαση στις γνώσεις του εντόπιου συνεργάτη σχετικά με την αγορά και το αντίστροφο. Με αυτόν τον τρόπο, αξιοποιούνται οι γνώσεις των άλλων, οι πολιτιστικές διαφορές και τα τοπικά δίκτυα για την επίτευξη των αμοιβαίων στόχων των δυο πλευρών. Προκειμένου να είναι επιτυχής μια τέτοια στρατηγική εισόδου στην αγορά, σκόπιμο είναι πριν τη συμφωνία να ζητηθεί ικανή και αξιόπιστη νομική και λογιστική παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών από εταιρείες που γνωρίζουν την αγορά. Σημειώνεται ότι, στην αγορά της Βόρειας Μακεδονίας δραστηριοποιούνται εταιρείες νομικής και λογιστικής υποστήριξης ελληνικών συμφερόντων.

(4) **Άμεσες Επενδύσεις:** Αφορά στην επενδυτική προσπάθεια μίας επιχείρησης η οποία επιθυμεί να επεκτείνει τις επιχειρηματικές της δραστηριότητες εκτός Ελλάδος, είτε ως Greenfield επένδυση (νέα επένδυση), είτε ως Brownfield (με την εξαγορά μιας ήδη υπάρχουσας εγχώριας επιχείρησης). Η διαδικασία περιλαμβάνει τη μεταβίβαση πόρων, συμπεριλαμβανομένου του κεφαλαίου, της τεχνολογίας και του προσωπικού και συνεπώς απαιτούνται περισσότεροι πόροι για επένδυση. Αυτό συνεπάγεται ότι, η εν λόγω μορφή δραστηριοποίησης φέρει μεγαλύτερο ποσοστό κινδύνου και υψηλότερο επίπεδο δέσμευσης από την πλευρά της ενδιαφερόμενης ελληνικής επιχείρησης, σε αντίθεση με τις προαναφερθείσες μεθόδους, καθώς και υψηλότερο επίπεδο διαχειριστικών δεξιοτήτων. Επισημαίνεται ότι, στην αγορά της Βόρειας Μακεδονίας υπάρχουν αρκετές άμεσες ξένες επενδύσεις από την Ελλάδα, σε βαθμό που καθιστούν τη χώρα μας την τρίτη σε σημασία χώρα προέλευσης ΑΞΕ σε επίπεδο αποθεμάτων (FDI stock).

Περισσότερες πληροφορίες για τις ξένες και ελληνικές επενδύσεις στη Βόρεια Μακεδονία, μπορείτε να βρείτε στην Ετήσια Έκθεση του Γραφείου ΟΕΥ Σκοπίων για το έτος 2021 στον ακόλουθο σύνδεσμο:

<https://agora.mfa.gr/inf/files/ETHISIA%202021%20mk.pdf>.

B.2.1 Συνεργασία με Αντιπροσώπους/διανομείς

Ο καλύτερος τρόπος προσέγγισης και ανάπτυξης συνεργασίας με εταιρείες της Βόρειας Μακεδονίας είναι, πέρα από την επίσκεψη στην όποια εταιρική ιστοσελίδα ή την ανταλλαγή ηλεκτρονικών επιστολών, η προσωπική επαφή με τον αντίστοιχο επιχειρηματία, ώστε να διαμορφωθεί επαρκώς η πρώτη εντύπωση.

Ο μέσος επιχειρηματίας της χώρας αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στην οικοδόμηση σχέσεων εμπιστοσύνης με τον μελλοντικό συνεργάτη του.

Επιπροσθέτως, στην έναρξη επιχειρηματικών συνεργασιών δύνανται να συμβάλουν οι επαφές μεταξύ των επιχειρηματιών των δύο χωρών που λαμβάνουν χώρα μέσα από συμμετοχές σε εκθέσεις και επιχειρηματικές αποστολές, ή στοχευμένες κλαδικές δράσεις που διοργανώνονται από το Γραφείο ΟΕΥ ή από κλαδικούς φορείς στη χώρα.

Σημειώνεται ότι, τα τελευταία χρόνια δεν υπάρχει ετήσιος προγραμματισμός διεθνών εκθέσεων στη Βόρεια Μακεδονία, κυρίως εξ' αιτίας έλλειψης κατάλληλων υποδομών και ενός εθνικού φορέα διοργάνωσης εκθέσεων. Ιδιωτικοί φορείς και οι κλαδικές ενώσεις διοργανώνουν περιστασιακά και σε ad hoc βάση κλαδικές εκθεσιακές εκδηλώσεις. Περαιτέρω, εντός της τελευταίας διετίας παρατηρήθηκε αύξηση των διαδικτυακών εκδηλώσεων, εξ αιτίας της πανδημίας COVID-19 και των επακόλουθων μέτρων περιορισμού στις μετακινήσεις και τις μαζικές συγκεντρώσεις και εν γένει κοινωνικής αποστασιοποίησης.

Στο πλαίσιο αυτό, υιοθετήθηκαν εναλλακτικές μέθοδοι επικοινωνίας εκ του μακρόθεν (τηλεδιασκέψεις, διαδικτυακά σεμινάρια).

B.2.2 Ίδρυση θυγατρικής/υποκαταστήματος/αντιπροσωπίας/κοινοπραξίας

(βλ. Κεφάλαιο B.1.2 Διαδικασία ίδρυσης εταιρίας)

B.2.3 Δίκτυα Διανομής

Λόγω του μικρού μεγέθους της χώρας, δεν υπάρχουν εκτεταμένα δίκτυα διανομής, ούτε αντίστοιχοι αποθηκευτικοί χώροι, ενώ παρατηρείται συχνά το φαινόμενο ο εισαγωγέας να είναι συγχρόνως και χονδρέμπορος ή λιανοπωλητής. Τα υφιστάμενα δίκτυα διανομής βρίσκονται υπό συνεχή διαμόρφωση, ενώ τα μερίδια αγοράς των λιανοπωλητών, χονδρεμπόρων, μεγάλων αλυσίδων καταστημάτων και υπαίθριων αγορών φαίνεται ότι θα μεταβληθούν στο άμεσο μέλλον, λόγω μεταξύ άλλων και της παρουσίας μεγάλων εμπορικών κέντρων.

Στη Βόρεια Μακεδονία υπάρχουν δύο βασικοί τύποι δικτύων διανομής: μεγάλες αλυσίδες καταστημάτων και δίκτυα εξειδικευμένων καταστημάτων. Οι κυριότερες αλυσίδες υπεραγορών στη Βόρεια Μακεδονία είναι οι εξής: Kam, Tinex, Vero-Veropoulos (ελληνικών συμφερόντων), Ramstore (τουρκικών συμφερόντων), Skopski Pazar και Tediko. Τα γνωστότερα δίκτυα εξειδικευμένων καταστημάτων και franchise είναι τα: Replek, Zegin, Zitoluluks, Zlatara Rubin, Vegera, Specijal, Fornetti και Fashion Group.

Ενδιαφέρουσες, επιχειρηματικά, γεωγραφικές περιοχές για την παρουσία των ελληνικών προϊόντων είναι τα Σκόπια, όπου συγκεντρώνονται όλοι οι τομείς οικονομικής δραστηριότητας, καθώς και άλλες πόλεις μικρότερης οικονομικής σημασίας, όπως το Κουμάνοβο, το Τέτοβο, η Στρούμιτσα και το Μοναστήρι (Bitola).

Στο πλαίσιο της ενημέρωσης των Ελλήνων επιχειρηματιών, κατόπιν σχετικών αιτημάτων τους, το Γραφείο Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων (ΟΕΥ) της Ελληνικής Πρεσβείας στα Σκόπια παρέχει τη δέουσα πληροφόρηση σε όλους τους ενδιαφερομένους, προκειμένου αφενός, να έχουν μια πρώτη εικόνα της αγοράς στους τομείς που τους αφορούν και αφετέρου, να έχουν τη δυνατότητα να επικοινωνήσουν με τις σημαντικότερες εταιρείες συγκεκριμένων κλάδων, τα στοιχεία επικοινωνίας των οποίων τους αποστέλλονται.

Σημειώνεται ότι, οι συνθήκες λειτουργίας των ξένων επιχειρήσεων, συμπεριλαμβανομένων και των ελληνικών, δεν είναι πάντα εύκολες και απαιτείται απόλυτη συμμόρφωση με τους νόμους της Βόρειας Μακεδονίας, προκειμένου να αποφευχθούν τυχόν αντιπαραθέσεις με τις Αρχές της χώρας.

Επίσης, σημαντική είναι η τήρηση της φορολογικής νομοθεσίας, δεδομένου ότι οι κυρώσεις που επιβάλλονται στους παραβάτες είναι εξαιρετικά αυστηρές.

B.2.4 Προώθηση – Διαφήμιση

Στη Βόρεια Μακεδονία χρησιμοποιούνται όλες οι μορφές διαφήμισης, ήτοι: διαδικτυακή, τηλεόραση, ραδιόφωνο, εφημερίδες, περιοδικά, υπαίθριες πινακίδες, άμεσο μάρκετινγκ, εμπορικές εκθέσεις, χορηγίες εκδηλώσεων και χρήση μέσων κοινωνικής δικτύωσης.

Το Γραφείο ΟΕΥ – Σκοπίων έχει τη δυνατότητα και την τεχνογνωσία να συμβάλει στη διοργάνωση στοχευμένων δράσεων προβολής επιμελητήριων, κλαδικών φορέων και επιχειρήσεων (π.χ. εκθέσεις, ειδικές εκδηλώσεις, γευσιγνωσία προϊόντων κλπ), προσκαλώντας επιλεγμένο καταναλωτικό κοινό και συμβάλλοντας στον εντοπισμό του κατάλληλου χώρου εκδηλώσεων και στην επιλογή των τοπικών συνεργατών.

B.2.5 Πρακτικές οδηγίες

Η προσωπική επαφή είναι από τους πλέον ενδεδειγμένους τρόπους προσέγγισης και ανάπτυξης συνεργασίας με εταιρείες της Βόρειας Μακεδονίας. Η αγορά είναι μικρή και ως εκ τούτου είναι πιο εύκολο να χαρτογραφηθεί και να μελετηθεί διεξοδικά πριν γίνει η πρώτη επαφή.

Κατ' αρχάς, συνιστάται στις ενδιαφερόμενες ελληνικές επιχειρήσεις η επικοινωνία με το Γραφείο ΟΕΥ- Σκοπίων, προκειμένου να συλλέξουν τις πρώτες βασικές πληροφορίες για την αγορά, ενδεχομένως και καταλόγους με στοιχεία επικοινωνίας δυνητικών εγχώριων συνεργατών.

Άλλες πηγές πληροφόρησης και άντλησης στοιχείων είναι οι ιστοσελίδες της εδώ Κεντρικής Τράπεζας, της Στατιστικής Υπηρεσίας και των παραγωγικών Υπουργείων, καθώς και των τοπικών Επιμελητήριων, των κλαδικών φορέων και των επιχειρήσεων, ανάλογα με το αντικείμενο του ενδιαφέροντος. Πολλές από αυτές διαθέτουν αναρτήσεις και στην αγγλική γλώσσα, γεγονός που διευκολύνει αρκετά την έρευνα (βλ. περισσότερα στο κεφάλαιο Ζ. Χρήσιμα στοιχεία επικοινωνίας).

Αφού συλλέξουν τα πρώτα στοιχεία, δόκιμο θα ήταν να προηγηθεί μια πρώτη επικοινωνία, κατά προτίμηση μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, εφόσον υπάρχει, ώστε ο δυνητικός εγχώριος συνεργάτης να ενημερωθεί για το προφίλ, τις προθέσεις και τις προσδοκίες της ενδιαφερόμενης ελληνικής εταιρείας.

Στη συνέχεια, σκόπιμο θα ήταν να πραγματοποιηθεί κατ' ιδίαν συνάντηση. Η χιλιομετρική απόσταση της εν λόγω αγοράς το επιτρέπει και μπορεί να συνδυασθεί με αφορμή κάποιο επιχειρηματικό γεγονός (κλαδική έκθεση, επιχειρηματική εκδήλωση, επιχειρηματική αποστολή κλπ). Επισημαίνεται ότι, ο μέσος επιχειρηματίας συνηθίζει να επισκέπτεται συχνά διάφορες εκθέσεις στην Ελλάδα και κυρίως στη Θεσσαλονίκη. Αυτό θα δημιουργήσει την αίσθηση εμπιστοσύνης και αμεσότητας, την οποία αναζητά ο εδώ επιχειρηματίας στη διαμόρφωση νέων συνεργασιών.

Οι εκπρόσωποι των εγχώριων επιχειρήσεων συνήθως μιλούν αγγλικά, εκτός από την τοπική γλώσσα και την αλβανική, που συναντάται πολύ συχνά στη χώρα, εξ' αιτίας της παρουσίας του αλβανικού στοιχείου (σημειωτέον ότι, η αλβανική γλώσσα έχει καθιερωθεί ως η δεύτερη επίσημη γλώσσα στη Βόρεια Μακεδονία). Σε μικρότερο ποσοστό ομιλούνται τα τουρκικά και τα βλάχικα, ενώ είναι κατανοητές από τους περισσότερους άλλες γλώσσες σλαβικής προέλευσης.

Σε περιοχές κοντά στα σύνορα, όπως π.χ. Γευγελή, Μοναστήρι κλπ, υπάρχουν άτομα που μιλούν ή καταλαβαίνουν την ελληνική γλώσσα. Ο αριθμός των ατόμων αυτών, καθώς και αυτών που επιθυμούν να μάθουν ελληνικά αυξάνεται σταδιακά. Αυτό οφείλεται στη βελτίωση των οδικών υποδομών που επιτρέπουν τη συχνότερη επαφή των δυο λαών, με συχνές εκατέρωθεν επισκέψεις για τουρισμό ή αγορές, είτε εξ' αιτίας της ύπαρξης σημαντικού αριθμού ελληνικών επιχειρήσεων στη χώρα, που δημιουργούν ευκαιρίες απασχόλησης για τους ντόπιους.

B.3 Καταναλωτικές Τάσεις

Ο καταναλωτής στη Βόρεια Μακεδονία εκτιμά την ποικιλία σε προϊόντα ίδιας κατηγορίας, αλλά σε ανταγωνιστική τιμή, σε βάρος μάλιστα επιλογής προϊόντων Premium. Η ευαισθησία στις τιμές είναι πιο αισθητή στα τρόφιμα καθημερινής χρήσης, όπως ψωμί, φρέσκο κρέας και πουλερικά, ρύζι και αλεύρι.

Αναφορικά με τη συχνότητα αγορών, οι καταναλωτές προτιμούν τις εβδομαδιαίες αγορές έναντι των αγορών κάθε δύο εβδομάδες και των μηνιαίων αγορών.

Επίσης, σύμφωνα με στοιχεία της Κρατικής Στατιστικής Υπηρεσίας, το μέσο νοικοκυριό στη Βόρεια Μακεδονία ξοδεύει το μεγαλύτερο μέρος του εισοδήματός του για τρόφιμα και υπηρεσίες κοινής ωφελείας. Ειδικότερα, σύμφωνα με την Ομοσπονδία Συνδικάτων της Βόρειας Μακεδονίας, τον Ιούλιο του 2022 η μέση τετραμελής οικογένεια χρειάστηκε 40.554 δηνάρια (περίπου 650 ευρώ από 554 ευρώ το 2021) για να καλύψει τις ελάχιστες δαπάνες διαβίωσης. Σύμφωνα με την εκτίμηση των αναγκών για ένα μέσο νοικοκυριό, χρειάστηκαν 17.842 δηνάρια για την κάλυψη του μηνιαίου κόστους διατροφής και 12.374 δηνάρια για την κάλυψη μηνιαίων υπηρεσιών κοινής ωφελείας. Το κόστος των ειδών προσωπικής υγιεινής και των οικιακών προϊόντων καθαρισμού ήταν περίπου 2.760 δηνάρια. Τα έξοδα μεταφοράς ανήλθαν σε 3.508 δηνάρια. Για τα ρούχα και τα υποδήματα, μια μέση οικογένεια χρειαζόταν 2.215 δηνάρια, για ψυχαγωγία 1.067 δηνάρια, και υγειονομική περίθαλψη 784 δηνάρια.

Σύμφωνα πάντα με τα στοιχεία της Κρατικής Στατιστικής Υπηρεσίας, ο Δείκτης Τιμών Καταναλωτή τον Σεπτέμβριο του 2022, σε σύγκριση με τον προηγούμενο μήνα, ήταν 101,6 και ο Δείκτης Τιμών Λιανικής 99,9. Αύξηση των δεικτών κόστους ζωής τον Σεπτέμβριο του 2022, σε σύγκριση με τον προηγούμενο μήνα, καταγράφηκε σε: τυριά κατά 9,9%, φρέσκα ή διατηρημένα με απλή ψύξη φρούτα κατά 6,3%, γάλα κατά 5,7%, ψάρια και θαλασσινά κατά 3,5%, νωπά ή διατηρημένα με απλή ψύξη λαχανικά (εκτός από πατάτες) κατά 3,1%, μπύρα κατά 2,9%, ψωμί και δημητριακά κατά 2,6%, κρέας κατά 2,2%, κρασί κατά 1,6%, προϊόντα διατροφής μη κατηγοριοποιημένα κατά 0,7%, οινοπνευματώδη ποτά κατά 0,6% και ζάχαρη, μαρμελάδα, μέλι, σοκολάτα και είδη ζαχαροπλαστικής κατά 0,2%.

Τον Σεπτέμβριο σημειώθηκε επίσης αύξηση στις κατηγορίες στερεών καυσίμων κατά 15,2%, των ποδηλάτων κατά 9,1%, των επίπλων κατά 6,9%, των κομμωτηρίων και των καταστημάτων προσωπικής περιποίησης κατά 6,1%, των μικροεργαλείων και των διάφορων αξεσουάρ κατά 6,0%, των ανταλλακτικών και αξεσουάρ για εξοπλισμό προσωπικής μεταφοράς κατά 5,9%, χαλιά και άλλες επενδύσεις δαπέδου κατά 5,4%, επισκευή οικιακών συσκευών κατά 4,2%, εξοπλισμός λήψης, εγγραφής και αναπαραγωγής ήχου και εικόνας, χαρτικά και υλικά σχεδίασης κατά 3,9%, υγρά καύσιμα για νοικοκυριά κατά 3,7%, ιατρικές υπηρεσίες κατά 3,3%, μη ανθεκτικά είδη οικιακής χρήσης κατά 2,8%, οικιακές υπηρεσίες και οικιακές υπηρεσίες κατά 2,7%, εστιατόρια, καφετέριες και παρόμοια, άλλες συσκευές, είδη και προϊόντα προσωπικής περιποίησης κατά 2,4 %, μεγάλες οικιακές συσκευές, πολιτιστικές υπηρεσίες κατά 2,1%, συντήρηση και επισκευή εξοπλισμού προσωπικής μεταφοράς κατά 2,0%, οδοντιατρικές υπηρεσίες, παραϊατρικές υπηρεσίες κατά 1,9%, φωτογραφικός και κινηματογραφικός εξοπλισμός και οπτικός εξοπλισμός κατά 1,8%, υπηρεσίες συντήρησης και επισκευής κατοικίας κατά 1,5%, οδικές μεταφορές επιβατών κατά 1,4%, επισκευές επίπλων και επενδύσεων δαπέδου κατά 1,3%, ενδύματα, γυάλινα σκεύη, επιτραπέζια σκεύη και οικιακά σκεύη κατά 1,1%, υλικά για τη συντήρηση και επισκευή της κατοικίας, υφάσματα οικιακής χρήσης, εξοπλισμός επεξεργασίας πληροφοριών, κοσμήματα, ρολόγια και άλλα προσωπικά είδη κατά 1,0%, καθαρισμός, επισκευή και ενοικίαση ρούχων κατά 0,9%,

φαρμακευτικά προϊόντα κατά 0,7%, εκπαίδευση κατά 0,6%, θεραπευτικές συσκευές και εξοπλισμός, μέσα εγγραφής, κατοικίδια και συναφή προϊόντα κατά 0,5%, άλλα είδη ένδυσης και αξεσουάρ ένδυσης κατά 0,4%, εξοπλισμός για αθλητισμό, κατασκήνωση και υπαίθρια αναψυχή, άλλες υπηρεσίες κατά 0,3% και της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης κατά 0,2%.

Μείωση του δείκτη τιμών καταναλωτή τον Σεπτέμβριο του 2022, σε σύγκριση με τον προηγούμενο μήνα, σημειώθηκε στα έλαια και λίπη κατά 1,1% και στα μεταλλικά νερά, τα αναψυκτικά, τους χυμούς φρούτων και λαχανικών κατά 0,6%.

Τον Σεπτέμβριο, μείωση σημειώθηκε και στους δείκτες της αεροπορικής μεταφοράς επιβατών κατά 34,0%, των οργανωμένων διακοπών κατά 13,2%, του φυσικού αερίου για τα νοικοκυριά κατά 4,4%, των υπηρεσιών διαμονής κατά 3,8%,.

Ο Δείκτης Τιμών Καταναλωτή τον Σεπτέμβριο 2022, σε σύγκριση με τον Σεπτέμβριο του 2021, σημείωσε άνοδο 18,7%, ενώ ο Δείκτης Τιμών Λιανικής αυξήθηκε κατά 14,7%.

Εν τούτοις, παρατηρήθηκε αλλαγή της καταναλωτικής συμπεριφοράς εντός του 2020 ως προς τις εξόδους και την κατανάλωση τροφίμων και ποτών λόγω πανδημίας COVID-19 και των μέτρων που ακολούθησαν για τον περιορισμό της εξάπλωσης του κορωνοϊού (π.χ. περιορισμός λειτουργίας των εγκαταστάσεων εστίασης και τροφοδοσίας). Ως αποτέλεσμα, οι καταναλωτές στράφηκαν σε αγορές εξ αποστάσεως (delivery ή take away, ηλεκτρονικό εμπόριο).

Το ηλεκτρονικό εμπόριο αναπτύσσεται σταθερά στη Βόρεια Μακεδονία, μολονότι εξακολουθεί να είναι σχετικά χαμηλό, τόσο όσον αφορά στις εγχώριες εταιρείες όσο και στους καταναλωτές που κάνουν τις αγορές τους διαδικτυακά. Το 2020, η έκθεση της UNCTAD για τη μέτρηση του δείκτη B2C ηλεκτρονικού εμπορίου κατατάσσει τη Βόρεια Μακεδονία στη 52^η θέση σε σύνολο 152 χωρών (από την 51^η θέση που κατείχε την προηγούμενη χρονιά σε σύνολο 152 χωρών).

Σύμφωνα με τα τελευταία δημοσιευμένα στοιχεία της Ένωσης Ηλεκτρονικού Εμπορίου για συναλλαγές πληρωμών χωρίς μετρητά στα εικονικά σημεία πώλησης για περίοδο 6 μηνών έως τις 30.06.2021 από την Κεντρική Τράπεζα της Δημοκρατίας της Βόρειας Μακεδονίας, η τάση ανάπτυξης τόσο της αξίας όσο και του αριθμού των συναλλαγών παραμένει σημαντικός. Το πρώτο εξάμηνο του 2021, η συνολική αξία των online συναλλαγών που πραγματοποιήθηκαν στη χώρα και στο εξωτερικό, ανήλθε σε 168,7 εκατ. ευρώ, ήτοι αύξηση 61% σε σύγκριση με την αντίστοιχη περσινή περίοδο. Το πρώτο εξάμηνο του 2021, πραγματοποιήθηκαν 6,45 εκατ. συναλλαγές, αύξηση 50% σε σύγκριση με τον αριθμό των συναλλαγών που πραγματοποιήθηκαν την ίδια περίοδο πέρυσι, πράγμα που σημαίνει ότι η αξία της μέσης συναλλαγής έχει αυξηθεί στα 26,2 ευρώ έναντι 24,3 ευρώ την ίδια περίοδο πέρυσι. Επιπλέον, εάν το πρώτο εξάμηνο του περασμένου έτους η μέση συναλλαγή νομικών προσώπων ήταν υψηλότερη (30,7 ευρώ) σε σύγκριση με φυσικά πρόσωπα (23,8 ευρώ) το 2021 είναι σχεδόν ίση μεταξύ νομικών προσώπων και φυσικών προσώπων.

Οι πολίτες της Βόρειας Μακεδονίας ξόδεψαν 123 εκατ. ευρώ τους πρώτους έξι μήνες του τρέχοντος έτους σε εγχώρια διαδικτυακά καταστήματα, αντιπροσωπεύοντας το 73% της συνολικής αξίας των online συναλλαγών. Από την άλλη, οι αλλοδαποί ξόδεψαν 7,6 εκατ. ευρώ σε εγχώριους ηλεκτρονικούς εμπόρους το πρώτο εξάμηνο του 2021.

Στη Βόρεια Μακεδονία, από τις 30 Ιουνίου 2021, υπάρχουν 1.661 ενεργά εικονικά/ διαδικτυακά σημεία πώλησης, ήτοι ετήσια αύξηση 36% (την 30.06.2020 ο αριθμός των ενεργών ηλεκτρονικών καταστημάτων ήταν 1.223).

Τέλος, παρατηρώντας τις καταναλωτικές συνήθειες και τάσεις θα λέγαμε ότι, ο καταναλωτής γίνεται ολοένα πιο απαιτητικός μεν όσον αφορά στην ποιότητα και τη φήμη

του προϊόντος, αλλά δεν αλλάζει εύκολα τις συνήθειές του, εάν δεν πεισθεί ότι το προϊόν συνδυάζει ποιότητα και καλή τιμή.

B.4 Προστασία δικαιωμάτων Ιδιοκτησίας

Οι νόμοι προστατεύουν την ιδιοκτησία τόσο της κινητής όσο και της ακίνητης περιουσίας, αλλά η εφαρμογή αυτών των νόμων παραμένει ασυνεπής. Ο άκρως συγκεντρωτικός έλεγχος της κρατικής ιδιοκτησίας «οικοδομικής γης», η έλλειψη συντονισμένων τοπικών και περιφερειακών χωροταξικών σχεδίων και η έλλειψη αποτελεσματικού συστήματος αδειοδότησης κατασκευής εξακολουθούν να αποτελούν τροχοπέδη για την επιχειρηματική δραστηριότητα και τις επενδύσεις. Ωστόσο, η Κυβέρνηση βελτίωσε το σύστημα κτηματογράφησης με την πλήρη ψηφιοποίηση όλων των αρχείων επενδύσεων και συμμετοχών, γεγονός που αύξησε την ασφάλεια και την ταχύτητα των συναλλαγών ακινήτων.

Η γη που μισθώνεται ή αποκτάται από αλλοδαπούς ή/και μη κατοίκους επενδυτές ρυθμίζεται από τον Νόμο περί ιδιοκτησίας και άλλων εμπράγματων δικαιωμάτων. Οι κάτοικοι της ΕΕ και του ΟΟΣΑ έχουν τα ίδια δικαιώματα με τους κατοίκους της περιοχής όσον αφορά στη μίσθωση ή στην απόκτηση οικοδομικής γης ή ιδιοκτησίας, ενώ για κατοίκους τρίτων χωρών και μη κατοίκων του ΟΟΣΑ, η ιδιοκτησία ιδιοκτησίας ρυθμίζεται με όρους αμοιβαιότητας. Οι αλλοδαποί κάτοικοι δεν μπορούν να αποκτήσουν γεωργική γη στη Βόρεια Μακεδονία. Οι ξένοι επενδυτές μπορούν να αποκτήσουν δικαιώματα ιδιοκτησίας για κτίρια που χρησιμοποιούνται στις επιχειρηματικές τους δραστηριότητες, καθώς και πλήρη δικαιώματα ιδιοκτησίας επί οικοδομικής γης μέσω τοπικά εγγεγραμμένης εταιρείας. Εάν μια ξένη εταιρεία εγγράψει μια τοπική εταιρεία σε οποιαδήποτε μορφή (θυγατρική, τοπικός συνεργάτης ή γραφείο αντιπροσωπείας ή κοινοπραξίας), μπορεί να αποκτήσει γη με πλήρη δικαιώματα ιδιοκτησίας παρόμοια με εγχώρια εταιρεία.

Η αγορασμένη γη ανήκει στον ιδιοκτήτη και, ακόμη και αν παραμείνει ακατοίκητη, δεν μπορεί να επιστρέψει σε άλλους ιδιοκτήτες. Εξαιρεση σε αυτό είναι η γεωργική γη που παραχωρήθηκε από την Κυβέρνηση με ανάλογους όρους. Εάν ο παραλήπτης δεν χρησιμοποιήσει τη γη, τότε η Κυβέρνηση μπορεί να ακυρώσει την παραχώρηση και να ανακτήσει την κατοχή της γης.

B.4.1 Βιομηχανική Ιδιοκτησία

Ο πρώτος εθνικός νόμος για την προστασία της βιομηχανικής ιδιοκτησίας τέθηκε σε ισχύ στις 15.07.1993, ενώ στις 28.03.1994 τέθηκαν σε ισχύ οι εφαρμοστικοί κανονισμοί. Η Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας έγινε μέλος του Παγκόσμιου Οργανισμού Πνευματικής Ιδιοκτησίας στις 23.07.1993.

Αρχικά, αρμόδιος φορέας ήταν το Γραφείο Προστασίας της Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας, το οποίο ιδρύθηκε στις 01.12.1993, ως νομικό πρόσωπο εποπτευόμενο από το Υπουργείο Ανάπτυξης. Στις 1.01.2004 ετέθη σε ισχύ νέος νόμος για τη βιομηχανική ιδιοκτησία, με σκοπό την εναρμόνιση με τα διεθνή πρότυπα και τις θεμελιώδεις αρχές των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (TRIPS) και τον κανονισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Με τροποποίηση τον Μάρτιο του 2004, το καθεστώς και το όνομα του φορέα άλλαξε σε Κρατικό Γραφείο Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας. Ο νόμος τροποποιήθηκε εκ νέου τον Μάρτιο του 2006, προκειμένου να προσαρμοσθεί περαιτέρω με την ευρωπαϊκή νομοθεσία, με ενισχυμένα μέτρα για την προστασία της βιομηχανικής ιδιοκτησίας.

Το 2009 τέθηκε σε ισχύ ο νόμος που ρυθμίζει την απόκτηση, την άσκηση και την προστασία των δικαιωμάτων βιομηχανικής ιδιοκτησίας (No. 07-1006/1/12.2.2009), ο οποίος τροποποιήθηκε τον Φεβρουάριο του 2020 αναφορικά με τα προβλεπόμενα κόστη ένδικης διαδικασίας για την προστασία των δικαιωμάτων βιομηχανικής ιδιοκτησίας (No. 08-1105/1/04.02.2020).

Η ευθύνη για τη διαφύλαξη των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας (ΔΔΙ) κατανέμεται μεταξύ πολλών ιδρυμάτων. Το Κρατικό Γραφείο Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας ασχολείται με τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας, τα εμπορικά σήματα, τα σήματα υπηρεσιών, τα σχέδια, τα μοντέλα και τα δείγματα. Μονάδα του Υπουργείου Πολιτισμού διαχειρίζεται την προστασία των δικαιωμάτων των δημιουργών και άλλων συναφών δικαιωμάτων (π.χ. μουσική, κινηματογράφος, τηλεόραση). Η Κρατική Επιθεώρηση Αγοράς είναι υπεύθυνη για την παρακολούθηση των αγορών και την πρόληψη της πώλησης προϊόντων παραποίησης/απομίμησης και πειρατικών. Το Υπουργείο Εσωτερικών είναι υπεύθυνο για εγκλήματα που σχετίζονται με ΔΔΙ που διαπράττονται στο διαδίκτυο. Η Τελωνειακή Διοίκηση έχει το δικαίωμα να κατασχέσει ύποπτα εμπορεύματα για να αποτρέψει τη διανομή τους εν αναμονή της επιβεβαίωσης από τον κάτοχο των δικαιωμάτων για τη γνησιότητα των εμπορευμάτων. Το Εθνικό Συντονιστικό Όργανο για την Πνευματική Ιδιοκτησία, που προηγουμένως οργάνωνε διυπηρεσιακές επιδρομές για την κατάσχεση παραποιημένων προϊόντων, επικεντρώνονταν συνήθως σε μικροπωλητές σε υπαίθριες αγορές και στόχευαν κυρίως παραβιάσεις εμπορικών σημάτων. Το σώμα είναι ανενεργό τα τελευταία τρία χρόνια.

Στο πλαίσιο των ενταξιακών διαπραγματεύσεων στην ΕΕ, η Βόρεια Μακεδονία συνεχίζει να εναρμονίζει τους νόμους και τους κανονισμούς της για τα ΔΔΙ με τα πρότυπα της ΕΕ, αλλά πρέπει να επιδείξει επαρκή επιβολή αυτών των νόμων. Η έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το 2021 για τη Βόρεια Μακεδονία σημειώνει την πρόοδο στην ευαισθητοποίηση στον αγώνα κατά της παραποίησης/απομίμησης, του λαθρεμπορίου και της εισαγωγής παραποιημένων προϊόντων, καθώς και αύξηση των κατασχεθέντων αγαθών. Η εν λόγω έκθεση αναφέρεται επίσης στη δημιουργία πλατφόρμας πληροφόρησης για τα όργανα επιβολής του νόμου για την ανταλλαγή δεδομένων σχετικά με τα ΔΔΙ, αλλά τονίζει ότι πρέπει να είναι πλήρως λειτουργική προκειμένου να δημιουργηθεί ένα αξιόπιστο αρχείο επιβολής και να συγκεντρωθούν αξιόπιστα στατιστικά στοιχεία για το θεσμικό χειρισμό παραβιάσεων ΔΔΙ. Επιπλέον, απαιτείται περαιτέρω βελτίωση του νομικού πλαισίου για τα ΔΔΙ, ιδίως του συστήματος συλλογικής διαχείρισης δικαιωμάτων,

Το νέο σχέδιο Εθνικής Στρατηγικής και Σχεδίου Δράσης για την Πνευματική Ιδιοκτησία 2022-2026 εκπονήθηκε τον Δεκέμβριο του 2021. Η Στρατηγική προτείνει τη μεταφορά αρμοδιοτήτων για όλα τα καθήκοντα που σχετίζονται με την προστασία των πνευματικών δικαιωμάτων και όλων των συναφών δικαιωμάτων από το Υπουργείο Πολιτισμού στην Κρατικό Γραφείο Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας, ενσωματώνοντας όλα τα τμήματα ΔΔΙ σε έναν ρυθμιστικό φορέα. Η στρατηγική προβλέπει ακόμη καλύτερο συντονισμό με άλλους κρατικούς φορείς για τη χαρτογράφηση και την καταγραφή αυτόχθων γεωργικών προϊόντων.

Ενώ η Βόρεια Μακεδονία έχει πολλούς νόμους για την προστασία των ΔΔΙ, η παραβίαση είναι συχνή και το δικαστικό σύστημα θα πρέπει να βελτιωθεί. Οι εισαγγελείς και οι δικαστές τόσο για αστικές όσο και για ποινικές υποθέσεις γνωρίζουν τα ΔΔΙ αλλά δεν διαθέτουν επαρκή εμπειρία λόγω του μικρού αριθμού υποθέσεων ΔΔΙ. Δεν υπάρχουν εξειδικευμένα

δικαστήρια που να χειρίζονται υποθέσεις ΔΔΙ. Πολλοί κάτοχοι δικαιωμάτων δεν κινούνται νομικά, καθώς οι παραβάτες ΔΔΙ συνήθως δεν διαθέτουν τους οικονομικούς πόρους για να πληρώσουν αποζημίωση. Οι κυρώσεις για παραβίαση ΔΔΙ κυμαίνονται από 30 έως 60 ημέρες κλείσιμο επιχειρήσεων, χρηματικά πρόστιμα έως 5.000 ευρώ ή ποινή φυλάκισης έως και πέντε χρόνια. Η Βόρεια Μακεδονία δεν παρακολουθεί και δεν αναφέρει σωρευτικά στατιστικά στοιχεία για παραβίαση ΔΔΙ ή κατασχέσεις παραπονημένων προϊόντων και, ως εκ τούτου, δεν διαθέτει αξιόπιστο αρχείο επιβολής. Η Βόρεια Μακεδονία δεν περιλαμβάνεται στην Ειδική Έκθεση 301 του Εμπορικού Αντιπροσώπου των ΗΠΑ ή στη λίστα Notorious Market.

Η Βόρεια Μακεδονία είναι μέλος του Παγκόσμιου Οργανισμού Διανοητικής Ιδιοκτησίας (WIPO) και συμβαλλόμενο μέρος σε μια σειρά από τις συνθήκες του, συμπεριλαμβανομένης της Σύμβασης της Βέρνης, της Σύμβασης των Παρισίων, της Συνθήκης Συνεργασίας για τα Διπλώματα Ευρεσιτεχνίας, της Συνθήκης Πνευματικών Δικαιωμάτων του WIPO και της Συνθήκης WIPO Performances and Phonograms.

Περαιτέρω στοιχεία μπορείτε να αρυσθείτε από τον ιστότοπο του εν λόγω εθνικού φορέα (http://www.ippo.gov.mk/EN/Index_en.aspx).

Γ. ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ - ΔΑΣΜΟΛΟΓΗΣΗ

Γ.1 Συμφωνίες αποφυγής διπλής φορολογίας

Ο κατάλογος των χωρών με τις οποίες η Βόρεια Μακεδονία έχει συνάψει Συμφωνία αποφυγής διπλής φορολογίας βρίσκεται στον ακόλουθο σύνδεσμο:

<http://www.ujp.gov.mk/en/plakjanje/category/137>.

Με την Ελλάδα δεν υπάρχει εισέτι Συμφωνία Αποφυγής Διπλής Φορολογίας, εν τούτοις οι δύο χώρες βρίσκονται σε συζητήσεις για σύναψη ανωτέρω συμφωνίας (επίκειται έναρξη τεχνικού περιεχομένου διαπραγματεύσεων).

Περαιτέρω, σημειώνεται ότι, στις 29 Ιανουαρίου 2020, η Βόρεια Μακεδονία υπέγραψε την πολυμερή σύμβαση για την εφαρμογή μέτρων που σχετίζονται με την πρόληψη της διάβρωσης της φορολογικής βάσης και της μετατόπισης των κερδών (BEPS), κατά την έναρξη της 8^{ης} συνεδρίασης του Πλαισίου του ΟΟΣΑ/G20 στο Παρίσι. Το πρόγραμμα OECD / G20 BEPS παρέχει λύσεις στις Κυβερνήσεις για την επικαιροποίηση των διμερών φορολογικών συνθηκών και τη μείωση των ευκαιριών για φοροαποφυγή από πολυεθνικές επιχειρήσεις. Το κείμενο της σύμβασης, η αιτιολογική έκθεση και βασικές πληροφορίες, είναι διαθέσιμα στο <http://oe.cd/mli>.

Γ.2 Φορολογία φυσικών προσώπων

Ως φορολογούμενος ορίζεται κάθε ιδιώτης-κάτοικος Βόρειας Μακεδονίας ο οποίος φορολογείται επί του συνολικού εισοδήματός του, τόσο από δραστηριότητες που πραγματοποιούνται στο έδαφος της Βόρειας Μακεδονίας, όσο και στο εξωτερικό. Επίσης, ο φορολογούμενος θεωρείται στο εξωτερικό μη κάτοικος αναφορικά με το εισόδημα προέλευσης Βορείου Μακεδονίας. Ένα πρόσωπο θεωρείται φορολογικός κάτοικος της Βορείου Μακεδονίας εάν διαμένει συνεχώς ή κατά διαστήματα στο έδαφος της Βόρειας Μακεδονίας, για 183 ημέρες ή περισσότερο εντός οποιασδήποτε περιόδου 12 μηνών.

Η φορολόγηση των εισοδημάτων των φυσικών προσώπων στη Βόρεια Μακεδονία βασίζεται στο καθεστώς διαμονής τους. Οι κάτοικοι της Βορείου Μακεδονίας φορολογούνται

στο συνολικό εισόδημά τους, περιλαμβανομένου του εισοδήματος που προκύπτει από δραστηριότητες στο εξωτερικό.

Οι μη κάτοικοι φορολογούνται για το εισόδημά τους που προέρχεται από τη δραστηριοποίησή τους εντός της Βορείου Μακεδονίας.

Βάσει τελευταίων τροποποιήσεων του νόμου περί φορολογίας (βλ. Ν. 290/ 7.12.2020 και Ν. 85/ 19.4.2021, στην τοπική γλώσσα στον σύνδεσμο:

<http://ujp.gov.mk/files/attachment/0000/1132/>

[.85 19.04.2021 ..pdf](#)

ορισμένα είδη εισοδήματος υπόκεινται σε προοδευτική φορολόγηση 10% και 18%, ενώ άλλα είδη εισοδήματος υπόκεινται στον κατ ' αποκοπήν φορολογικό συντελεστή 15%. Βλ. σχετικά ακόλουθο πίνακα:

Είδος φόρου	Ετήσιο εισόδημα	Φορολογικός συντελεστής
Εισόδημα από απασχόλησηΕισόδημα από αυτοαπασχόλησηΈσοδα από πνευματικά ή και συγγενικά δικαιώματαΈσοδα από την πώληση ιδίων γεωργικών προϊόντων	Ετήσιο ακαθάριστο εισόδημα μέχρι 1.080.000 δηνάρια	10%
	Ετήσιο ακαθάριστο εισόδημα πάνω από 1.080.000 δηνάρια	18% για το τμήμα του εισοδήματος που υπερβαίνει τα 1.080.000 δηνάρια
Έσοδα από δικαιώματα βιομηχανικής ιδιοκτησίαςΈσοδα από εκμίσθωση ή υπομίσθωση κινητής και ακίνητης περιουσίαςΈσοδα κεφαλαίωνΚέρδη κεφαλαίων *Κέρδη από τυχερά παιχνίδιαΈσοδα από ασφάλειεςΆλλα έσοδα	Ανεξάρτητα από το ποσό του πραγματοποιημένου εισοδήματος (εκτός από τα κέρδη από την πώληση τίτλων και τόκων σε καταθέσεις ταμειυτηρίου *).	0% -15%
Εισοδήματα των οποίων η καταγωγή δεν μπορεί να αποδειχθεί	Η διαφορά μεταξύ της αξίας του ακινήτου και του αποδεδειγμένου ποσού των κεφαλαίων για την κτήση του	70%

* Από την 1η Ιανουαρίου 2023, για τα έσοδα από υπεραξίες που πραγματοποιούνται από την πώληση κινητών αξιών και μετοχών που εκδίδονται από επενδυτικό ταμείο, ο φόρος καταβάλλεται με συντελεστή 15% εάν ο κάτοχος τις έχει για ένα έτος, με συντελεστή 10% εάν τις έχει από 1 έως 10 χρόνια και με 0% εάν ο κάτοχος τις έχει για περίοδο μεγαλύτερη των δέκα ετών.

Για τα έσοδα κεφαλαίων από τόκους προθεσμιακών καταθέσεων, ο φόρος καταβάλλεται με ενιαίο συντελεστή 10%.

Σημειώνεται ότι, επίκεινται αλλαγές στο φορολογικό καθεστώς της Βόρειας Μακεδονίας, βάσει της Στρατηγικής Αναθεώρησης του Φορολογικού Συστήματος 2020-2023. Βλ. σχετικά στον ακόλουθο σύνδεσμο:

https://finance.gov.mk/wp-content/uploads/2020/02/Tax-Strategy_2020_2023.pdf.

Γ.3 Φορολόγηση Επιχειρήσεων

Είδος φόρου	Φορολογούμενος	Φορολογικός συντελεστής
Φόρος Εισοδήματος Εταιρειών	Ο φόρος εισοδήματος εταιρειών καταβάλλεται από νομικά πρόσωπα/εταιρείες που ιδρύονται στη Βόρεια Μακεδονία υπό καθεστώς μονίμου κατοίκου τόσο επί του κέρδους που προκύπτει από τις δραστηριότητες που πραγματοποιούνται στο έδαφος της Βόρειας Μακεδονίας όσο και από τα εισοδήματα που παράγονται στο εξωτερικό. Μια νομική οντότητα θεωρείται κάτοικος εάν έχει εγγραφεί σύμφωνα με το εταιρικό δίκαιο ή εάν έχει έδρα στην επικράτεια της Βόρειας Μακεδονίας. Αντιθέτως, τα νομικά πρόσωπα/εταιρείες που ιδρύονται στη Βόρεια Μακεδονία υπό καθεστώς μη μονίμου κατοίκου φορολογούνται μόνο για το κέρδος που παράγουν από την επιχειρηματική δραστηριότητα στο έδαφος της Βόρειας Μακεδονίας.	10%

Σημειώνεται ότι, στο πλαίσιο της συμφωνίας BEPS, που αφορά στην εναρμόνιση του διεθνούς φορολογικού συστήματος, η Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας, μαζί με 136 άλλες χώρες, συμπεριλαμβανομένων των χωρών των Δυτικών Βαλκανίων, πρόκειται να εφαρμόσει από το 2023 μεταρρυθμίσεις σχετικά με τους εταιρικούς φόρους, αντιμετωπίζοντας παράλληλα τις φορολογικές προκλήσεις που προκύπτουν από τη ψηφιοποίηση της οικονομίας.

Αυτή η σημαντική μεταρρύθμιση του διεθνούς φορολογικού συστήματος αποτελείται από δύο πυλώνες και αφορά στη φορολόγηση των ψηφιακών δραστηριοτήτων των πολυεθνικών εταιρειών, καθώς και στην εφαρμογή ελάχιστου παγκόσμιου συντελεστή φορολογίας εταιρειών για μεγάλες πολυεθνικές εταιρείες. Με αυτήν τη συμφωνία, οι αναπτυσσόμενες χώρες θα λάβουν επίσης νέα φορολογικά δικαιώματα που θα τους επιτρέψουν να δημιουργήσουν περισσότερα φορολογικά έσοδα από τις μεγαλύτερες και πιο κερδοφόρες εταιρείες, που δραστηριοποιούνται στον χώρο της παγκοσμιοποιημένης ψηφιακής οικονομίας.

Ο πρώτος πυλώνας της συμφωνίας αναμένεται να ανακαταλάβει άνω των 125 δισ. δολαρίων ετησίως από τις 100 μεγαλύτερες και πιο κερδοφόρες πολυεθνικές εταιρείες παγκοσμίως, διασφαλίζοντας ότι αυτές οι εταιρείες πληρώνουν το μερίδιό τους από τον φόρο όπου κι αν λειτουργούν και παράγουν κέρδη. Αυτό σημαίνει ότι, τα φορολογικά δικαιώματα των πολυεθνικών εταιρειών θα μεταφερθούν από τις χώρες όπου έχουν την έδρα τους στις χώρες όπου ασκούν ουσιαστικά τις δραστηριότητές τους και έχουν κέρδη, ανεξάρτητα από το αν έχουν φυσική παρουσία εκεί, δηλαδή δικαιοδοσίες αγοράς. Αυτοί οι νέοι κανόνες καλύπτουν εκείνες τις πολυεθνικές εταιρείες που εμφανίζουν έσοδα υψηλότερα από 20 δισ. ευρώ και κερδοφορία άνω του 10%.

Ο δεύτερος πυλώνας εισάγει έναν παγκόσμιο ελάχιστο συντελεστή φορολογίας εταιρειών 15%, ο οποίος εκτιμάται ότι θα δημιουργήσει περίπου 150 δισ. δολάρια

παγκοσμίως, σε νέα έσοδα ετησίως. Ο νέος ελάχιστος φορολογικός συντελεστής θα ισχύει για εταιρείες με έσοδα άνω των 750 εκατ. ευρώ.

Περαιτέρω οφέλη από αυτήν τη μεταρρύθμιση θα προκύψουν, επίσης, από τη σταθεροποίηση του διεθνούς φορολογικού συστήματος και την αύξηση της φορολογικής ασφάλειας για τους φορολογούμενους και τις φορολογικές διοικήσεις. Ο παγκόσμιος ελάχιστος φόρος αναμένεται να τερματίσει τους φορολογικούς παραδείσους και να μειώσει τα κίνητρα για τις πολυεθνικές εταιρείες να μετατοπίσουν τα κέρδη από τις αναπτυσσόμενες χώρες.

Οι εκτιμήσεις των οικονομικών επιπτώσεων από τον ΟΟΣΑ δείχνουν ότι οι χώρες χαμηλού, μεσαίου και υψηλού εισοδήματος θα παράγουν επιπλέον έσοδα.

Γ.4 Ειδικότεροι φόροι

Είδος φόρου	Φορολογούμενος	Φορολογικός συντελεστής
Φόρος Προστιθέμενης Αξίας	Η φορολογούμενη εταιρεία είναι νομικό πρόσωπο ή ιδιώτης που ασκεί επιχειρηματικές δραστηριότητες στο έδαφος της Βόρειας Μακεδονίας. Οι φορολογούμενοι υποχρεούνται να εγγραφούν για ΦΠΑ σε περίπτωση που: - οι συνολικές φορολογητέες πωλήσεις κατά τη διάρκεια του ημερολογιακού έτους υπερβαίνουν τα 2.000.000 δηνάρια, ή - οι προβλεπόμενες φορολογητέες πωλήσεις στην αρχή της επιχειρηματικής δραστηριότητας, ή κατά τη διάρκεια του έτους, υπερβαίνουν τα 2.000.000 δηνάρια. Οι μικρές επιχειρήσεις έχουν τη δυνατότητα να επιλέξουν εάν θα εγγραφούν ως φορολογούμενοι ΦΠΑ στην αρχή κάθε ημερολογιακού έτους. Εάν αποφασίσουν να παραμείνουν εκτός του συστήματος ΦΠΑ, φορολογούνται ως τελικοί καταναλωτές και δεν έχουν δικαίωμα επιστροφής ΦΠΑ.	18% γενικός συντελεστής ΦΠΑ 5% προτιμησιακός συντελεστής ΦΠΑ
Φόρος ακίνητης περιουσίας	Υποκείμενο φόρου είναι νομική οντότητα ή ιδιώτης που είναι ιδιοκτήτης ακινήτου. Η βάση φόρου ιδιοκτησίας είναι η αγοραία αξία των ακινήτων. Η αγοραία αξία των ακινήτων καθορίζεται σύμφωνα με τη μεθοδολογία που έχει ορίσει η κυβέρνηση. Οι συντελεστές φόρου ακινήτων είναι ανάλογοι και κυμαίνονται από 0,10% έως 0,20%. Οι τιμές μπορούν να καθοριστούν με βάση τον τύπο του ακινήτου. Κατ'εξαιρέση, οι συντελεστές φόρου ιδιοκτησίας σε αγροτικές εκτάσεις που δεν χρησιμοποιούνται για αγροτική παραγωγή ενδέχεται να αυξηθούν εκτός του παραπάνω εύρους (δηλαδή από τρεις έως πέντε φορές σε σχέση με τους βασικούς συντελεστές). Το ύψος των συντελεστών αποφασίζεται από τα Δημοτικά Συμβούλια.	Αναλογικά 0,10% - 0,20%
Φόρος Κληρονομιάς και Δώρου	Υποκείμενο φόρου είναι ιδιώτης ή νομική οντότητα-κάτοικος Βόρειας Μακεδονίας, που κληρονομεί φορολογητέα περιουσία ή λαμβάνει περιουσιακά στοιχεία ως δώρο στη χώρα ή στο εξωτερικό. Ο εν λόγω φορολογούμενος θεωρείται επίσης μη κάτοικος στο εξωτερικό	2%-3% Ανιόντες εξ αίματος δεύτερου

	για ακίνητη και κινητή περιουσία που κληρονομεί ή λαμβάνει ως δώρο στο έδαφος της Βόρειας Μακεδονίας.	βαθμού 4%-5% Άλλοι βαθμοί
Φόρος επί των Πωλήσεων Ακίνητης Περιουσίας	Νομική οντότητα και ιδιώτης-πωλητής ακινήτων, και κατ' εξαίρεση, φορολογούμενος επί του φόρου ακινήτων μπορεί να είναι νομική οντότητα και ιδιώτης αγοραστής ακίνητης περιουσίας, εάν στο συμβόλαιο συμφωνείται ο αγοραστής να καταβάλει το φόρο.	2% - 4%

Πηγή: Υπουργείο Οικονομικών Βόρειας Μακεδονίας

Φόρος προστιθέμενης αξίας (ΦΠΑ)

Ο ΦΠΑ υπολογίζεται και αποδίδεται σε όλες τις φάσεις παραγωγής και εμπορίου, σε ολόκληρο τον κλάδο οικονομικής δραστηριότητας, με την επιφύλαξη νομικών εξαιρέσεων. Έχει καθορισθεί σε 18% γενικώς, αλλά εφαρμόζεται προτιμησιακό ποσοστό 5% και 10% για τον κύκλο εργασιών ορισμένων αγαθών και υπηρεσιών. Προτιμησιακός συντελεστής 5% εφαρμόζεται στην αγορά των ακόλουθων αγαθών:

- τρόφιμα -ζωοτροφές και ζώα ζώα -φάρμακα -φαρμακευτικές και ιατρικές συσκευές/εξοπλισμός -ιατρικός εξοπλισμός και άλλες συσκευές που αφορούν αποκλειστικά στη χρήση από άτομα με ειδικές ανάγκες -σπόροι και φυτευτικό υλικό -λιπάσματα -αγροτικά μηχανήματα και γεωργικός εξοπλισμός -φύλλα πλαστικού για αγροτικές χρήσεις	-ακατέργαστα βρώσιμα έλαια -μηχανήματα και λογισμικό για την αυτόματη επεξεργασία δεδομένων και οι μονάδες τους (ηλεκτρονικοί υπολογιστές) -εκδόσεις (με ορισμένες εξαιρέσεις) -βρεφικά προϊόντα και σχολικά είδη -ηλιακοί θερμοσίφωνες -μεταφορές προσώπων -νερό από το δημόσιο σύστημα ύδρευσης -υπηρεσίες δημοσίας καθαριότητας -διανυκτερεύσεις σε τουριστικά καταλύματα -πέλλετ/ καυστήρες πέλλετ

Ο προτιμησιακός φορολογικός συντελεστής 10% ισχύει για τις υπηρεσίες εστιατορίου και τις υπηρεσίες εστίασης, με εξαίρεση τα αλκοολούχα ποτά.

α) Υποκείμενο του ΦΠΑ

Σε ΦΠΑ υπόκειται ο κύκλος εργασιών των αγαθών και των υπηρεσιών, όπως διαμορφώνεται από τον φορολογούμενο κατά τη διάρκεια της επιχειρηματικής του δραστηριότητας ή κατά την εισαγωγή προϊόντων. Φορολογείται κάθε πρόσωπο, το οποίο, μόνιμα ή προσωρινά, διενεργεί επιχειρηματική δραστηριότητα, ανεξάρτητα από τους στόχους και τα αποτελέσματα αυτής της δραστηριότητας.

β) Φορολογική βάση:

Φορολογική βάση θεωρείται το συνολικό ποσό της αμοιβής που εισπράττεται ή που πρέπει να εισπραχθεί για τον κύκλο εργασιών, στον οποίο ο φόρος προστιθέμενης αξίας δεν συμπεριλαμβάνεται. Φορολογική βάση για την εισαγωγή των εμπορευμάτων θεωρείται η αξία των εισαγόμενων αγαθών, η οποία καθορίζεται βάσει των τελωνειακών εγγράφων.

γ) Εγγραφή στο ΦΠΑ:

Όλοι οι φορολογούμενοι που έχουν διενεργήσει συνολικό κύκλο εργασιών 2.000.000 δηναρίων (32.520 ευρώ περίπου) στο προηγούμενο ημερολογιακό έτος ή που προβλέπουν κύκλο εργασιών υψηλότερο από το ποσό αυτό, είναι υποχρεωμένοι να καταχωρηθούν ως φορολογούμενοι ΦΠΑ. Τα πρόσωπα / κάτοικοι της Βόρειας Μακεδονίας, τα οποία δεν υποχρεούνται να καταχωρηθούν ως πληρωτές ΦΠΑ, δεν υποχρεούνται να δηλώσουν ΦΠΑ για τον κύκλο εργασιών των αγαθών-υπηρεσιών που διενήργησαν και επομένως δεν υποχρεούνται να δηλώσουν ΦΠΑ σε τιμολόγια χωριστά.

Η τυπική περίοδος ΦΠΑ είναι ένας ημερολογιακός μήνας. Ωστόσο, εάν ο συνολικός κύκλος εργασιών το προηγούμενο ημερολογιακό έτος δεν υπερβαίνει τα 25 εκατομμύρια δολάρια, η φορολογική περίοδος είναι το ημερολογιακό τρίμηνο. Η περίοδος ΦΠΑ για τους εθελοντικούς φορολογούμενους με ΦΠΑ είναι το ημερολογιακό τρίμηνο.

Ο φορολογούμενος υποχρεούται να υποβάλει δήλωση ΦΠΑ για κάθε φορολογική περίοδο εντός 25 ημερών από τη λήξη της σχετικής φορολογικής περιόδου. Ο ΦΠΑ καταβάλλεται εντός 30 ημερών από τη λήξη της σχετικής φορολογικής περιόδου.

Ειδικοί φόροι κατανάλωσης

Οι ειδικοί φόροι κατανάλωσης επιβάλλονται σε περιορισμένο αριθμό προϊόντων που παράγονται ή εισάγονται στη Βόρεια Μακεδονία. Το αλκοόλ και τα αλκοολούχα ποτά, τα προϊόντα καπνού και τα καύσιμα, καθώς και η ηλεκτρική ενέργεια υπόκεινται σε ειδικό φόρο κατανάλωσης. Η περίοδος κατανάλωσης είναι ένας ημερολογιακός μήνας και ο ειδικός φόρος κατανάλωσης καταβάλλεται εντός 15 ημερών από το τέλος του ημερολογιακού μήνα. Ο ειδικός φόρος κατανάλωσης για τα αλκοολούχα ποτά και τα είδη καπνού επιβάλλεται με την αγορά γραμματοσήμων ειδικού φόρου κατανάλωσης.

Το αλκοόλ και τα αλκοολούχα ποτά φορολογούνται ανά λίτρο/ποσοστό αλκοόλ. Ορισμένες κατηγορίες αλκοολούχων ποτών (π.χ. κρασί) δεν υπόκεινται σε ειδικούς φόρους κατανάλωσης.

Ο ειδικός φόρος κατανάλωσης για τα προϊόντα καπνού συνδυάζεται και υπολογίζεται τόσο ανά μονάδα/κιλό όσο και ως ποσοστό από την τιμή λιανικής.

Ο ειδικός φόρος κατανάλωσης για καύσιμα και ηλεκτρικό ρεύμα καταβάλλεται σε περιπτώσεις όπου αυτά χρησιμοποιούνται ως καύσιμο ή καύσιμο θέρμανσης. Η βάση ειδικού φόρου κατανάλωσης για τα καύσιμα είναι η ποσότητα καυσίμων εκφρασμένη σε κιλά καθαρής μάζας, κυβικά μέτρα, λίτρα ή gigajoules με βάση την ακαθάριστη θερμοαντική αξία, εκτός από την ηλεκτρική ενέργεια όπου η βάση ειδικού φόρου κατανάλωσης είναι η ποσότητα που εκφράζεται σε μεγαβατώρες.

Φορολογικές ελαφρύνσεις: Μείωση φόρου και φορολογικής βάσης

- ✓ Η φορολογική βάση του φορολογούμενου μειώνεται για τις επενδύσεις που πραγματοποιούνται σε ενσώματα πάγια (ακίνητα, εγκαταστάσεις και εξοπλισμό) και άυλα περιουσιακά στοιχεία (λογισμικό υπολογιστή και διπλώματα ευρεσιτεχνίας), καθώς

και για επεκτάσεις της δραστηριότητάς του, στο ποσοστό του 30% των επενδύσεων που πραγματοποιήθηκαν. Η μείωση δεν μπορεί να υπερβαίνει το 50% της καθορισμένης φορολογικής βάσης για την ίδια φορολογική περίοδο. Οι μειώσεις δεν ισχύουν όταν τα κεφάλαια επενδύονται σε υλικά και άυλα περιουσιακά στοιχεία (επιβατικά αυτοκίνητα, έπιπλα, τάπητες, οπτικοακουστικό εξοπλισμό, λευκά είδη, έργα τέχνης και άλλων εφαρμοσμένων τεχνών, πολύτιμα και διακοσμητικά αντικείμενα εξοπλισμού των γραφείων).

- ✓ Μείωση φόρου στο 80% για τα έσοδα από πώληση ιδίων γεωργικών προϊόντων.
- ✓ Μείωση του φόρου εισοδήματος στο 10% για την ενοικίαση μη επιπλωμένων κατοικιών και επαγγελματικών χώρων.
- ✓ Μείωση του φόρου εισοδήματος στο 15% για την ενοικίαση επιπλωμένων κατοικιών και επαγγελματικών χώρων.
- ✓ Η φορολογική βάση του φορολογούμενου μειώνεται κατά το ποσό των επενδεδυμένων κεφαλαίων για σκοπούς προστασίας περιβάλλοντος (π.χ. εισόδημα από την πώληση χρήσιμων στερεών αποβλήτων). Η μείωση φθάνει μέχρι και 50%.
- ✓ Κατά τον προσδιορισμό του εισοδήματος από δικαιώματα βιομηχανικής ιδιοκτησίας, αναγνωρίζονται τυποποιημένες δαπάνες ύψους 10%.
- ✓ Ο φορολογούμενος που υποχρεούται να χρησιμοποιήσει εξοπλισμό φορολογικού συστήματος (δηλ. συσκευές και ενσωματωμένα συστήματα αυτόματης διαχείρισης), απολαμβάνει του δικαιώματος μειωμένης φορολογίας για αγορές έως και 10 συσκευών, επί του ποσού της αξίας τους.
- ✓ Για τον φορολογούμενο - κάτοικο της Βόρειας Μακεδονίας που έχει καταβάλει φόρο επί του κέρδους που πραγματοποιείται όταν εργάζεται στο εξωτερικό, ο φόρος επί των δεδουλευμένων στη χώρα μειώνεται για το ποσό του φόρου κέρδους που καταβάλλεται στο εξωτερικό και μέχρι το ποσό του φόρου που ελήφθη με εφαρμογή του φορολογικού συντελεστή 10%.
- ✓ Ο φορολογούμενος που παράγει εισόδημα στο εξωτερικό, υποβάλλει κατάλληλες αποδείξεις για τον καταβληθέντα ή παρακρατούμενο φόρο από την αρμόδια φορολογική αρχή του αλλοδαπού κράτους.
- ✓ Ο φορολογούμενος που καταβάλλει φόρο για ποσό που περιλαμβάνεται στο φορολογητέο εισόδημα αλλά έχει διατεθεί ως δωρεά σε αθλητικές οντότητες (εθνικές αθλητικές ομοσπονδίες, αθλητικά σωματεία, άλλα νομικά ή φυσικά πρόσωπα που ασκούν αθλητική δραστηριότητα), απολαμβάνει του δικαιώματος μειωμένης φορολογίας.

Περαιτέρω, σημειώνεται ότι, στο πλαίσιο εφαρμογής μέτρων από την Κυβέρνηση της Βόρειας Μακεδονίας για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της υγειονομικής κρίσης (COVID-19), η Κυβέρνηση ενέκρινε διάταγμα περί τροποποίησης του νόμου σχετικά με την επιστροφή μέρους του φόρου προστιθέμενης αξίας (ΦΠΑ) σε φυσικά πρόσωπα, στο πλαίσιο της κατάστασης έκτακτης ανάγκης. Ειδικότερα, ο εν λόγω νόμος προέβλεπε δυνατότητα επιστροφής 15% του ΦΠΑ για την αγορά προϊόντων, ενώ, σύμφωνα με τις νέες διατάξεις, οι πολίτες που αγοράζουν εγχώρια προϊόντα θα λαμβάνουν πλέον επιστροφή ΦΠΑ 20%.

Από την άλλη, η επιστροφή του ΦΠΑ περιορίζεται στο 10% για την αγορά ξένων προϊόντων, έναντι του μέχρι πρότινος ισχύοντος 15%. Το μέτρο υιοθετήθηκε προς ενθάρρυνση της εγχώριας οικονομίας, μέσω της ενίσχυσης της κατανάλωσης εγχώριων προϊόντων και υπηρεσιών και εμμέσως της αγοράς εργασίας.

Φορολογικές απαλλαγές

- ✓ Ο φορολογούμενος που έχει καταβάλει φόρο σε ξένη χώρα για κέρδος που πραγματοποιήθηκε από εργασία του στο εξωτερικό, απολαμβάνει δικαιώματος μειωμένης φορολογίας στη Βόρεια Μακεδονία, εφ' όσον υπάρχει μεταξύ των δύο χωρών συμφωνία αποφυγής διπλής φορολογίας.
- ✓ Ο «δικαιούχος» χρήσης ελεύθερης οικονομικής ζώνης για βιομηχανικές επενδύσεις απαλλάσσεται από φορολόγηση επί των κερδών για δέκα έτη, εάν εντός δύο ετών από το έτος της λήψης της σχετικής άδειας αρχίσει να εργάζεται ή να ασκεί τη δραστηριότητα στη ζώνη, υπό συνθήκες που καθορίζονται από τον νόμο.
- ✓ Ο φορολογούμενος (φυσικό ή νομικό πρόσωπο) που ξεκινά για πρώτη φορά αυτοαπασχόληση, απαλλάσσεται για περίοδο τριών ετών (σύμφωνα με τον Νόμο περί απασχόλησης).
- ✓ Ο φόρος εισοδήματος για τα κέρδη από τυχερά παιχνίδια δεν καταβάλλεται, εάν η ατομική πληρωμή των κερδών δεν υπερβαίνει το ποσό των 5.000 δηναρίων.
- ✓ Ο «δικαιούχος» χρήσης ελεύθερης οικονομικής ζώνης απαλλάσσεται από την καταβολή φόρου προσωπικού εισοδήματος βάσει μισθών υπαλλήλων για περίοδο 10 ετών, από την έναρξη της δραστηριότητας στη ζώνη, δηλαδή από τον πρώτο μήνα κατά τον οποίο ο χρήστης θα πληρώσει μισθό, ανεξάρτητα από τον αριθμό των εργαζομένων.
- ✓ Ο «δικαιούχος» χρήσης ελεύθερης οικονομικής ζώνης απαλλάσσεται από τον ΦΠΑ για τον κύκλο εργασιών αγαθών και υπηρεσιών στη Ζώνη (εκτός από τον κύκλο εργασιών που προορίζεται για τελική κατανάλωση) και για την εισαγωγή αγαθών στις Ζώνες (υπό την προϋπόθεση ότι τα αγαθά δεν προορίζονται για τελική κατανάλωση).

Κεφαλαιουχικά κέρδη και ζημιές εταιρειών

Τα κεφαλαιουχικά κέρδη που πραγματοποιούνται από την πώληση τίτλων, εξοπλισμού και ακίνητης περιουσίας συμπεριλαμβάνονται στη φορολογική βάση έως και 70%. Τα κεφαλαιουχικά κέρδη που πραγματοποιούνται από την πώληση τίτλων δεν φορολογούνται, με στόχο την ανάπτυξη της κεφαλαιαγοράς της Βόρειας Μακεδονίας. Επιτρέπεται η μεταφορά ζημιών μέχρι τριών ετών, που μπορούν να αντισταθμισθούν από κέρδη της εταιρείας.

Φορολογία επί των κερδών

α) Υποκείμενο φόρου:

Υποκείμενο φόρου είναι νομική οντότητα – κάτοικος Δημοκρατίας της Βόρειας Μακεδονίας που αποκτά κέρδος εκτελώντας δραστηριότητα στη χώρα και στο εξωτερικό. Ως κάτοικος θεωρείται όποιος είναι εγκατεστημένος ή έχει έδρα στο έδαφος της Δημοκρατίας της Βόρειας Μακεδονίας. Φορολογούνται επίσης και τα νομικά πρόσωπα με έδρα εκτός Βόρειας Μακεδονίας, για κέρδη που πραγματοποιούνται μέσω των δραστηριοτήτων τους στο έδαφος της Βόρειας Μακεδονίας.

β) Φορολογική βάση:

Η φορολογική βάση για τον υπολογισμό του φόρου εισοδήματος εταιρειών είναι το φορολογητέο κέρδος που εκτιμάται από το λογιστικό ακαθάριστο κέρδος που πραγματοποιήθηκε, σύμφωνα με τους λογιστικούς κανονισμούς και τα πρότυπα (ως η διαφορά μεταξύ των συνολικών εσόδων και των συνολικών δαπανών), που αυξήθηκε για τις μη αναγνωρίσιμες δαπάνες.

Γ.5. Δασμοί - Δασμολόγιο

Όπως αναφέρθηκε και στο Κεφάλαιο Β.1.5 στα προϊόντα από τα κράτη μέλη ΕΕ και ΕΦΤΑ δεν επιβάλλονται δασμοί, με την εξαίρεση ορισμένων γεωργικών προϊόντων και τροφίμων. Οι υψηλότερες δασμολογικές επιβαρύνσεις και ποσοστώσεις επιβάλλονται με σκοπό την προστασία της τοπικής παραγωγής. Ειδικότερα, για τα γεωργικά προϊόντα οι τελωνειακοί συντελεστές είναι έως 31%, ενώ για βιομηχανικά προϊόντα είναι κάτω από 23%.

Η Βόρεια Μακεδονία έχει υπογράψει εμπορικές συμφωνίες με την Τουρκία, την Ουκρανία και τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ζώνης Ελεύθερων Συναλλαγών (ΕΖΕΣ). Η χώρα είναι κράτος μέλος της Συμφωνίας Ελεύθερων Συναλλαγών της Κεντρικής Ευρώπης (CEFTA) και έχει υπογράψει Συμφωνία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης με την Ευρωπαϊκή Κοινότητα.

Η εισαγωγή βιομηχανικών προϊόντων με προτιμησιακή προέλευση και ορισμένα ακατέργαστα πολύτιμα μέταλλα απαλλάσσεται από τους δασμούς.

Σύμφωνα με τη Συμφωνία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης 2001 που υπογράφηκε μεταξύ της Βόρειας Μακεδονίας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τα προϊόντα εγχώριας καταγωγής μπορούν γενικά να εξαχθούν σε χώρες της ΕΕ χωρίς δασμούς.

Πληροφορίες για το ύψος του δασμού, του ΦΠΑ και του Ειδικού Φόρου Κατανάλωσης ανά προϊόν μπορούν να αντληθούν από τον ακόλουθο σύνδεσμο της εδώ Τελωνειακής Υπηρεσίας:

<https://customs.gov.mk/en-GB/carinska-tarifa.nsp.x>.

Εκτός των δασμών, ορισμένα εμπορεύματα, τα οποία εισάγονται στη Βόρεια Μακεδονία, επιβαρύνονται με ειδικό φόρο κατανάλωσης (akciza). Τα εμπορεύματα αυτά είναι το αλκοόλ και τα αλκοολούχα ποτά, ο καπνός και τα προϊόντα αυτού, τα ορυκτέλαια (καύσιμα), η ηλεκτρική ενέργεια και τα οχήματα (βλ. Ν. 08-3112/1/27.5.2019). Ο φόρος κατανάλωσης μπορεί να οριστεί ως ποσοστό ή ως απόλυτο ποσό ανά μονάδα μέτρησης ή ως συνδυασμός των δύο.

Γ.6 Τεχνολογικές και Βιομηχανικές Αναπτυξιακές Ζώνες (TBAZ)

Οι επενδύσεις στη Βόρεια Μακεδονία παρέμεναν σε χαμηλό επίπεδο έως το 1998. Στη συνέχεια κατέγραψαν σημαντική αύξηση, κυρίως λόγω των ιδιωτικοποιήσεων κρατικών εταιρειών και τραπεζών και όχι τόσο χάριν σε πρωτογενείς (Greenfield) επενδυτικές πρωτοβουλίες.

Διεθνή χρηματοπιστωτικά ιδρύματα αποτελούν σημαντικούς μετόχους εταιρειών στη Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας. Η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης (EBRD) και η Παγκόσμια Τράπεζα, μέσω του Διεθνούς Οργανισμού Χρηματοδότησης (IFC), έχουν επενδύσει σε μετοχές επιχειρήσεων της Βόρειας Μακεδονίας. Όπως σημειώνεται από πλευράς του Οικονομικού Επιμελητηρίου της Βόρειας Μακεδονίας, με την ανωτέρω πρακτική είναι ευκολότερο για επιχειρηματίες να έχουν πρόσβαση σε κεφάλαια, ενώ η παρουσία της EBRD και του IFC αποτελεί εγγύηση για τις εγχώριες τράπεζες, προκειμένου να εγκρίνουν πιστώσεις με ευνοϊκότερους όρους.

Βασικό ρόλο στην προσέλκυση επενδύσεων στη Βόρεια Μακεδονία διαδραματίζουν οι τεχνολογικές και βιομηχανικές αναπτυξιακές ζώνες (TBAZ) της χώρας: Skorje 1 (στην περιοχή του Bunardžik), Skorje 2 (σε περιοχή βορείως των Σκοπίων), Skorje 3 (10 χλμ. εκτός Σκοπίων), Tetovo, Štip, Prilep, Radovis, Berovo, Delcevo, Rankovce, Vinica, Gevgelija,

Struga, Strumica και Kicevo. Με πρωτοβουλία της Διεύθυνσης Ζωνών Τεχνολογικής και Βιομηχανικής Ανάπτυξης, η Κυβέρνηση αποφάσισε να δημιουργήσει μια νέα κρατική βιομηχανική ζώνη στο Μοναστήρι (Bitola), σε τμήμα της τοποθεσίας της πρώην δημοτικής βιομηχανικής ζώνης "Zhabeni", ενώ το 2021 η Διεύθυνση ΤΒΑΖ ξεκίνησε επενδυτικό κύκλο 15 εκατ. ευρώ σε υποδομές και σε αρκετές άλλες ζώνες.

Σύμφωνα με τη Διεύθυνση Τεχνολογικών και Βιομηχανικών Αναπτυξιακών Ζωνών της Βόρειας Μακεδονίας, τα προσφερόμενα κίνητρα στους επενδυτές εντός των εν λόγω ζωνών είναι τα ακόλουθα:

Φορολογικές απαλλαγές:

Είδος φόρου	Φόρος εκτός Ζώνης	Φόρος εντός Ζώνης
ΦΠΑ	18% (5% στις προαναφερθείσες περιπτώσεις)	0%
Ειδικός Φόρος Κατανάλωσης	5% - 62%	0%
Εταιρικός φόρος	10%	0% έως 10 έτη
Φόρος εισοδήματος	10%	0% έως 10 έτη

Τελωνειακές απαλλαγές:

Προϊόντα	Δασμοί εκτός Ζώνης	Δασμοί εντός Ζώνης
Εξοπλισμός, μηχανήματα και ανταλλακτικά	5% - 20%	0%

Απαλλαγή από τελωνειακούς δασμούς για παραγωγή που προορίζεται για εξαγωγή.

Πηγή: Υπηρεσία Τεχνολογικών και Βιομηχανικών Αναπτυξιακών Ζωνών

Άλλες παροχές:

- ✓ Ελεύθερη πρόσβαση στις υπάρχουσες υποδομές (φυσικό αέριο, ηλεκτρισμός, ύδρευση και αποχέτευση).
- ✓ Εύκολη πρόσβαση στο κύριο οδικό δίκτυο.

- ✓ Τα οικόπεδα εντός των βιομηχανικών ζωνών διατίθενται προς μακροχρόνια μίσθωση για περίοδο έως και 99 ετών, σε μειωμένες τιμές.
- ✓ Οι επενδυτές δικαιούνται 10ετή φορολογική απαλλαγή για τα εταιρικά κέρδη και το προσωπικό εισόδημα. Οι επενδυτές απαλλάσσονται από την καταβολή του φόρου προστιθέμενης αξίας για τις εισαγωγές και το εμπόριο αγαθών. Επιπλέον, οι επενδυτές απαλλάσσονται από την καταβολή τελωνειακών δασμών για εξοπλισμό, μηχανήματα και ανταλλακτικά.
- ✓ Απαλλαγή από την καταβολή φόρων κοινής ωφέλειας στον τοπικό Δήμο και τελών για τις άδειες οικοδομής.
- ✓ Επιστροφή του 10% των επενδυτικών δαπανών σε νέες μηχανές και εξοπλισμό, ή επενδύσεις σε κτίρια και γη, μέχρι το ποσό του 1 εκατ. ευρώ κατά τη διάρκεια μιας περιόδου 5 ετών.
- ✓ Εντός των Ζωνών δεν επιτρέπεται να εγκατασταθούν εγχώριες εταιρείες, καθώς και επιχειρήσεις, οι οποίες δραστηριοποιούνται σε τομείς που προκαλούν εσωτερικό ανταγωνισμό (επί παραδείγματι κλωστοϋφαντουργίες). Κυρίως αδειοδοτούνται εταιρείες, των οποίων η παραγωγή προορίζεται για εξαγωγή (λ.χ. ανταλλακτικά αυτοκινήτων).

Θα πρέπει να διευκρινισθεί ότι υπάρχει διάκριση των λεγόμενων βιομηχανικών ζωνών της Βόρειας Μακεδονίας σε δύο κατηγορίες:

- ✓ Τις επίσημες TBAZ, οι οποίες ιδρύονται κατόπιν αποφάσεως της Κυβέρνησης, προσφέρουν σημαντικά πλεονεκτήματα και λειτουργούν αυστηρά στο πλαίσιο των διεθνών προδιαγραφών ως ελεύθερες ζώνες.
- ✓ Τις βιομηχανικές ζώνες, τις οποίες ιδρύουν και λειτουργούν κάποιοι Δήμοι της χώρας, στο πλαίσιο των σχεδίων τους για την ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας και του σχεδιασμού ανάπτυξης της περιφέρειάς τους, όπως π.χ. ο Δήμος του Μοναστηρίου (Bitola), ή του Δήμου Kumanovo (βιομηχανική ζώνη Novini και Recica, που βρίσκεται στα σύνορα με τη Δημοκρατία της Σερβίας, στον αυτοκινητόδρομο E75, Βελιγράδι-Αθήνα), οι οποίες ωστόσο αποτελούν κυρίως χώρο εκτός πόλεων, όπου συγκεντρώνεται η βιομηχανική δραστηριότητα.

Αναφορικά με τις Τεχνολογικές και Βιομηχανικές Αναπτυξιακές Ζώνες (TBAZ) σημειώνεται ότι, δεν υπάρχουν έτοιμες εγκαταστάσεις που να μπορούν να διατεθούν (αγοραστούν ή ενοικιαστούν) σε επενδυτές. Αντιθέτως, διατίθενται οικόπεδα (γη), τα οποία ενοικιάζονται υπό ευνοϊκούς όρους, από την Υπηρεσία Τεχνολογικών και Βιομηχανικών Αναπτυξιακών Ζωνών της Βόρειας Μακεδονίας. Υπάρχουν δύο επιλογές για την ενοικίαση και κατασκευή εγκαταστάσεων:

- ✓ Ο ενδιαφερόμενος επενδυτής αναθέτει σε κατασκευαστική εταιρεία να χτίσει την εγκατάσταση αναλαμβάνοντας το κόστος της κατασκευής, παράλληλα με το κόστος ενοικίου για τη γη. Στην περίπτωση αυτή, το μίσθιο για τη γη (ύψους 0,1 ευρώ/ τ.μ. ετησίως) καταβάλλεται στην TBAZ. Η άδεια κατασκευής παρέχεται από την TBAZ, αφού ο επενδυτής έχει υπογράψει τη σύμβαση ενοικίασης του οικοπέδου.
- ✓ Ο ενδιαφερόμενος επενδυτής αναθέτει σε κατασκευαστική εταιρεία να χτίσει την εγκατάσταση με τη συμφωνία η κατασκευαστική εταιρεία να αναλάβει το κόστος κατασκευής. Στην περίπτωση αυτή, η κατασκευαστική εταιρεία συνάπτει σύμβαση μίσθωσης γης με την TBAZ, ενώ ο επενδυτής καταβάλλει μίσθιο μόνον στην κατασκευαστική εταιρεία, το οποίο συμφωνείται και ορίζεται στο μεταξύ τους συμβόλαιο.
- ✓ Σε κάθε περίπτωση η κατασκευαστική εταιρεία πρέπει να διαθέτει ειδική άδεια («Α»).

Για περισσότερες πληροφορίες ως προς τις TBAZ, βλ. τους ακόλουθους συνδέσμους:

<http://fez.gov.mk/#1521540177653-2dd7ccdf-2a5f23fa-e0ce> και
<http://fez.gov.mk/why-invest/#1516709706334-5b5d1d63-4d2e>.

Σημειωτέον ότι, η Ευρωπαϊκή Ένωση και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο έχουν εκφράσει κατά καιρούς το σκεπτικισμό τους για τη λειτουργία των ΤΒΑΖ, με την αιτιολογία ότι ενδέχεται να οδηγούν σε στρέβλωση του ανταγωνισμού. Επιπλέον, τα οφέλη για την πραγματική οικονομία από τις ΑΞΕ εντός των ΤΒΑΖ είναι περιορισμένα, λόγω των ιδιαίτερων προνομίων και ατελειών που διέπουν το καθεστώς λειτουργίας τους.

Πάντως, το 2021 η Βόρεια Μακεδονία εξέφρασε τη δέσμευσή της να προβεί σε αλλαγές στον Νόμο για τις ζώνες τεχνολογικής και βιομηχανικής ανάπτυξης σχετικά με τις προϋποθέσεις χορήγησης κρατικής βοήθειας στις δραστηριότητες στον τομέα της τεχνολογίας των πληροφοριών και των επικοινωνιών (δραστηριότητες ΤΠΕ). Εξ ου και, η Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας περιλαμβάνεται στον κατάλογο συνεργατικών δικαιοδοσιών για φορολογικούς σκοπούς της ΕΕ, καθώς η χώρα δεσμεύεται για την εφαρμογή καλών φορολογικών πρακτικών και προτύπων.

Δ. ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Δ.1 Γενικά χαρακτηριστικά επενδυτικού περιβάλλοντος

Οι διεθνείς αναλυτές σχολιάζουν θετικά την πρόοδο της Βορείου Μακεδονίας όσον αφορά στη βελτίωση του επενδυτικού και επιχειρηματικού περιβάλλοντος. Το νομικό και ρυθμιστικό πλαίσιο της Βόρειας Μακεδονίας είναι γενικά ευνοϊκό για τους ξένους επενδυτές και παρέχει πολυάριθμα κίνητρα για την προσέλκυσή τους. Οι ξένοι επενδυτές επωφελούνται από τις γρήγορες διαδικασίες έναρξης εταιρειών, το χαμηλό κόστος εργατικού δυναμικού (αν και συχνά παρατηρείται έλλειψη εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού), τη σταθερή συναλλαγματική ισοτιμία του δηναρίου σε σχέση με το ευρώ, την ευνοϊκή γεωγραφική θέση, τα προνόμια εντός των Τεχνολογικών και Βιομηχανικών Αναπτυξιακών Ζωνών, το σταθερό φορολογικό περιβάλλον. Από την άλλη, επισημαίνουν την ανάγκη βελτίωσης του επιχειρηματικού και επενδυτικού περιβάλλοντος της χώρας: βελτίωσης της ποιότητας των υποδομών και μεταφορών, της εκπαίδευσης, θεραπείας στρεβλώσεων στον διοικητικό και δικαστικό τομέα, αλλά και κατά την επιβολή φόρων και παροχή επιδοτήσεων, ενίσχυσης της καινοτομίας κλπ.

Η Κυβέρνηση εμφανίζεται αισιόδοξη ως προς την πορεία των ΑΞΕ στη χώρα. Μάλιστα, το Σχέδιο Χρηματοδότησης για την Επιτάχυνση της Ανάπτυξης (Growth Acceleration Financing Plan), το οποίο παρουσιάστηκε στα διεθνή χρηματοπιστωτικά ιδρύματα κατά τις εαρινές συναντήσεις της Παγκόσμιας Τράπεζας και του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (ΔΝΤ) του 2021 αναμένεται μεταξύ άλλων να προσελκύσει επενδύσεις, καθώς τα διεθνή χρηματοπιστωτικά ιδρύματα στηρίζουν τη χώρα προς αυτή την κατεύθυνση.

Επιπλέον, στο πλαίσιο του Οικονομικού και Επενδυτικού Σχεδίου για τα Δυτικά Βαλκάνια αναμένονται πολλές νέες πρωτοβουλίες και προγράμματα, με προσανατολισμό στη διευκόλυνση του εμπορίου, των μεταφορών και της συνδεσιμότητας των χωρών των Δυτικών Βαλκανίων, στην ανάπτυξη της πράσινης οικονομίας και τον ψηφιακό μετασχηματισμό.

Οι κυριότεροι επιχειρηματικοί φορείς ξένων επενδυτών στη Βόρεια Μακεδονία είναι οι ακόλουθοι:

- ✓ Συμβούλιο Ξένων Επενδυτών
- ✓ Επιμελητήριο Ρωσίας – Βόρειας Μακεδονίας
- ✓ Αμερικανικό Εμπορικό Επιμελητήριο
- ✓ Επιμελητήριο Βουλγαρίας – Βόρειας Μακεδονίας
- ✓ Επιμελητήριο Ολλανδίας – Βόρειας Μακεδονίας
- ✓ Επιμελητήριο Τουρκίας – Βόρειας Μακεδονίας
- ✓ Επιχειρηματική Βρετανική Ένωση
- ✓ Ένωση Ευρωπαϊκών Επιχειρήσεων (European Business Association) και
- ✓ Ένωση Ελληνικών Επιχειρήσεων στη Βόρεια Μακεδονία (η οποία συνεστήθη στα Σκόπια, στις 25.06.2020).

Προβλήματα

Το Συμβούλιο Ξένων Επενδυτών που λειτουργεί στο πλαίσιο του Οικονομικού Επιμελητηρίου της Βόρειας Μακεδονίας, έχει θέσει στην Κυβέρνηση της χώρας τα ακόλουθα προβλήματα ως τα σημαντικότερα που αντιμετωπίζουν οι ξένοι επενδυτές:

- ✓ Την έλλειψη εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού
- ✓ Διοικητικά και θεσμικά εμπόδια
- ✓ Τις δυσκολίες και την καθυστέρηση που μερικές φορές παρουσιάζονται, κατά τη διαδικασία απόκτησης άδειας παραμονής και εργασίας για τους ξένους εργαζομένους.
- ✓ Τις καθυστερήσεις στην επιστροφή ΦΠΑ στις επιχειρήσεις, γεγονός που στερεί την αναγκαία ρευστότητα για την εύρυθμη λειτουργία τους.

Επιπλέον, σύμφωνα με εδώ δραστηριοποιούμενες αλλοδαπές και εγχώριες εταιρείες, στα προβλήματα του επενδυτικού περιβάλλοντος της χώρας περιλαμβάνονται:

- ✓ Οι ελλείψεις σε υποδομές
- ✓ Οι γραφειοκρατικές διαδικασίες
- ✓ Οι περιπτώσεις αυθαίρετων διοικητικών αποφάσεων
- ✓ Η σημαντική καθυστέρηση στην επίλυση δικαστικών διαφορών
- ✓ Οι περιπτώσεις αθέμιτου ανταγωνισμού.
- ✓ Η περιορισμένη διείσδυση της καινοτομίας στο επιχειρείν
- ✓ Οι συχνές νομοθετικές αλλαγές
- ✓ Η άτυπη οικονομία
- ✓ Το χαμηλό επίπεδο των υπηρεσιών υποστήριξης μετά την πώληση (after sales)
- ✓ Οι καθυστερήσεις πληρωμών

Ενώ η επιχειρηματική δραστηριότητα είναι γενικά εύκολη στη Βόρεια Μακεδονία και το νομικό πλαίσιο είναι σε μεγάλο βαθμό σύμφωνο με τα διεθνή πρότυπα, η διαφθορά είναι ένα σταθερό ζήτημα. Οι μεγάλες ξένες εταιρείες που δραστηριοποιούνται στις Ζώνες Τεχνολογικής και Βιομηχανικής Ανάπτυξης (TIDZ) αναφέρουν γενικά θετικές επενδυτικές εμπειρίες και διατηρούν καλές σχέσεις με κυβερνητικούς αξιωματούχους. Ωστόσο, το συνολικό ρυθμιστικό περιβάλλον της χώρας παραμένει περίπλοκο και οι συχνές κανονιστικές και νομοθετικές αλλαγές, σε συνδυασμό με την ασυνεπή ερμηνεία των κανόνων, δημιουργούν ένα απρόβλεπτο επιχειρηματικό περιβάλλον που ευνοεί τη διαφθορά. Η Κυβέρνηση γενικά επιβάλλει νόμους, αλλά υπάρχουν πολλές αναφορές ότι ορισμένοι αξιωματούχοι εξακολουθούν να εμπλέκονται σε δραστηριότητες διαφθοράς. Η Διεθνής Διαφάνεια κατέταξε τη Βόρεια Μακεδονία στην 87η θέση μεταξύ 180 χωρών στον Δείκτη Αντίληψης της Διαφθοράς το 2021.

Το Γραφείο του Αντιπροέδρου της Κυβέρνησης για Οικονομικές Υποθέσεις συνεχίζει να συντονίζει τις κυβερνητικές δραστηριότητες που σχετίζονται με ξένες επενδύσεις. Η Κυβέρνηση κατέβαλε περιορισμένες προσπάθειες το 2021 για να προσελκύσει νέες επενδύσεις, εστιάζοντας αντ' αυτού στην οικονομική ανάκαμψη από την πανδημία.

Εν τούτοις, πολλές επενδυτικές ευκαιρίες διαφαίνονται σε τομείς που η Κυβέρνησης έχει προσδιορίσει ως στρατηγικούς, όπως στους τομείς της ψηφιοποίησης και της πράσινης ενέργειας. Η τοποθεσία της Βόρειας Μακεδονίας, στο σταυροδρόμι των πανευρωπαϊκών διαδρόμων μεταφορών VIII και X, αποτελεί πλεονέκτημα, καθώς παρέχεται η πρόσβαση στα κέντρα κατανάλωσης στην Ευρώπη, αλλά και στις παγκόσμιες αλυσίδες εφοδιασμού.

Δ.2 Αναπτυξιακός Νόμος - Κίνητρα Επενδύσεων

Ο νόμος για την οικονομική στήριξη των επενδύσεων (Law on financial support of investments), στο πλαίσιο του σχεδίου για την ανάπτυξη της οικονομίας, υιοθετήθηκε τον Μάιο του 2018, με σκοπό τη χρηματοδοτική στήριξη των ξένων άμεσων επενδυτών, αλλά και των εγχώριων εταιρειών.

Οι ξένοι επενδυτές λαμβάνουν την ίδια μεταχείριση με τις εγχώριες επιχειρήσεις και, ως εκ τούτου, δεν χρειάζονται ειδικές εγκρίσεις (για περισσότερες πληροφορίες, βλ. στο παρόν, κεφ. Β).

Ο νόμος κατά του αθέμιτου ανταγωνισμού (LAUC), ο οποίος συντάχθηκε βάσει του γερμανικού νόμου για την καταπολέμηση των περιορισμών στον ανταγωνισμό, τέθηκε σε ισχύ την 1^η Απριλίου 2000. Ο νόμος αυτός εγγυάται την προστασία του ανταγωνισμού, σε περιπτώσεις που ο ανταγωνισμός στρεβλώνεται από συμφωνίες συμπαιγνίας, κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης στην αγορά, ή συμφωνίες συγχώνευσης μεταξύ εταιρειών που οδηγούν στη δημιουργία δεσπόζουσας θέσης ή στην ενίσχυση των υφισταμένων δεσποζουσών θέσεων.

Το Κεντρικό Αποθετήριο Αξιών (Central Securities Depository/CSD) καταγράφει την ύπαρξη κυριότητας μετοχών και συναφών συναλλαγών. Το CSD έχει βελτιώσει σημαντικά την αποδοτικότητα των κεφαλαιαγορών και τα δικαιώματα των μειοψηφούντων μετόχων στις εταιρείες. Όλες οι εταιρείες μετοχών έχουν μεταβιβάσει τα βιβλία μετόχων τους στο CSD.

Επιπλέον, λαμβάνονται σημαντικά μέτρα για τη θέσπιση ενός συστήματος ολοκληρωμένων αδειών για τις βιομηχανικές εγκαταστάσεις που θεωρούνται οι κύριοι ρυπαίνοντες. Ο νόμος για το περιβάλλον (Επίσημη Εφημερίδα κράτους, 53/2005, 81/2005, 24/2007, 159/2008) περιλαμβάνει δύο κεφάλαια που αναφέρονται στις περιβαλλοντικές άδειες:

- κεφάλαιο XII σχετικά με τις ολοκληρωμένες περιβαλλοντικές άδειες: ορίζει δύο τύπους δραστηριοτήτων («Α» και «Β»). Οι εγκαταστάσεις Α τύπου είναι αυτές που υπόκεινται στην οδηγία 96/61/EK για την ολοκληρωμένη πρόληψη και έλεγχο της ρύπανσης (EU Integrated Pollution Prevention and Control/IPPC), ενώ οι δραστηριότητες τύπου Β καλύπτουν εγκαταστάσεις που δεν περιλαμβάνονται στον τύπο Α.
- Κεφάλαιο XIII σχετικά με τον γενικό περιβαλλοντικό έλεγχο: ορίζει υποχρεώσεις για τους φορείς εκμετάλλευσης, να διενεργούν γενικό περιβαλλοντικό έλεγχο σε περίπτωση τερματισμού των δραστηριοτήτων μιας εγκατάστασης και σε περίπτωση μεταβίβασης της περιβαλλοντικής άδειας.

Στο πλαίσιο, μεταξύ άλλων, στήριξης του επενδυτικού περιβάλλοντος και δημιουργίας ευνοϊκού κλίματος, η Κυβέρνηση προσανατολίζεται σε επενδύσεις κεφαλαίου στους τομείς

των υποδομών και μεταφορών (οδικό και σιδηροδρομικό δίκτυο, συστήματα ύδρευσης και αποχέτευσης), ενέργειας, υγείας, περιβάλλοντος (δημιουργία περιφερειακών μονάδων διαχείρισης αποβλήτων), εκπαίδευσης (σχολεία, νηπιαγωγεία) κ.α. Σύμφωνα με το οικονομικό πρόγραμμα για την περίοδο 2020-2024 της Κυβέρνησης, στις προτεραιότητες είναι η δημιουργία μιας καινοτόμου και σταθερής ανταγωνιστικής οικονομίας.

Για τον σκοπό αυτό, η Κυβέρνηση σχεδιάζει την πλήρη αναδιάρθρωση των διαδικασιών και του συστήματος υλοποίησης επενδύσεων δημοσίου κεφαλαίου μέσω της Μονάδας Παρακολούθησης στο Υπουργείο Οικονομικών και της Κεντρικής Μονάδας Υποστήριξης Δημοσίων Επενδύσεων, σε κυβερνητικό επίπεδο, με στόχο την έγκαιρη, πλήρη και διαφανή υλοποίηση των δαπανών του προϋπολογισμού και για τη μέτρηση των αποτελεσμάτων και των επιπτώσεων των οικονομικών πολιτικών στην ανάπτυξη της οικονομίας.

Περαιτέρω, στις 16 Ιανουαρίου 2020, το Κοινοβούλιο της Βόρειας Μακεδονίας ενέκρινε τον νέο νόμο για τις στρατηγικές επενδύσεις με στόχο, μεταξύ άλλων, τη δημιουργία κατάλληλων συνθηκών για την προσέλκυση μεγάλων επενδύσεων, την τόνωση της οικονομικής ανάπτυξης και την εφαρμογή νέων τεχνολογιών και καινοτομιών.

Ως «Στρατηγικές Επενδύσεις», στο πλαίσιο του νέου νόμου, νοούνται οι επενδύσεις ύψους τουλάχιστον 100 εκατ. ευρώ που πραγματοποιούνται σε δύο ή περισσότερους Δήμους της Δημοκρατίας της Βόρειας Μακεδονίας, τουλάχιστον 50 εκατ. ευρώ σε πόλεις και αστικούς Δήμους και τουλάχιστον 30 εκατ. ευρώ σε αγροτικούς Δήμους. Κατ' εξαίρεση στα ως άνω οριζόμενα, τα σχέδια που πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο συμφωνιών μεταξύ χωρών, τα έργα που διεξάγονται και χρηματοδοτούνται σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Ένωση, το Υπουργικό Συμβούλιο της Ενεργειακής Κοινότητας (PECI – Project of Energy Community Interest; PMI – Project of Mutual Interest), καθώς και σε συνεργασία με διεθνή χρηματοπιστωτικά ιδρύματα θεωρούνται επίσης στρατηγικά επενδυτικά σχέδια.

Επιπλέον, για να θεωρηθεί ως στρατηγική, η προτεινόμενη επένδυση:

(i) πρέπει να είναι σύμφωνη με τα περιβαλλοντικά πρότυπα, (ii) δεν μπορεί να είναι αντίθετη με το Σύνταγμα της χώρας και τις επικυρωμένες διεθνείς συμφωνίες, και (iii) τα σχέδια για δημόσια έργα πρέπει να συνάδουν με τις στρατηγικές προτεραιότητες της Κυβέρνησης της Βόρειας Μακεδονίας.

Τα στρατηγικά επενδυτικά σχέδια πρέπει να αφορούν σε έναν από τους ακόλουθους τομείς: – ενέργεια και υποδομές, – μεταφορές και τηλεπικοινωνίες, – τουρισμό, – μεταποίηση, – γεωργία, δασοκομία και διαχείριση υδάτων, – βιομηχανία τροφίμων, – υγειονομική περίθαλψη, – βιομηχανικά και τεχνολογικά πάρκα, – διαχείριση λυμάτων και αποβλήτων, – ζώνες τεχνολογίας και καινοτομίας, – αθλητισμό, – επιστήμη και εκπαίδευση, και – κατασκευή μεγάλων πολυ-λειτουργικών κτιριακών συγκροτημάτων. Στρατηγική θεωρείται και η επένδυση που δεν αφορά μεν σε έναν από τους προαναφερθέντες τομείς, αλλά υπερβαίνει τα 150 εκατ. ευρώ.

Σύμφωνα με τον νέο νόμο, συστήνεται Επιτροπή αξιολόγησης των προτεινόμενων έργων και παρακολούθησης υλοποίησής τους, στην οποία ο ενδιαφερόμενος επενδυτής θα πρέπει να υποβάλει με την αίτησή του, μεταξύ άλλων: επιχειρηματικό σχέδιο ή μελέτη σκοπιμότητας, λεπτομερές χαρτοφυλάκιο της επενδυτικής οντότητας (νομιμοποιητικά έγγραφα/τίτλους κυριότητας, εμπειρία σε παρόμοια έργα), πηγές χρηματοδότησης, απόδειξη της οικονομικής ικανότητας εκτέλεσης του στρατηγικού επενδυτικού σχεδίου (ετήσιους λογαριασμούς και τραπεζική εγγύηση, βεβαίωση ότι δεν έχει κινηθεί διαδικασία πτώχευσης ή εκκαθάρισης). Εάν η πρόταση έργου πληροί όλες τις απαιτήσεις της δημόσιας πρόσκλησης, τότε η Κυβέρνηση αποφασίζει επί του στρατηγικού χαρακτήρα της επένδυσης και υπογράφει σχετική σύμβαση,

στην οποία περιγράφονται οι όροι και οι υποχρεώσεις που διέπουν την υλοποίηση της στρατηγικής επένδυσης.

Σύμφωνα με το άρθρο 15, η Κυβέρνηση θα συνάπτει πλέον τη συμφωνία στρατηγικού επενδυτικού έργου εντός 3 ημερών από την έναρξη ισχύος των ειδικών νόμων που θα ρυθμίζουν την υλοποίηση του εκάστοτε στρατηγικού επενδυτικού σχεδίου. Τούτο σημαίνει ότι, για κάθε στρατηγικό έργο προβλέπεται η υιοθέτηση χωριστού νόμου που θα ρυθμίζει την εφαρμογή του. Σύμφωνα με το άρθρο 17, για την υλοποίηση στρατηγικών επενδυτικών σχεδίων, οι απαιτούμενες εγκρίσεις, άδειες, εξουσιοδοτήσεις, πιστοποιητικά και άλλα έγγραφα εκδίδονται εντός των προθεσμιών που καθορίζονται από τις σχετικές διατάξεις πραγματοποίησης του στρατηγικού επενδυτικού σχεδίου. Εν τούτοις, επ' αυτών των άρθρων, εκφράζονται ανησυχίες αφού η έκδοση χωριστού νόμου για κάθε έργο, που θα καθορίζει τις διαδικασίες, τις άδειες, κλπ, μπορεί να «επιτρέψει» παράκαμψη των κανονισμών, καθώς αφήνει περιθώρια για “tailor-made” διαδικασίες. Η εδώ διπλωματική κοινότητα εξέφρασε τις επιφυλάξεις της για το θέμα των κρατικών ενισχύσεων και της συμβατότητας των διατάξεων του νόμου με τα προβλεπόμενα περί ανταγωνισμού της Ε.Ε. (Competition Act), ειδικότερα όσον αφορά μεγάλα έργα, άνω των 100 εκατ. ευρώ.

Σύμφωνα με τις κυβερνητικές δηλώσεις, το νέο νομοσχέδιο για τις στρατηγικές επενδύσεις συντάχθηκε στο πλαίσιο των οδηγιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και αναμένεται να προσελκύσει πολλές και μεγάλες επενδύσεις, τόσο σε κρατικό όσο και σε τοπικό επίπεδο. Στόχος της Κυβέρνησης είναι η αύξηση της οικονομικής ανάπτυξης, της απασχόλησης και της εφαρμογής νέων τεχνολογιών και καινοτομιών, η ενίσχυση των ανταγωνιστικών οικονομικών ευκαιριών, η αύξηση των εξαγωγών και η μείωση του εμπορικού ελλείμματος, καθώς και η βελτίωση των συνθηκών ευημερίας και διαβίωσης των πολιτών της Δημοκρατίας της Βόρειας Μακεδονίας.

Αναφορικά με το νομοθετικό πλαίσιο περί επενδύσεων, σημειώνεται το σχέδιο νόμου για τη Σύμπραξη Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα (ΣΔΙΤ) στη Βόρεια Μακεδονία, βασικός στόχος του οποίου είναι η ενίσχυση του ρόλου και των αρμοδιοτήτων του Υπουργείου Οικονομίας ως ισχυρού εποπτικού οργάνου στην υλοποίηση έργων ΣΔΙΤ, καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας.

Το σχέδιο νόμου εκπονήθηκε με την υποστήριξη της Παγκόσμιας Τράπεζας και της Βρετανικής Πρεσβείας, στο πλαίσιο του σχεδίου ενίσχυσης του κανονιστικού πλαισίου και των δημόσιων πολιτικών για συμπράξεις δημόσιου και ιδιωτικού τομέα στη Βόρεια Μακεδονία, το οποίο ξεκίνησε τον Ιούλιο του 2019, και εστάλη σε όλα τα εμπλεκόμενα μέρη προκειμένου το επόμενο διάστημα να συμμορφωθεί πλήρως με τις διεθνείς βέλτιστες πρακτικές στις ΣΔΙΤ. Κατά την εκπόνηση του σχεδίου αυτού, το Υπουργείο ήταν σε συνεχή επικοινωνία με τα εμπορικά επιμελητήρια και την επιχειρηματική κοινότητα, προκειμένου να δημιουργηθεί νομικό πλαίσιο προς το συμφέρον όλων των εμπλεκόμενων, να εντοπιστούν τα προβλήματα των ΣΔΙΤ και να διερευνηθούν οι δυνατότητες εμπλοκής του ιδιωτικού τομέα για την έγκαιρη παροχή αποτελεσματικότερων και καλύτερων δημόσιων υπηρεσιών.

Ο νέος νόμος για τις ΣΔΙΤ έχει ως στόχο να συμβάλει στην κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη ενθαρρύνοντας την ανταγωνιστικότητα, τις επενδύσεις, το εμπόριο και την τεχνολογική καινοτομία. Οι νέες επενδύσεις σε υποδομές αναμένεται να δημιουργήσουν νέες θέσεις εργασίας, να αυξήσουν την πρόσβαση στην αγορά εργασίας και να παρέχουν καλύτερες υπηρεσίες σε βασικούς τομείς όπως η ύδρευση, η ενέργεια, η υγεία και η εκπαίδευση. Επιπλέον, το Υπουργείο Οικονομίας, μαζί με ειδικούς του τομέα της πληροφορικής από την Παγκόσμια Τράπεζα, εργάστηκαν για τη δημιουργία ενός μητρώου για το Υπουργείο Οικονομίας, όπου θα συμπεριληφθούν όλες οι ΣΔΙΤ στη χώρα, ως το μοναδικό αποθετήριο όλων των συμβάσεων τέτοιου τύπου. Το Μητρώο ΣΔΙΤ θα συλλέγει πληροφορίες από

συμβάσεις ΣΔΙΤ και συναφή έγγραφα, και θα παρέχει πρόσβαση σε δεδομένα για την παρακολούθηση έργων από την αρχή μέχρι τη σύναψη της σύμβασης και την εφαρμογή της.

Στις 30.7.2021 ψηφίσθηκαν οι τροποποιήσεις του νόμου για τη χρηματοδοτική στήριξη των επενδύσεων στη χώρα, ο οποίος ρυθμίζει τις μορφές και το ύψος της χρηματοδοτικής στήριξης, αλλά και τις προϋποθέσεις και τη διαδικασία για τη χορήγηση οικονομικής ενίσχυσης σε επιχειρήσεις για επενδύσεις σε τομείς παραγωγής της οικονομίας.

Το νέο νομοθετικό πλαίσιο εντάσσεται στο πλαίσιο πρωτοβουλιών της Κυβέρνησης της Βόρειας Μακεδονίας για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας, την προώθηση της βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης και τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.

Σύμφωνα με τις τροπολογίες, διευκολύνονται οι προϋποθέσεις για τη χορήγηση οικονομικής στήριξης σε εταιρείες που έχουν πραγματοποιήσει επενδύσεις κατά τη διάρκεια της κρίσης COVID-19, διευρύνεται το πεδίο των εταιρειών που μπορούν να υποβάλουν αίτηση για οικονομική υποστήριξη, βελτιώνονται οι συνθήκες για τις επενδύσεις εγχώριων επενδυτών που διαμένουν στο εξωτερικό, ενώ παρέχεται πρόσθετη οικονομική στήριξη για εταιρείες που επενδύουν σε λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές της χώρας.

Ειδικότερα, οι τροποποιήσεις περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, αλλαγές:

- Στο πεδίο των εταιρειών που έχουν τη δυνατότητα να συνάψουν σύμβαση οικονομικής στήριξης. Σύμφωνα με το άρθρο 9, στις οντότητες που μπορούν να είναι δικαιούχοι οικονομικής στήριξης περιλαμβάνονται:
 - όσες έχουν ξεκινήσει μια παραγωγική αρχική επένδυση και παρουσίασαν αύξηση του συνολικού εισοδήματος το τελευταίο έτος, σε σύγκριση με τον μέσο όρο των προηγούμενων τριών ετών, ή για μικρότερο χρονικό διάστημα, εάν η επιχειρηματική οντότητα είναι εγγεγραμμένη και άρχισε να λειτουργεί σε περίοδο μικρότερη των τεσσάρων ετών από την ημερομηνία υποβολής της αίτησης για οικονομική στήριξη. Επίσης, ο μέσος αριθμός των εργαζομένων των εν λόγω οντοτήτων δεν μειώθηκε κατά περισσότερο από 5% κατά το τελευταίο έτος, σε σύγκριση με τον μέσο όρο της προηγούμενης τριετίας, ή για μικρότερο χρονικό διάστημα, εάν η επιχειρηματική οντότητα είναι εγγεγραμμένη και άρχισε να λειτουργεί σε περίοδο μικρότερη των τεσσάρων ετών από την ημερομηνία υποβολής του αιτήματος για οικονομική στήριξη.
 - νεοσύστατοι επιχειρηματικοί φορείς, για τους οποίους δεν ισχύουν οι ως άνω όροι.
 - επιχειρηματικές οντότητες από τη βιομηχανία επεξεργασίας δέρματος και κλωστοϋφαντουργίας, για τις οποίες δεν ισχύουν οι ως άνω όροι.
 - Κατά παρέκκλιση των ανωτέρω, οικονομική στήριξη σύμφωνα με τον παρόντα νόμο δεν μπορεί να χορηγηθεί σε επιχειρηματικές οντότητες που έχουν μεν ξεκινήσει μια παραγωγική αρχική επένδυση αλλά είναι επίσης εκτελεστές: δραστηριότητας δημοσίου συμφέροντος που καθορίζεται από τον νόμο, αδειοδοτημένης δραστηριότητας, ρυθμιζόμενης δραστηριότητας της οποίας η τιμή καθορίζεται από ανεξάρτητο ρυθμιστικό φορέα, δικαιούχοι του δικαιώματος παραχώρησης αγαθών γενικού συμφέροντος, εάν η παραχώρηση χρησιμοποιείται για μια παραγωγική αρχική επένδυση, δραστηριοτήτων που σχετίζονται με αποκλειστική παραγωγή (οπλισμός και στρατιωτικός εξοπλισμός), ή με προϊόντα ειδικού φόρου κατανάλωσης.
- Σε ορισμένα μέτρα και κριτήρια που αφορούν στις προϋποθέσεις και το ύψος της χρηματοδότησης επενδύσεων εγχώριων επενδυτών που διαμένουν στο εξωτερικό.

Ειδικότερα, για τις παραγωγικές αρχικές επενδύσεις επιχειρηματικών οντοτήτων που ιδρύθηκαν από πολίτες της Δημοκρατίας της Βόρειας Μακεδονίας, αλλά διαμένουν μόνιμα ή προσωρινά στο εξωτερικό για περίοδο τουλάχιστον πέντε ετών, από την ημέρα της υποβολής της αίτησης και κατέχουν τουλάχιστον το 51% της κυριότητας της επιχειρηματικής οντότητας, για ολόκληρη την περίοδο ισχύος της συμφωνίας χρηματοδοτικής στήριξης, το ποσό της οικονομικής στήριξης αυξάνεται από 10% σε 15% των επιλέξιμων επενδυτικών δαπανών, αλλά όχι περισσότερο από 1.000.000 ευρώ (αντιστοίχως σε δηνάρια βάσει της μέσης συναλλαγματικής ισοτιμίας της Κεντρικής Τράπεζας της Δημοκρατίας της Βόρειας Μακεδονίας την ημέρα πληρωμής) (άρθρο 33).

- Επίσης, επενδυτές που συνεργάζονται με προμηθευτές της Βόρειας Μακεδονίας θα λάβουν δέκα φορές μεγαλύτερη οικονομική βοήθεια από την Κυβέρνηση. Συγκεκριμένα, η βοήθεια προς τους επενδυτές που προμηθεύονται πάνω από το 7,5% των προμηθειών από εγχώριες επιχειρήσεις θα αυξηθεί από 1% σε 10%.
- Στη ρύθμιση της ισόρροπης περιφερειακής ανάπτυξης, οπότε οι εταιρείες που θα υλοποιήσουν επενδυτικά σχέδια σε λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές θα λάβουν πρόσθετη οικονομική στήριξη. Η πρόσθετη βοήθεια θα υπολογιστεί ως ποσοστιαία διαφορά μεταξύ της περιφέρειας με τη μεγαλύτερη αξία του κατά κεφαλήν ΑΕΠ και της αξίας του κατά κεφαλήν ΑΕΠ της περιοχής στην οποία πραγματοποιείται η επένδυση (άρθρο 31).

Επιπλέον, σημειώνεται ότι, από το 2022, εισήχθη η αρχή της πληρωμής του ποσού της χρηματοδοτικής στήριξης σε δύο δόσεις (καταβολή της πρώτης δόσης, ύψους 50% της εγκεκριμένης βοήθειας, το αργότερο εντός 60 ημερών από την ημερομηνία υποβολής πλήρους αίτησης πληρωμής και της δεύτερης το αργότερο έως 25 Δεκεμβρίου) προκειμένου να βελτιωθεί η ρευστότητα των εταιρειών.

Ο νόμος για τη χρηματοδοτική στήριξη των επενδύσεων τέθηκε σε ισχύ το 2018 στο πλαίσιο του κυβερνητικού σχεδίου οικονομικής ανάπτυξης (του 2017), το οποίο λειτουργεί μέσω του νόμου για την Οικονομική Υποστήριξη των Επενδύσεων και του Μεσοπρόθεσμου Προγράμματος για την Υποστήριξη Μικρών και Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων του Ταμείου Καινοτομίας και Τεχνολογικής Ανάπτυξης της Βόρειας Μακεδονίας (FITR).

Το πλήρες κείμενο του νόμου (ΦΕΚ 178/2021) είναι διαθέσιμο στον ακόλουθο σύνδεσμο (στην τοπική γλώσσα - δεν έχει εισέτι δημοσιευθεί αγγλική εκδοχή του):

<https://vicepremier-ekonomija.gov.mk/sites/default/files/dokumenti/lzmeni%20i%20dopolnuvanja%20ZFPI%202021.pdf>.

Δ.2.1 Πολιτικές για Ύμεσες Ξένες Επενδύσεις (ΑΞΕ)

Η προσέλκυση ΑΞΕ παραμένει εκ των βασικών πυλώνων της Κυβέρνησης για οικονομική ανάπτυξη και δημιουργία θέσεων εργασίας, αν και η πανδημία COVID-19 επηρέασε αρνητικά τις αποφάσεις των πιθανών επενδυτών το 2021. Δεν υπάρχουν νόμοι ή πρακτικές που να κάνουν διακρίσεις σε βάρος ξένων επενδυτών. Τον Μάρτιο του 2018, η Κυβέρνηση ψήφισε το «Σχέδιο για την Οικονομική Ανάπτυξη» και το 2021 τροποποίησε τον Νόμο για την Οικονομική Στήριξη των Επενδύσεων, παρέχοντας ουσιαστικά κίνητρα σε ξένες εταιρείες που δραστηριοποιούνται στις ελεύθερες οικονομικές ζώνες. Τα κίνητρα περιλαμβάνουν ποικίλα μέτρα, όπως επιδοτήσεις δημιουργίας θέσεων εργασίας, επιδοτήσεις επενδύσεων κεφαλαίου και οικονομική στήριξη προς τους εξαγωγείς. Η Βόρεια Μακεδονία έχει υπογράψει πολυμερείς

συμβάσεις για την προστασία των ξένων επενδυτών και είναι συμβαλλόμενο μέρος σε μια σειρά από διμερείς συνθήκες προστασίας των επενδύσεων.

Από τον Αύγουστο του 2020, το Γραφείο του Αντιπροέδρου της Κυβέρνησης για Οικονομικές Υποθέσεις συντονίζει τις δραστηριότητες της Κυβέρνησης σχετικά με τις ξένες επενδύσεις. Ο Οργανισμός Ξένων Επενδύσεων και Προώθησης Εξαγωγών (Invest North Macedonia) είναι ο κύριος κυβερνητικός φορέας που είναι υπεύθυνος για τη διευκόλυνση των ξένων επενδύσεων. Συνεργάζεται απευθείας με δυνητικούς ξένους επενδυτές, παρέχει λεπτομερείς εξηγήσεις και καθοδήγηση για την εγγραφή επιχείρησης στη Βόρεια Μακεδονία, παράγει αναλύσεις για πιθανούς κλάδους και τομείς για επενδύσεις, μοιράζεται πληροφορίες για επιχειρηματικούς κανονισμούς και δημοσιεύει αναφορές για την εγχώρια αγορά.

Η Διεύθυνση Ελεύθερων Ζωνών της Βόρειας Μακεδονίας (<http://fez.gov.mk/>) είναι ο κυβερνητικός φορέας διαχείρισης και ανάπτυξης ελεύθερων οικονομικών ζωνών σε όλη τη χώρα, ενώ παράλληλα παρέχει βοήθεια στους ξένους επενδυτές που ενδιαφέρονται να δραστηριοποιηθούν στις ζώνες. Διαχειρίζεται όλες τις διοικητικές υποθέσεις των ελεύθερων οικονομικών ζωνών και βοηθά τους ξένους επενδυτές να εντοπίσουν τις κατάλληλες επενδυτικές τοποθεσίες και εγκαταστάσεις. Η Βόρεια Μακεδονία δεν διατηρεί μια «ενιαία στάση» για τις ΑΞΕ, απαιτώντας από τους επενδυτές να περιηγηθούν σε διάφορες υπηρεσίες για να υλοποιήσουν τις επενδύσεις τους.

Το Συμβούλιο Ξένων Επενδυτών (<https://www.fic.mk/>), συνηγορεί υπέρ των ξένων επενδυτών και προτείνει τρόπους βελτίωσης του επιχειρηματικού περιβάλλοντος.

Δ.2.3 Ελεγχος αλλοδαπών και δικαίωμα ιδιοκτησίας

Οι ξένοι επενδυτές μπορούν να επενδύσουν απευθείας σε όλους τους κλάδους της βιομηχανίας και των επιχειρήσεων εκτός από αυτούς για τους οποίους υπάρχουν περιορισμοί από τον νόμο. Για παράδειγμα, οι επενδύσεις στην παραγωγή όπλων και ναρκωτικών υπόκεινται στην έγκριση της Κυβέρνησης, ενώ οι επενδύσεις σε τομείς όπως ο τραπεζικός, οι χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες, οι ασφάλειες και η ενέργεια πρέπει να πληρούν ορισμένες απαιτήσεις αδειοδότησης που ισχύουν εξίσου για εγχώριους και ξένους επενδυτές. Οι ξένες επενδύσεις μπορεί να είναι με τη μορφή χρημάτων, εξοπλισμού ή πρώτων υλών. Σύμφωνα με τον νόμο, εάν τα περιουσιακά στοιχεία εθνικοποιηθούν, οι ξένοι επενδυτές έχουν το δικαίωμα να λάβουν την πλήρη αξία της επένδυσής τους. Η διάταξη αυτή δεν ισχύει για τους εγχώριους επενδυτές.

Η Βόρεια Μακεδονία δεν διαθέτει εθνικό μηχανισμό ελέγχου επενδύσεων σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα. Η Invest North Macedonia διενεργεί ελέγχους των άμεσων ξένων επενδύσεων σε μια μη τυπική, μη δημόσια διαδικασία και σε ad-hoc βάση. Ο κύριος σκοπός της εξέτασης είναι να διασφαλιστεί ότι η επένδυση θα αποφέρει οικονομικά οφέλη για τη χώρα και να προστατεύσει την εθνική ασφάλεια. Η διαδικασία δεν θέτει σε μειονεκτική θέση τους ξένους επενδυτές. Περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τη διαδικασία ελέγχου διατίθενται απευθείας από την Invest North Macedonia, στη διεύθυνση <https://investnorthmacedonia.gov.mk>.

Εκροές επενδύσεων

Η Κυβέρνηση δεν περιορίζει τους εγχώριους επενδυτές από το να επενδύσουν στο εξωτερικό, αλλά δεν προωθεί ούτε παρέχει κίνητρα για επενδύσεις στο εξωτερικό. Το δημοσίως δημοσιευμένο συνολικό απόθεμα από τις εκροές επενδύσεων είναι μικρό, η πλειοψηφία των οποίων κατευθύνεται σε εγκαταστάσεις παραγωγής, φαρμακευτικά προϊόντα, επεξεργασία μετάλλων και χονδρικό και λιανικό εμπόριο στην περιοχή των Βαλκανίων, την Ολλανδία, τη Γερμανία και τη Ρωσία.

Δ.2.4 Νόμοι περί ανταγωνισμού και αντιμονοπωλιακής πολιτικής

Η Επιτροπή για την Προστασία του Ανταγωνισμού (CPC) είναι υπεύθυνη για την επιβολή του νόμου για την προστασία του ανταγωνισμού. Το CPC εξετάζει τον αντίκτυπο στον ανταγωνισμό των προτεινόμενων συγχωνεύσεων και μπορεί να απαγορεύσει μια συγχώνευση ή να την εγκρίνει με ή χωρίς όρους. Το CPC εξετάζει επίσης τις προτεινόμενες κρατικές ενισχύσεις σε ιδιωτικές επιχειρήσεις, συμπεριλαμβανομένων ξένων επενδυτών, βάσει του νόμου για τον έλεγχο των κρατικών ενισχύσεων και του νόμου για τις κρατικές ενισχύσεις. Ο CPC καθορίζει εάν η εν λόγω κρατική ενίσχυση παρέχει οικονομικό πλεονέκτημα στον αποδέκτη, είναι επιλεκτική ή επηρεάζει αρνητικά τον ανταγωνισμό και το εμπόριο. Περισσότερες πληροφορίες για τις δραστηριότητες του CPC είναι διαθέσιμες στον σύνδεσμο <http://kzk.gov.mk/en>. Δεν υπήρξαν σημαντικές υποθέσεις ανταγωνισμού το 2021.

Δ.2.5 Νόμος περί απαλλοτριώσης και αποζημίωσης

Ο νόμος περί απαλλοτριώσεων προβλέπει ότι η Κυβέρνηση μπορεί να δεσμεύσει ή να περιορίσει τα δικαιώματα ιδιοκτησίας και ακίνητης περιουσίας για την προστασία του δημόσιου συμφέροντος και την κατασκευή εγκαταστάσεων και την πραγματοποίηση άλλων δραστηριοτήτων δημόσιου συμφέροντος. Σύμφωνα με το Σύνταγμα και τον Νόμο περί Απαλλοτριώσεων, τα ακίνητα υπό ξένη ιδιοκτησία εξαιρούνται από απαλλοτριώση εκτός από περιπτώσεις πολέμου ή φυσικής καταστροφής ή για λόγους δημοσίου συμφέροντος. Βάσει του Νόμου περί Απαλλοτριώσεων, το κράτος υποχρεούται να πληρώνει την αγοραία αξία για κάθε απαλλοτριωμένο ακίνητο. Εάν η πληρωμή δεν πραγματοποιηθεί εντός 15 ημερών από την απαλλοτριώση, θα προκύψουν τόκοι. Η Κυβέρνηση έχει πραγματοποιήσει μια σειρά απαλλοτριώσεων, κυρίως για να επιτρέψει κεφαλαιουχικά έργα δημόσιου συμφέροντος, όπως η κατασκευή αυτοκινητοδρόμων και σιδηροδρόμων, για τα οποία πρόσφερε αποζημίωση με αγοραία αξία.

Δ.2.6 Επίλυση διαφορών

Η Βόρεια Μακεδονία είναι συμβαλλόμενο μέρος στη Σύμβαση για την επίλυση επενδυτικών διαφορών μεταξύ κρατών και υπηκόων άλλων κρατών (Σύμβαση ICSID) και στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τη Διεθνή Εμπορική Διαιτησία. Επιπλέον, η Βόρεια Μακεδονία είτε έχει υπογράψει, είτε έχει κληρονομήσει διαδοχικά από την πρώην Γιουγκοσλαβία, μια σειρά από διμερείς και πολυμερείς συμβάσεις για τη διαιτησία, συμπεριλαμβανομένης της Σύμβασης για την ίδρυση του Πολυμερούς Οργανισμού Εγγύησης Επενδύσεων (MIGA), τη Σύμβαση της Νέας Υόρκης του 1958 για την αναγνώριση και την εκτέλεση αλλοδαπών

διαιτητικών αποφάσεων, το Πρωτόκολλο της Γενεύης για τις ρήτρες διαιτησίας από το 1923, και τη Σύμβαση της Γενεύης για την εκτέλεση των αλλοδαπών διαιτητικών αποφάσεων.

Τον Απρίλιο του 2006, τέθηκε σε ισχύ ο Νόμος για τη Διεθνή Εμπορική Διαιτησία στη Βόρεια Μακεδονία. Ο νόμος αυτός εφαρμόζεται αποκλειστικά στη διεθνή εμπορική διαιτησία που διεξάγεται στη χώρα. Μια διαιτητική απόφαση βάσει αυτού του νόμου έχει την ισχύ τελεσίδικης απόφασης και μπορεί να εκτελεστεί χωρίς καθυστέρηση. Οποιαδήποτε απόφαση διαιτητικής απόφασης εκτός Βόρειας Μακεδονίας θεωρείται ξένη διαιτητική απόφαση και αναγνωρίζεται και εκτελείται σύμφωνα με τη Σύμβαση της Νέας Υόρκης του 1958 για την αναγνώριση και την εκτέλεση αλλοδαπών διαιτητικών αποφάσεων.

Επίλυση διαφορών επενδυτή-κράτους

Η Βόρεια Μακεδονία αναγνωρίζει τη διεθνή διαιτησία σε διαφορές με ξένους επενδυτές. Οι αλλοδαπές διαιτητικές αποφάσεις είναι γενικά αναγνωρισμένες και εκτελεστές στη χώρα υπό τους όρους εκτέλεσης που ορίζονται στη Σύμβαση και στον Νόμο για το Διεθνές Ιδιωτικό Δίκαιο (Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας της Βόρειας Μακεδονίας, Αρ. 87/07 και Αρ. 156/2010, <https://www.slvesnik.com.mk>). Τα τοπικά δικαστήρια αναγνωρίζουν και εκτελούν αλλοδαπές διαιτητικές αποφάσεις που εκδόθηκαν κατά της Κυβέρνησης της Βόρειας Μακεδονίας. Η χώρα δεν έχει ιστορικό εξωδικαστικών ενεργειών κατά ξένων επενδυτών.

Διεθνές Εμπορικό Διαιτητικό και Ξένα Δικαστήρια

Ο νόμος της χώρας για τη διεθνή εμπορική διαιτησία βασίζεται στο πρότυπο δίκαιο της Επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών για το Διεθνές Εμπορικό Δίκαιο (UNCITRAL). Τα τοπικά δικαστήρια αναγνωρίζουν και εκτελούν αλλοδαπές διαιτητικές αποφάσεις και αποφάσεις ξένων δικαστηρίων. Διατίθενται εναλλακτικοί μηχανισμοί επίλυσης διαφορών για την επίλυση διαφορών μεταξύ δύο ιδιωτών, αλλά σπάνια χρησιμοποιούνται. Ένα Μόνιμο Διαιτητικό Δικαστήριο, που ιδρύθηκε το 1993 στο πλαίσιο του Οικονομικού Επιμελητηρίου της Βόρειας Μακεδονίας, έχει την εξουσία να διαχειρίζεται τόσο τις εσωτερικές όσο και τις διεθνείς διαφορές. Η Βόρεια Μακεδονία απαιτεί διαμεσολάβηση σε διαφορές μεταξύ εταιρειών έως και 15.000 ευρώ σε αξία πριν οι εταιρείες μπορούν να προσφύγουν στα δικαστήρια.

Δεν υπάρχει σύστημα παρακολούθησης για υποθέσεις που αφορούν Κρατικές Επιχειρήσεις (Κ.Ε.Ε.) σε επενδυτικές διαφορές στη Βόρεια Μακεδονία.

Δ.2.7 Κανονισμοί πτώχευσης

Ο πτωχευτικός νόμος της Βόρειας Μακεδονίας διέπει τον διακανονισμό των απαιτήσεων των πιστωτών έναντι των αφερέγγυων οφειλετών. Η πτωχευτική διαδικασία μπορεί να κινηθεί για την περιουσία ενός οφειλέτη, είτε πρόκειται για νομικό πρόσωπο, φυσικό πρόσωπο, θανόντα, κοινή περιουσία συζύγων ή επιχείρηση. Ωστόσο, η πτωχευτική διαδικασία δεν μπορεί να εφαρμοστεί σε δημόσιο νομικό πρόσωπο ή ακίνητο που ανήκει στη Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας. Η αναστολή των διαδικασιών πτώχευσης από την Κυβέρνηση της Βόρειας Μακεδονίας για τη διάρκεια της κρίσης του COVID-19 συνεχίστηκε καθ' όλη τη διάρκεια του 2021.

Το αρμόδιο Γραφείο για τις Πιστώσεις (<https://mkb.mk/en/>), οι εμπορικές τράπεζες και η Κεντρική Τράπεζα της Δημοκρατίας της Βόρειας Μακεδονίας λειτουργούν ως αρχές παρακολούθησης πιστώσεων.

Δ.2.8 Καθεστώς Ιδιωτικοποιήσεων

Η διαδικασία ιδιωτικοποιήσεων προβλέπεται στον Νόμο για τον μετασχηματισμό επιχειρήσεων με Κοινωνικό Κεφάλαιο (Law on Transformation of Enterprises with Social Capital, 38/93) και στον Νόμο για την Ιδιωτικοποίηση του Κρατικού Κεφαλαίου (Law on Privatization of State-owned Capital, 37/96).

Το 1996 ξεκίνησε η ιδιωτικοποίηση του γεωργικού τομέα, ενώ το 1997 το πεδίο εφαρμογής του προγράμματος ιδιωτικοποίησης επεκτάθηκε για να συμπεριλάβει τις εταιρείες που δραστηριοποιούνται στον ασφαλιστικό τομέα και τις εταιρείες τυχερών παιγνίων. Προς το παρόν, εξαιρούνται από την ιδιωτικοποίηση επιχειρήσεις και οργανισμοί που διεξάγουν δραστηριότητες ειδικού εθνικού συμφέροντος ή δημόσιων υπηρεσιών, επιχειρήσεις και νομικά πρόσωπα που διαχειρίζονται ύδατα, δάση, και άλλα δημόσια αγαθά.

Η ιδιωτικοποίηση των τραπεζών εντάσσεται στην ευρύτερη μεταρρύθμιση του χρηματοπιστωτικού τομέα. Αναζητώντας πλήρη κεφαλαιοποίηση, αρκετές τράπεζες της Βορείου Μακεδονίας βρήκαν ξένους επενδυτές, με την υποστήριξη της EBRD και του IMF.

Αναφορικά με την ιδιωτικοποίηση επιχειρήσεων του τομέα υποδομών και ενέργειας αρμόδια είναι τα αντίστοιχα Υπουργεία.

Το καθεστώς ιδιωτικοποίησης επιγραμματικά:

- το 30% του κοινωνικού κεφαλαίου (σε μορφή απλών μετοχών ή αποθεμάτων) προσφέρεται στους εργαζομένους, με προνομιούχους όρους αγοράς
- το 15% του κοινωνικού κεφαλαίου (σε μορφή απλών μετοχών ή αποθεμάτων) μεταφέρεται αυτομάτως (χωρίς χρέωση) στο Κρατικό Ταμείο Συντάξεων. Το Ταμείο μπορεί, βάσει αυτόνομης απόφασης, να πωλήσει τις μετοχές αυτές
- το 55% της εκτιμήσεως της αξίας της επιχείρησης είναι διαθέσιμο προς πώληση, σε μορφή απλών μετοχών ή αποθεμάτων, υπό ίσες συνθήκες τόσο στους εγχώριους όσο και στους ξένους επενδυτές. Οι εργαζόμενοι μπορούν να αγοράσουν μετοχές με προνομιούχους όρους αγοράς. Έχουν μια αρχική έκπτωση 30% συν 1% για κάθε έτος εργασίας στην επιχείρηση.

Για να ολοκληρωθεί η ιδιωτικοποίηση των ζημιολόγων και πτωχευμένων επιχειρήσεων, η Κυβέρνηση προέβη σε μείωση της ονομαστικής αξίας των μετοχών και ήρε τις προϋποθέσεις απασχόλησης και επενδύσεων. Η εταιρεία Makedonski Telecom είναι η μεγαλύτερη που ιδιωτικοποιήθηκε μέχρι σήμερα.

Κρατικές Επιχειρήσεις

Υπάρχουν περίπου 120 Κρατικές Επιχειρήσεις (Κ.Ο.Ε.) στη Βόρεια Μακεδονία, η πλειονότητα των οποίων είναι επιχειρήσεις κοινής ωφέλειας, που ανήκουν κατά κύριο λόγο στην Κεντρική Κυβέρνηση ή στην Τοπική Αυτοδιοίκηση. Οι κρατικές επιχειρήσεις δραστηριοποιούνται σε διάφορους τομείς της οικονομίας, συμπεριλαμβανομένων της ενέργειας, των μεταφορών και των μέσων ενημέρωσης. Υπάρχουν επίσης βιομηχανίες όπως

η παραγωγή όπλων και τα ναρκωτικά στις οποίες δεν επιτρέπεται να λειτουργούν ιδιωτικές επιχειρήσεις χωρίς την έγκριση της Κυβέρνησης. Οι κρατικές επιχειρήσεις διοικούνται από διοικητικά συμβούλια, τα οποία αποτελούνται από μέλη που διορίζονται από την Κυβέρνηση. Όλες οι κρατικές επιχειρήσεις υπόκεινται στις ίδιες φορολογικές πολιτικές με τις εταιρείες του ιδιωτικού τομέα. Επιτρέπεται στις κρατικές επιχειρήσεις να αγοράζουν ή να παρέχουν αγαθά ή υπηρεσίες στον/από τον ιδιωτικό τομέα.

Δεν υπάρχει δημοσιευμένο μητρώο με πλήρεις πληροφορίες για όλες τις κρατικές επιχειρήσεις στη χώρα. Η κυβέρνηση δεν έχει ακόμη εφαρμόσει ευρεία μεταρρύθμιση της δημόσιας διοίκησης, η οποία θα περιλαμβάνει επίσης τις κρατικές επιχειρήσεις, ιδίως όσον αφορά στις πολιτικές απασχόλησης και τη διακυβέρνησή τους. Η Βόρεια Μακεδονία δεν έχει υπογράψει τις κατευθυντήριες γραμμές του ΟΟΣΑ για την Εταιρική Διακυβέρνηση για τις κρατικές επιχειρήσεις. Τον Φεβρουάριο του 2018, η κυβέρνηση έστειλε την προσφορά της στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου για την αναβάθμιση του καθεστώτος του από παρατηρητή σε πλήρες μέλος της Συμφωνίας Κρατικών Προμηθειών (ΣΔΣ). Η διαδικασία των διαπραγματεύσεων είναι ακόμη σε εξέλιξη.

Δ.3 Πιστοληπτική ικανότητα χώρας – Κίνδυνοι/ προοπτικές

Οι μεγάλοι οργανισμοί αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας Fitch και Standard & Poor's επιβεβαίωσαν πρόσφατα τη βαθμολογία της Βόρειας Μακεδονίας, η μεν Fitch στο BB+ με αρνητικές προοπτικές, η δε Standard & Poor's στο BB- με σταθερές προοπτικές.

Ως προς την πιστοληπτική ικανότητα, ο διεθνής οίκος αξιολόγησης Fitch Ratings επιβεβαίωσε τη βαθμολογία της Βόρειας Μακεδονίας στο «BB+» με αρνητικές προοπτικές, λαμβανομένου υπόψη του αυξημένου ρίσκου στον κίνδυνο αθέτησης, ιδίως σε περίπτωση δυσμενών αλλαγών στις επιχειρηματικές ή οικονομικές συνθήκες με την πάροδο του χρόνου. Οι αρνητικές προοπτικές οφείλονται στους συνεχιζόμενους σημαντικούς κινδύνους για την ανάπτυξη και τα δημόσια οικονομικά μετά τις επιπτώσεις της πανδημίας και του πολέμου στην Ουκρανία. Στην έκθεση αναφέρεται ότι οι υψηλότερες τιμές της ενέργειας και των τροφίμων καθώς και η οικονομική επιβράδυνση στην ΕΕ, (όπου κατευθύνεται το 70% των εξαγωγών της χώρας), αναμένεται να περιορίσουν την ανάπτυξη στην Βόρεια Μακεδονία σε 2,8% το 2022, από το αρχικώς εκτιμώμενο 4% το 2021. Ο αρνητικός αντίκτυπος ωστόσο, προβλέπεται ότι θα μετριασθεί από την ιδιωτική κατανάλωση, λόγω των κρατικών μέτρων στήριξης και των αυξήσεων μισθών.

Επίσης προβλέπεται ήπια ανάπτυξη, περίπου 3% του ΑΕΠ για το 2023, απόρροια μιας σχετικής, αναμενόμενης χαλάρωσης των γεωπολιτικών κινδύνων και των πιέσεων στις τιμές της ενέργειας. Σημαντικότεροι κίνδυνοι αποτελούν η παρατεταμένη εμπόλεμη κατάσταση στην Ουκρανία, τα συνεχιζόμενα προβλήματα στην παγκόσμια εφοδιαστική αλυσίδα και η δυστοκία στον ενεργειακό εφοδιασμό από τη Ρωσία.

Από την άλλη, ο διεθνής οίκος αξιολόγησης Standard & Poor's (S&P) επιβεβαίωσε την πιστοληπτική ικανότητα της Βόρειας Μακεδονίας στο BB- με σταθερή προοπτική. Στην έκθεσή του, επισημαίνει τη σταθερότητα της συναλλαγματικής ισοτιμίας του δηναρίου, το οποίο είναι συνδεδεμένο με το ευρώ, ενώ τονίζει ότι σταδιακά θα μειωθούν οι πιέσεις στην οικονομία που προκλήθηκαν εξαιτίας της αύξησης των τιμών της ενέργειας. Παράλληλα, ο οργανισμός παρατηρεί ότι η αρχική επίδραση του πολέμου της Ουκρανίας στις τραπεζικές καταθέσεις έχει υποχωρήσει. Σημειώνεται ότι η Βόρεια Μακεδονία δαιτηρεί την πιστοληπτική ικανότητα BB- με σταθερή προοπτική για εννέα συνεχή χρόνια, γεγονός που αποτελεί κατά την Κεντρική Τράπεζα, ασφαλές οικονομικό κριτήριο για προσέλκυση ξένων επενδύσεων.

Δ.4 Χρηματοοικονομικός τομέας

Δ.4.1 Κεφαλαιαγορές και επενδύσεις χαρτοφυλακίου

Η Κυβέρνηση καλωσορίζει τους ξένους επενδυτές χαρτοφυλακίου. Η ίδρυση του Χρηματιστηρίου (MSE) το 1995 κατέστησε δυνατή τη ρύθμιση των επενδύσεων χαρτοφυλακίου, αν και η κεφαλαιαγορά της Βόρειας Μακεδονίας είναι μέτρια σε κύκλο εργασιών και κεφαλαιοποίηση. Η κεφαλαιοποίηση της αγοράς το 2021 ήταν 4,3 δισ. δολάρια, αύξηση 22,2% από το προηγούμενο έτος. Ο βασικός δείκτης, MBI10, ενισχύθηκε κατά 30,8%, φθάνοντας τις 6,153 μονάδες στο τέλος του έτους. Οι ξένοι επενδυτές χαρτοφυλακίου αντιπροσώπευαν κατά μέσο όρο το 10,5% συνολικού τζίρου των MSE, 2,9 ποσοστιαίες μονάδες περισσότερο από το 2020. Το ισχύον ρυθμιστικό πλαίσιο δεν φαίνεται να κάνει διακρίσεις σε βάρος των ξένων επενδύσεων χαρτοφυλακίου.

Υπάρχει ένα αποτελεσματικό ρυθμιστικό σύστημα για τις επενδύσεις χαρτοφυλακίου και η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς της Βόρειας Μακεδονίας (SEC) ρυθμίζει την αγορά και δίνει άδεια σε όλα τα μέλη της MSE για διαπραγμάτευση τίτλων. Το 2021, ο συνολικός αριθμός των εισηγμένων εταιρειών ήταν 96, τέσσερις λιγότερες από το 2020 και ο συνολικός κύκλος εργασιών αυξήθηκε κατά 56,8%. Σε σύγκριση με τα διεθνή πρότυπα, η συνολική ρευστότητα της αγοράς εξακολουθεί να είναι μέτρια. Τα άτομα γενικά συναλλάσσονται στο MSE ως ιδιώτες και όχι μέσω επενδυτικών κεφαλαίων, τα οποία είναι παρόντα από το 2007.

Δεν υπάρχουν νομικά εμπόδια στην ελεύθερη ροή οικονομικών πόρων στις αγορές προϊόντων και συντελεστών παραγωγής. Η Κεντρική Τράπεζα της Δημοκρατίας της Βόρειας Μακεδονίας (NBRNM) σέβεται το Άρθρο VIII του ΔΝΤ και δεν επιβάλλει περιορισμούς στις πληρωμές και τις μεταφορές για τρέχουσες διεθνείς συναλλαγές. Μια ποικιλία πιστωτικών μέσων παρέχεται τόσο σε εγχώριες όσο και σε ξένες εταιρείες.

Δ.4.2 Χρηματοοικονομικό και τραπεζικό σύστημα

Εκτός από τις δικές τους ταμειακές ροές, οι εγχώριες εταιρείες εξασφαλίζουν τη χρηματοδότησή τους κυρίως από τραπεζικά δάνεια λόγω της έλλειψης εταιρικών ομολόγων και άλλων τίτλων ως πιστωτικών μέσων.

Η διαχείριση των χρηματοοικονομικών πόρων γίνεται σχεδόν εξ ολοκλήρου μέσω του τραπεζικού συστήματος της Βόρειας Μακεδονίας, που αποτελείται από 13 τράπεζες και μια κεντρική τράπεζα, την Κεντρική Τράπεζα της Δημοκρατίας της Βόρειας Μακεδονίας (NBRNM). Ο αριθμός των τραπεζών μειώθηκε κατά μία με τη συγχώνευση της Sparkasse Bank αυστριακής ιδιοκτησίας με τη γαλλικής τράπεζας Ohridska Bank, που ολοκληρώθηκε τον Ιούλιο του 2021. Ο τραπεζικός τομέας είναι ιδιαίτερα συγκεντρωμένος, με τρεις από τις μεγαλύτερες τράπεζες να ελέγχουν το 58,2% του συνόλου του ενεργητικού του τραπεζικού τομέα περίπου 11,7 δισ. δολαρίων και συγκεντρώνοντας το 71% των συνολικών καταθέσεων των νοικοκυριών. Η μεγαλύτερη εμπορική τράπεζα της χώρας είχε συνολικό ενεργητικό 2,8 δισ. δολαρίων, ή το 27,3% του συνόλου του ενεργητικού του τραπεζικού τομέα. Οι επτά μικρότερες τράπεζες, οι οποίες έχουν μεμονωμένα μερίδια αγοράς κάτω του 5% εκάστη, αντιπροσώπευαν το 12,7% του συνόλου του ενεργητικού του τραπεζικού τομέα. Οι ξένες τράπεζες ή υποκαταστήματα επιτρέπεται να λειτουργούν στη χώρα επί ίσοις όροις με τους εγχώριους φορείς εκμετάλλευσης, υπό την προϋπόθεση αδειοδότησης και συνετής

εποπτείας από την Κεντρική Τράπεζα. Το 2021, το ξένο κεφάλαιο ήταν παρόν σε 12 από τις 13 τράπεζες της Βόρειας Μακεδονίας και κυριαρχούσε σε 9 τράπεζες, ελέγχοντας το 71,1% του συνόλου των περιουσιακών στοιχείων του τραπεζικού τομέα, το 81,8% των συνολικών δανείων και το 69,1% των συνολικών καταθέσεων.

Σύμφωνα με την Κεντρική Τράπεζα, τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια του τραπεζικού τομέα στο τέλος του 3ου τριμήνου του 2021 ήταν 3,6% των συνολικών δανείων, σημειώνοντας αύξηση κατά 0,2 ποσοστιαίες μονάδες σε ετήσια βάση. Τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια παρέμειναν σε χαμηλά επίπεδα παρά την άρση του αντισταθμιστικών μέτρων εξ αιτίας της κρίσης του COVID-19 τον Μάρτιο του 2021, τα οποία επέτρεψαν για σχεδόν ένα χρόνο προσωρινή αναβολή των δόσεων των δανείων. Τα συνολικά κέρδη στο τέλος του τρίτου τριμήνου του 2021 έφθασαν τα 138 εκατ. δολάρια, 22,1% υψηλότερα από την ίδια περίοδο του 2020.

Τα ρευστά περιουσιακά στοιχεία των τραπεζών στο τέλος του τρίτου τριμήνου του 2021 ήταν 31,6% του συνόλου του ενεργητικού, 1,7 ποσοστιαίες μονάδες υψηλότερα από την αντίστοιχη περίοδο του 2020. Το 2021, η NBRNM διεξήγαγε διαφορετικά σενάρια προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων σχετικά με την ευαισθησία του τραπεζικού τομέα σε αυξημένο πιστωτικό κίνδυνο, κραδασμούς ρευστότητας και κρίσεις αφερεγγυότητας, τα οποία έδειξαν ότι ο τραπεζικός τομέας είναι υγιής και ανθεκτικός, με δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας να παραμένει πάνω από τον νομικά απαιτούμενο τουλάχιστον 8%. Ο πραγματικός δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας του τραπεζικού τομέα στο τέλος του τρίτου τριμήνου του 2021 ήταν 17,3%, 0,4 ποσοστιαίες μονάδες υψηλότερος από την αντίστοιχη περίοδο του 2020, με όλες τις τράπεζες να διατηρούν δείκτη άνω του 15%.

Δεν υπάρχουν περιορισμοί στην ικανότητα ενός αλλοδαπού να δημιουργήσει τραπεζικό λογαριασμό. Όλες οι εμπορικές τράπεζες και η Κεντρική έχουν δημιουργήσει και διατηρούν τραπεζικές σχέσεις με ξένες τράπεζες. Ο μηχανισμός διακανονισμού συναλλαγών γίνεται αποκλειστικά μέσω του τραπεζικού τομέα.

Δ.4.3 Συνάλλαγμα και Εμβάσματα

Το Σύνταγμα προβλέπει δωρεάν μεταφορά, μετατροπή και επαναπατρισμό επενδυτικού κεφαλαίου και κερδών από ξένους επενδυτές. Τα κεφάλαια που σχετίζονται με οποιαδήποτε μορφή επένδυσης μπορούν να μετατραπούν ελεύθερα σε άλλα νομίσματα. Η μετατροπή των περισσότερων ξένων νομισμάτων είναι δυνατή σε τιμές αγοράς στην επίσημη αγορά συναλλάγματος. Εκτός από τις τράπεζες και τα ταμιευτήρια, πολλά εξουσιοδοτημένα γραφεία συναλλάγματος παρέχουν επίσης υπηρεσίες συναλλάγματος. Η Κεντρική Τράπεζα διαχειρίζεται την αγορά συναλλάγματος αλλά συμμετέχει σε ισότιμη βάση με άλλες οντότητες. Δεν υπάρχουν περιορισμοί στην αγορά συναλλάγματος.

Παράλληλες αγορές συναλλάγματος δεν υπάρχουν στη χώρα, σε μεγάλο βαθμό λόγω της μακροπρόθεσμης σταθερότητας του εθνικού νομίσματος, του δηναρίου (MKD). Το δηνάριο είναι μετατρέψιμο στο εσωτερικό αλλά δεν είναι μετατρέψιμο στις αγορές συναλλάγματος. Η Κεντρική Τράπεζα ακολουθεί μια στρατηγική σύνδεσης του δηναρίου με το ευρώ και το έχει διατηρήσει με επιτυχία στο ίδιο επίπεδο από το 1997. Τα απαιτούμενα συναλλαγματικά αποθέματα διευκρινίζονται στον τραπεζικό νόμο.

Δεν υπήρξαν αλλαγές στις πολιτικές επενδυτικών εμβασμάτων και δεν υπάρχουν άμεσα σχέδια για αλλαγές στους κανονισμούς. Σύμφωνα με τον νόμο, οι ξένοι επενδυτές δικαιούνται να μεταφέρουν κέρδη και εισόδημα χωρίς να υπόκεινται σε φόρο

μεταβίβασης. Όλοι οι τύποι επιστροφών επένδυσης συνήθως αποστέλλονται εντός τριών εργάσιμων ημερών. Δεν υπάρχουν νομικοί περιορισμοί στις ιδιωτικές χρηματοοικονομικές μεταφορές προς και από τη Βόρεια Μακεδονία. Τα εμβάσματα από εργαζομένους στη διασπορά αποτελούν σημαντική πηγή εισοδήματος για τα νοικοκυριά της Βόρειας Μακεδονίας. Το 2021, οι καθαρές ιδιωτικές μεταβιβάσεις ανήλθαν σε 2,2 δισ. δολάρια, αντιπροσωπεύοντας το 16,2% του ΑΕΠ.

Ε. ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΙ - ΠΡΟΜΗΘΕΙΣ

Το Γραφείο ΟΕΥ – Σκοπίων εκδίδει σε τακτά χρονικά διαστήματα ενημερωτικό δελτίο που αφορά στις τρέχουσες προκηρύξεις δημοσίων διαγωνισμών, το οποίο αναρτάται στον διαδικτυακό τόπο «AGORA» (www.agora.mfa.gr – επιλογή Γραφείο ΟΕΥ Σκοπίων) και αποστέλλεται σε ελληνικά Επιμελητήρια και φορείς.

Όσοι ενδιαφέρονται να ενημερώνονται άμεσα για τους διαγωνισμούς και τις προμήθειες στη Βόρεια Μακεδονία μπορούν να εγγραφούν στην υπηρεσία "Newsletter" του "AGORA" και να ζητήσουν να λαμβάνουν τη δική τους προσωποποιημένη ενημέρωση σε ημερήσια, εβδομαδιαία ή μηνιαία βάση:

<http://www.agora.mfa.gr/component/users/?view=registration&Itemid=949>

Προσωποποιημένη ενημέρωση παρέχεται, επίσης, για διάφορα οικονομικά και εμπορικά θέματα στην αγορά της Βόρειας Μακεδονίας.

ΣΤ. ΚΛΑΔΟΙ ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ ΓΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

Οι τομείς που συγκεντρώνουν τον μεγαλύτερο ενδιαφέρον για συνεργασία είναι οι ακόλουθοι:

- ✓ Ενέργεια και Ανανεώσιμες Πηγές
- ✓ Λατομεία, ορυχεία, μεταλλεία – μεταλλοβιομηχανία
- ✓ Κατασκευές & Δομικά υλικά
- ✓ Υποδομές - εκσυγχρονισμός και βελτίωση υποδομών μεταφορών
- ✓ Αγροτικός τομέας και τρόφιμα
- ✓ Τουρισμός
- ✓ Καινοτομία και Τεχνολογική Ανάπτυξη – νεοφυής επιχειρηματικότητα

ΣΤ.1 Ενέργεια και Ανανεώσιμες Πηγές

Ο τομέας της ενέργειας στη Βόρεια Μακεδονία έχει αναδειχθεί σε σημαντικό πυλώνα προσέλκυσης επενδύσεων για την ανάπτυξη της οικονομίας της χώρας. Οι εξελίξεις στην εν λόγω αγορά, τα τελευταία χρόνια, περιλαμβάνουν επενδύσεις στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, την επέκταση του εσωτερικού δικτύου διανομής φυσικού αερίου, τη συνεχιζόμενη απελευθέρωση της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας και την αυξημένη περιφερειακή συνεργασία για τις διασυνδέσεις ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου.

Σημειώνεται ότι, το 2021 η οικονομία της Βόρειας Μακεδονίας, όπως και οι περισσότερες οικονομίες παγκοσμίως, επηρεάστηκε από τις εξελίξεις στις διεθνείς αγορές εμπορευμάτων

(ενέργεια και τρόφιμα), καθώς στον ενεργειακό τομέα η χώρα βασίζεται κυρίως σε ορυκτά καύσιμα (λιγνίτη και φυσικό αέριο) και σε υδροηλεκτρική ενέργεια, ενώ εξαρτάται και από τις εισαγωγές ηλεκτρικής ενέργειας. Οι επιπτώσεις μεταφράσθηκαν σε υψηλές τιμές αγοράς, πώλησης και κατανάλωσης ενέργειας, με αρνητικές συνέπειες στην εύρυθμη λειτουργία των επιχειρήσεων, αλλά και των νοικοκυριών. Η κλιμάκωση των εξελίξεων εντάθηκε στο τέλος του έτους και κορυφώθηκε στις αρχές του 2022 με τη ρωσική εισβολή στην Ουκρανία, ενώ από αναλυτές της αγοράς δεν εκφράζεται σχετική αισιοδοξία, ιδιαίτερα δε, όσο διαρκεί η εν λόγω κατάσταση.

Προς αντιμετώπιση της ενεργειακής κρίσης, η Κυβέρνηση εφάρμοσε σειρά μέτρων, ενώ οι πραγματικές απώλειες στην οικονομία μένει να καταγραφούν προς τα τέλη του τρέχοντος έτους.

Από την άλλη, η ενεργειακή κρίση ενίσχυσε τη σημασία της περιφερειακής συνεργασίας στον τομέα, για τη δημιουργία βιώσιμης και αναπτυσσόμενης οικονομίας, την προστασία των καταναλωτών και την τόνωση του ανταγωνισμού για τα προϊόντα και τις υπηρεσίες.

Στο πλαίσιο αυτό, η Κυβέρνηση της χώρας, επιδιώκοντας την πραγματοποίηση επενδύσεων στον ενεργειακό τομέα, καλεί τις εταιρείες να σχεδιάσουν, κατασκευάσουν και λειτουργήσουν νέους, μεγάλους και μικρούς, υδροηλεκτρικούς σταθμούς. Διερευνάται παράλληλα η δυνατότητα επέκτασης των παραχωρήσεων για κατασκευή μικρής κλίμακας υδροηλεκτρικών σταθμών κατά μήκος των ποταμών της χώρας. Επιπλέον, καλεί τις εταιρείες να υποβάλουν προσφορές για την κατασκευή τμημάτων του εθνικού δικτύου διανομής φυσικού αερίου.

Στους κυβερνητικούς στόχους καταγράφεται επίσης η αύξηση ισχύος της αιολικής ενέργειας της χώρας, καθώς και η κατασκευή νέων σταθμών παραγωγής ενέργειας από αέριο. Ευκαιρίες αναδεικνύονται και για έργα ηλεκτροπαραγωγής από ηλιακή ενέργεια, καθώς και σε συστήματα παραγωγής θερμοηλεκτρικής ενέργειας.

Στον τομέα της ενεργειακής απόδοσης, επενδυτικές ευκαιρίες διαφαίνονται στην ενεργειακή επίδοση των κτηρίων (περιλαμβανομένης της αποτελεσματικότερης χρήσης της ηλεκτρικής ενέργειας μέσω της μόνωσης στο σπίτι και την εγκατάσταση πιο αποδοτικών θερμαντικών και ηλεκτρομηχανολογικών συσκευών), τον κανονισμό για τη σήμανση και τον οικολογικό σχεδιασμό των προϊόντων που σχετίζονται με την ενέργεια.

Για περισσότερα στοιχεία και πληροφορίες σχετικά με τον τομέα της ενέργειας και τις ενεργειακές εξελίξεις στη Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας, βλ. σχετική κλαδική μελέτη στην ιστοσελίδα Agora του Υπουργείου Εξωτερικών στον ακόλουθο σύνδεσμο:

https://agora.mfa.gr/infofiles/energy_sector_June2022%20mk.pdf.

ΣΤ.2 Μεταλλουργία- μεταλλοβιομηχανία

Ο κλάδος της μεταλλουργίας συμβάλλει, σύμφωνα με τα διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία, με ποσοστό σχεδόν 6% στη διαμόρφωση του ΑΕΠ και εμμέσως με σχεδόν 33,5%.

Η Βόρεια Μακεδονία έχει μακρά παράδοση στη μεταλλουργία σιδήρου και σιδηρούχων και μη σιδηρούχων μετάλλων, λόγω των φυσικών πόρων της (νικέλιο, διοξείδιο του πυριτίου, μόλυβδος, ψευδάργυρος, πολύτιμα μέταλλα). Τα κύρια προϊόντα περιλαμβάνουν κράματα σιδηρονικελίου, ελασματοποιημένο εν ψυχρώ/καυτό φύλλο χάλυβα, σωλήνες, μόλυβδο,

ψευδάργυρο, χαλκό, χρυσό και ασήμι. Οι κατεξοχήν εξαγωγικές κατηγορίες είναι του σιδηρονικελίου και του σιδηροπυριτίου.

Η μεταλλουργική βιομηχανία της ΔΒΜ έχει επωφεληθεί σε μεγάλο βαθμό από τον σχετικό πλούτο της χώρας σε διάφορα μεταλλεύματα, ενώ το κόστος εργασίας όπως και σε άλλους τομείς παρέμεινε συγκριτικά χαμηλότερο από ό,τι σε άλλες χώρες (αν και γενικά θεωρείται ότι οι μισθοί στο μεταλλουργικό τμήμα είναι συγκριτικά υψηλότεροι από άλλες βιομηχανίες, π.χ. επεξεργασίας τροφίμων).

Μερικές από τις μεταλλουργικές εταιρείες όπως η ArcerlorMittal Skorje (τώρα θυγατρική της μεγάλης πολυεθνικής εταιρείας ArcerlorMittal) και η MakSteel (που ανήκει στη μεγάλη πολυεθνική Dufenco) συγκαταλέγονται στις μεγαλύτερες και πιο κερδοφόρες εταιρείες της ΔΒΜ. Όλες οι μεγάλες εγκαταστάσεις έχουν ιδιωτικοποιηθεί κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '90, πολλές από τις οποίες πωλήθηκαν σε κορυφαίους διεθνείς παίκτες (Mittal, Dufenco, IMM). Η παραγωγή της Βόρειας Μακεδονίας είναι κατεξοχήν εξαγωγική.

Στο τομέα της μεταλλουργίας στη χώρα δραστηριοποιείται ο Όμιλος ελληνικών συμφερόντων "ΒΙΟΧΑΛΚΟ" με την εταιρεία "Dojran Steel" (ΣΙΔΕΝΟΡ), επένδυση παραγωγής χαλυβουργικών προϊόντων, καθώς και με την εταιρεία NOVOMETAL (Anamet) στην ανακύκλωση μεταλλικών προϊόντων. Οι επιχειρήσεις αυτού του κλάδου αξιοποιούν τις επενδύσεις στη χώρα για να αναπτύξουν τις δραστηριότητές τους σε όλη την περιοχή.

ΣΤ.3 Κατασκευές και δομικά υλικά

Ο κατασκευαστικός τομέας είναι ιδιαίτερα σημαντικός για τη Βόρεια Μακεδονία, καθώς αποτελεί κλάδο ζωτικής σημασίας για την οικονομική ανάπτυξη της χώρας. Ειδικότερα, ο κατασκευαστικός τομέας συμμετέχει στη δημιουργία του ΑΕΠ της Βόρειας Μακεδονίας με ποσοστό 5% έως 8% σε ετήσια βάση τα τελευταία χρόνια, συνεισφέρει σημαντικά με φορολογικές εισφορές στον κρατικό προϋπολογισμό (περίπου 100 εκατ. ευρώ) και με υψηλό ποσοστό εργαζομένων στο σύνολο του αριθμού των εργαζομένων (περίπου 7%). Διαδραματίζει, επίσης, σημαντικό ρόλο στην καθημερινή ζωή των ανθρώπων, καθώς οι υποδομές –ιδίως καλής ποιότητας– ενισχύουν την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων και συμβάλλουν στην ανάπτυξή τους και στην προσέλκυση ξένων επενδυτών.

Αν και κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19, η κατασκευή στη Βόρεια Μακεδονία δεν είχε καμία απαγόρευση επιχειρηματικής δραστηριότητας, το ξέσπασμα του ιού, καθώς και τα μέτρα που ελήφθησαν για την προστασία της δημόσιας υγείας και τον περιορισμό της κίνησης, είχαν υψηλό αντίκτυπο στον τομέα.

Οι βασικές προκλήσεις αφορούσαν στην παραγωγικότητα και την οργάνωση των εν εξελίξει έργων (καθυστερήσεις στην κατασκευή λόγω περιορισμένου ωραρίου εργασίας, δύσκολη παράδοση υλικών, απόντες εργαζόμενοι κ.λπ.), καθώς και στη ρευστότητα λόγω προβληματικών πληρωμών τόσο από δημόσιους όσο και από κρατικούς φορείς, καθώς και από άλλες νομικές και φυσικές οντότητες. Σχεδόν το 80% των εταιρειών διαμαρτύρονταν για τις δυσκολίες στην οργάνωση του έργου και για τη μείωση της παραγωγικότητας, ενώ περισσότερο από το ήμισυ των εταιρειών αντιμετώπισε προβλήματα ρευστότητας. Πάνω από το 90% των επιχειρήσεων στον κατασκευαστικό τομέα ανέφεραν ακυρωμένες ή καθυστερημένες παραγγελίες και συμβάσεις ως αποτέλεσμα της πανδημίας COVID-19.

Η κατασκευαστική δραστηριότητα επηρεάζει, παράλληλα, διάφορους κλάδους της οικονομίας με τους οποίους συνδέεται, όπως η παραγωγή και το εμπόριο δομικών υλικών, ο τομέας της ενέργειας και ο τομέας των μεταφορών.

Υπάρχουν αρκετές διεθνείς εταιρείες που επηρεάζουν την αγορά της Βόρειας Μακεδονίας με την παρουσία και τις επιχειρηματικές τους δραστηριότητες. Η παρουσία ελληνικών επιχειρήσεων στον κλάδο των κατασκευών και των δομικών υλικών στη Βόρεια Μακεδονία είναι σταθερή και διαρκής. Κατά καιρούς, μεγάλες ελληνικές κατασκευαστικές επιχειρήσεις έχουν αναλάβει, κατόπιν διεθνών διαγωνισμών, την κατασκευή μεγάλων έργων υποδομής (π.χ. ΑΚΤΟΡ, ΓΕΚ ΤΕΡΝΑ, ΙΝΤΡΑΚΑΤ κλπ).

Ως προς τον τομέα των δομικών υλικών, στη χώρα δραστηριοποιούνται μεγάλες επιχειρήσεις ελληνικών συμφερόντων. Ενδεικτικά αναφέρονται: η τσιμεντοβιομηχανία "CEMENTARNICA USJE" (Όμιλος ΤΙΤΑΝ), η εταιρεία μαρμάρων ΜΕΡΜΕΡΕΝ ΚΟΜΒΙΝΑΤ ΑΔ Ρρίλερ, το λατομείο μαρμάρου ΑΡΤΙΚ ΜΙΝΙΝΓ ΔΟΟ Σκορπје και η εταιρεία αλουμινίου ΑΛΟΥΜΙΛ ΛΤΔ Σκορпје.

Η Ελλάδα αποτελεί μια από τις σημαντικότερες χώρες προμηθευτές δομικών υλικών για την αγορά της Βόρειας Μακεδονίας. Η Βόρεια Μακεδονία προμηθεύεται από την Ελλάδα, κυρίως, χυτοσίδηρο, σίδηρο, χάλυβα και τεχνουργήματα αυτών, καθώς και άργιλο και τεχνουργήματα αυτού. Από την Ουγγαρία εισάγει κυρίως προϊόντα κεραμευτικής, ενώ από την Ακτή Ελεφαντοστού εισάγει μεταλλεύματα, σκουριές και τέφρες (κυρίως μεταλλεύματα νικελίου).

Μεταξύ των ελληνικών δομικών προϊόντων τα οποία ενδέχεται να έχουν καλές προοπτικές στην εδώ αγορά περιλαμβάνονται τα ακόλουθα: παράθυρα και πόρτες αλουμινίου, ντουλάπια δαπέδου και κουζίνας, ψευδοροφές, μόνωση, κόλλες, τσιμέντα, μάρμαρα, πέτρες, εξοπλισμός θέρμανσης και εξαερισμού, κλιματισμός, συστήματα ψύξης και θέρμανσης. Η εγχώρια αγορά στη Βόρεια Μακεδονία προσφέρει κυρίως τσιμέντο, προϊόντα τσιμέντου και προϊόντα γύψου.

Εν τούτοις, η αύξηση του πληθωρισμού, συνεπεία της οικονομικής κρίσης που προκλήθηκε αρχικά από την πανδημία και εν συνέχεια από την ενεργειακή κρίση και τη ρωσο-ουκρανική σύγκρουση, οδήγησε και στην αύξηση των τιμών των οικοδομικών υλικών, που οφείλεται βεβαίως και στη δραστική άνοδο στις τιμές των πρώτων υλών στα παγκόσμια χρηματιστήρια (οι τιμές ορισμένων βασικών υλικών έχουν αυξηθεί κατά 100% και η αύξηση είναι κατά μέσο όρο γύρω στο 40%). Εξ αιτίας τούτου, η υλοποίηση των συμβάσεων των κατασκευαστικών έργων καθίσταται δύσκολη, όπως και η υλοποίηση των κεφαλαιουχικών έργων.

Τα ακριβά οικοδομικά υλικά επηρεάζουν τόσο τα τρέχοντα όσο και τα μελλοντικά έργα. Η ανάλυση του Συνδέσμου Κατασκευών, Οικοδομικών Υλικών και Μη Μετάλλων δείχνει ότι την περίοδο Μαρτίου 2020 έως Μαρτίου 2021 η τιμή των προφίλ και σωλήνων χάλυβα αυξήθηκε κατά 33%, από τον Μάρτιο του 2021 έως τον Ιούνιο του 2021 κατά επιπλέον 33% και προς τα τέλη του έτους κατά 95%. Από την αρχή της πανδημίας μέχρι το τέλος του προηγούμενου έτους, οι αυξήσεις στις τιμές των επενδύσεων, των γεωσύνθετων υλικών, των θερμομονωτικών ΕSP, των προστατευτικών επιστρώσεων, της πολυμερούς πίσσας, για άσφαλτο και μεταλλικά προφίλ ξεπέρασαν το 50%. Εν προκειμένω, ιδιαίτερες ανησυχίες προκαλεί η αβεβαιότητα ως προς την πορεία των ανατιμήσεων, καθώς δεν αναμένεται σταθεροποίηση της ανόδου των τιμών την επόμενη σεζόν.

Το πρόβλημα με την αύξηση των τιμών επηρεάζει όλους τους τομείς των κατασκευών και των έργων πολιτικών μηχανικών, καθώς και τις ιδιωτικές και δημόσιες επενδύσεις. Αν και το πρόβλημα εκδηλώνεται σε όλους τους τομείς, είναι κυρίως αισθητό στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων. Στις τρέχουσες δημόσιες συμβάσεις η υλοποίηση των έργων προβλέπεται σε τρία, πέντε ή και περισσότερα χρόνια, όπου οι τιμές των προμηθειών έχουν συμφωνηθεί στο παρελθόν και ως εκ τούτου είναι σταθερές και αμετάβλητες, με αποτέλεσμα

να μην αντικατοπτρίζουν στην πορεία τις όποιες αυξήσεις τιμών. Εξ αιτίας αυτού, σημειώνει ο Σύνδεσμος, αμφισβητείται η κερδοφορία της πραγματοποίησης και δημιουργείται αβεβαιότητα στην κατασκευή, η οποία μπορεί να οδηγήσει σε αποτυχία μεγάλου αριθμού διαγωνιστικών διαδικασιών. Προσθέτει, μάλιστα, ότι, λαμβάνοντας υπόψη την τρέχουσα κατάσταση με την κρίση, καθώς και τη μέχρι τώρα εμπειρία σε θέματα διαχείρισης και υλοποίησης κεφαλαιουχικών έργων, όπου σχεδόν πάντα υπάρχει απόκλιση μεταξύ προγραμματισμένων και πραγματοποιηθεισών δαπανών, αναμένεται στασιμότητα και μειωμένος φόρτος εργασίας στον κατασκευαστικό κλάδο. Επιπλέον, ορισμένα έργα βρίσκονται σε αναμονή λόγω αδυναμίας ορθού υπολογισμού των τελικών τιμών, ενώ και στον τομέα των πολιτικών μηχανικών κάποιες εταιρείες λύνουν τις συμβάσεις, εφόσον δεν υπάρχει δυνατότητα διόρθωσης της τιμής.

Στον τομέα των κατασκευών, μεταξύ άλλων παραγόντων, η αύξηση των τιμών των δομικών υλικών οδηγεί σε αύξηση των τιμών των κατοικιών, κάτι που επιβεβαιώνεται από τα στοιχεία που δείχνουν ότι το πρώτο τρίμηνο του τρέχοντος έτους οι τιμές των κατοικιών αυξήθηκαν κατά 12,4% ετησίως. Περαιτέρω, σύμφωνα με τα στοιχεία της Κρατικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Βόρειας Μακεδονίας, την περίοδο Ιανουαρίου-Μαρτίου 2022, η συνολική αξία των συμβατικών κατασκευαστικών εργασιών στο εξωτερικό ήταν περίπου 2,1 εκατ. ευρώ, δηλαδή 15,1% λιγότερο σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο του προηγούμενου έτους.

Οι επιχειρήσεις του κατασκευαστικού τομέα ανησυχούν ιδιαίτερα με τις εξελίξεις για τη βιωσιμότητά τους. Η συνεχής αύξηση των τιμών του πετρελαίου και των παραγώγων του, του σιδήρου και άλλων προϊόντων που είναι βασικά στις κατασκευές, καθώς και οι δυσχέρειες στην προμήθεια υλικών, επηρεάζουν τους ρυθμούς των κατασκευαστικών εργασιών οδηγώντας σε μείωση της ζήτησης και στενότητα ρευστότητας.

Ως εκ των άνω, Κυβέρνηση και θεσμικοί φορείς (Σύνδεσμοι και Επιμελητήρια του χώρου) εξετάζουν λύσεις αφενός για τη δυνατότητα διόρθωσης των τιμών ανάλογα με τις πληθωριστικές πιέσεις, αφετέρου για να ξεπεραστεί το πρόβλημα της αστάθειας των τιμών και να συνεχισθεί η υλοποίηση κεφαλαιουχικών έργων.

Σημειώνεται ότι, η πραγματοποίηση των κεφαλαιουχικών επενδύσεων της Δημόσιας Επιχείρησης Κρατικών Οδών (PESR), τους πρώτους μήνες του έτους ακριβώς για τους παραπάνω λόγους είναι πιο αργή και μέχρι στιγμής έχουν πραγματοποιηθεί έργα ύψους 2,4 δισ. δηναρίων, ή το 11% των προγραμματισμένων. Τονίζουν πάντως ότι η κατασκευαστική περίοδος είναι πάντα πιο έντονη τους ανοιξιάτικους και καλοκαιρινούς μήνες και γι' αυτό αναμένεται το ποσοστό αυτό να αλλάξει σημαντικά το επόμενο διάστημα. Πάντως, σύμφωνα με δηλώσεις του Υπουργού Μεταφορών και Επικοινωνιών κ. Blagoj Bochvarski, η κατασκευή μεγάλων κεφαλαιουχικών έργων, που αφορούν στην πλήρη αποκατάσταση του συνόλου της οδικής υποδομής και στον εκσυγχρονισμό της σιδηροδρομικής υποδομής, συνεχίζεται με αμείωτο ρυθμό.

Η Βόρεια Μακεδονία φαίνεται διατεθειμένη να στηρίξει τον κατασκευαστικό κλάδο με την εφαρμογή στοχευμένων πολιτικών, καθώς και τη δέσμευση κονδυλίων στον κρατικό προϋπολογισμό για την ανάπτυξη δημοσίων έργων και υποδομών.

Για περισσότερα στοιχεία και πληροφορίες σχετικά με τον τομέα των κατασκευών-δομικών υλικών στη Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας, βλ. ενημερωτικό σημείωμα στην ιστοσελίδα Agora του Υπουργείου Εξωτερικών στον ακόλουθο σύνδεσμο:

https://www.agora.mfa.gr/inf/files/%CE%9A%CE%9B%CE%91%CE%94%CE%99%CE%9A%CE%97%20%CE%9C%CE%95%CE%9B%CE%95%CE%A4%CE%97_construction%202021%20mk.pdf.

ΣΤ.4 Κλάδος Υποδομών και Μεταφορών

Η Κυβέρνηση της Βόρειας Μακεδονίας έχει κατ' επανάληψη τονίσει τη σημασία που αποδίδει στην υλοποίηση έργων που αφορούν γενικά στις υποδομές και κυρίως, στις υποδομές μεταφορών της χώρας.

Στο πλαίσιο αυτό, η κύρια έμφαση έχει δοθεί στην ολοκλήρωση της κατασκευής ή στην ανακατασκευή των δύο μεγάλων οδικών αξόνων που διασχίζουν τη χώρα, των Διαδρόμων VIII και X, καθώς και των σιδηροδρομικών γραμμών κατά μήκος αυτών.

Η σημασία των οδικών υποδομών για τη Βόρεια Μακεδονία γίνεται αντιληπτή εάν ληφθεί υπ' όψιν ότι πλέον του 85% των επιβατών και των εξαγόμενων ή διεθνώς μεταφερομένων εμπορευμάτων, αντιστοίχως, μεταφέρονται οδικώς.

Η Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας διαθέτει ένα καλά αναπτυγμένο οδικό δίκτυο μήκους περίπου 14 χιλ. χλμ που περιλαμβάνει αυτοκινητοδρόμους, εθνικούς δρόμους, περιφερειακούς και τοπικούς δρόμους. Οι δύο κύριοι πανευρωπαϊκοί διάδρομοι που τέμνονται στη χώρα είναι ο Διάδρομος VIII (ανατολής-δύσης) και ο Διάδρομος X (βορράς-νότος). Οι περιφερειακοί δρόμοι παρέχουν πρόσβαση στους κύριους διαδρόμους οδικών μεταφορών και στο εθνικό οδικό δίκτυο και, μαζί με τους τοπικούς δρόμους, είναι πολύ σημαντικοί για την ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας, προσελκύοντας νέες επενδύσεις, μικρές επιχειρήσεις και γεωργικές δραστηριότητες σε ολόκληρη τη χώρα. Σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία, η Δημόσια Επιχείρηση Κρατικών Δρόμων είναι η αρμόδια αρχή για τη διαχείριση, κατασκευή, ανοικοδόμηση, συντήρηση και προστασία των κρατικών δρόμων στη Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας.

Από πλευράς επενδύσεων στον τομέα των οδικών υποδομών, καταγράφονται: η επέκταση του αυτοκινητόδρομου Tetovo-Gostivar, η κατασκευή νέου αυτοκινητόδρομου Trebenishta - Struga - Kafasan, η κατασκευή του τμήματος Gostivar - Bukojcani, Rankovce - Kriva Palanka και Kriva Palanka μέχρι τα σύνορα με τη Βουλγαρία, καθώς και του δυτικού τμήματος του οδικού Διαδρόμου VIII που αφορά το τμήμα του αυτοκινητόδρομου Kicevo - Bukojcani και Kicevo - Ohrid. Το τμήμα Prilep - Bitola σχεδιάζεται στον Διάδρομο X. Περαιτέρω σχεδιάζονται η κατασκευή του δρόμου Tetovo-Prizren (η Δημόσια Επιχείρηση για τους Κρατικούς Δρόμους/ PESR πρόκειται να εκπονήσει σχετική μελέτη σκοπιμότητας) και τμήματος του αυτοκινητόδρομου Skorje - Blace (σύνορα με Κόσσοβο).

Όσον αφορά στις σιδηροδρομικές υποδομές, το σιδηροδρομικό δίκτυο της Βόρειας Μακεδονίας εκτείνεται σε περίπου 700 χλμ και αποτελεί τον δεύτερο σημαντικότερο τρόπο μεταφοράς.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την Ελλάδα παρουσιάζει η σιδηροδρομική σύνδεση Μοναστηρίου - Kremenica, η οποία ολοκληρώθηκε στα τέλη του 2018 (τον Απρίλιο 2019 πραγματοποιήθηκε δοκιμή λειτουργίας της). Το έργο, συνολικού κόστους 22,5 εκατ. ευρώ, περιελάμβανε εκτός από την ανακατασκευή της ίδιας της γραμμής μήκους 17 χλμ και έργα ανακατασκευής μικρών γεφυρών και σημείων διασταύρωσης της γραμμής με το οδικό δίκτυο, νέας σήμανσης, καθώς και εισαγωγής νέων τηλεπικοινωνιακών συστημάτων.

Σημειώνεται ότι, από τις πρώτες σιδηροδρομικές γραμμές της περιοχής ήταν ο σιδηρόδρομος Θεσσαλονίκης-Σκοπίων, μήκους 243 χλμ., γραμμή η οποία τέθηκε σε χρήση το 1873. Επίσης, η Κοινότητα Μεταφορών Νοτιοανατολικής Ευρώπης αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στην ανάγκη ύπαρξης μιας νέας διμερούς σύμβασης Ελλάδος - Βόρειας

Μακεδονίας για τη διαχείριση των συνόρων, ώστε να αξιοποιηθούν όλες οι δυνατότητες και τα οφέλη των επενδύσεων σε υποδομές.

Στον τομέα της σιδηροδρομικής υποδομής, σχεδιάζεται η χρηματοδότηση των τριών φάσεων κατασκευής και αποκατάστασης του ανατολικού τμήματος του σιδηροδρόμου κατά μήκος του Διαδρόμου VIII, καθώς και της σιδηροδρομικής γραμμής Kitcheno - σύνορα με την Αλβανία. Προβλέπεται επίσης η κατασκευή σιδηροδρομικής συνοριακής διέλευσης με εγκαταστάσεις στο «Tabanonce», μεταξύ της Δημοκρατίας της Βόρειας Μακεδονίας και της Δημοκρατίας της Σερβίας, με δάνεια από το Επενδυτικό Πλαίσιο των Δυτικών Βαλκανίων.

Οι αερομεταφορές στη Βόρεια Μακεδονία είναι κυρίως επιβατικές. Αεροπορικώς μετακινούνται περισσότερο από δύο εκατομμύρια επιβάτες σε ετήσια βάση. Ως προς την αεροπορική σύνδεση Σκοπίων - Αθήνας, σημειώνεται ότι, η αεροπορική εταιρεία AEGEAN ξεκίνησε από την 1η Νοεμβρίου 2018 απ' ευθείας πτήσεις, δυο φορές την εβδομάδα, με πρόβλεψη για αύξηση των δρομολογίων σε τρία, κατά τη θερινή περίοδο.

Όσον αφορά στον κλάδο των υποδομών και μεταφορών, έχει ιδιαίτερη σημασία για το εμπόριο και την οικονομία της Βόρειας Μακεδονίας να διασφαλισθεί η συνεχής και απρόσκοπτη πρόσβαση στη Θεσσαλονίκη (λόγω του λιμένος) και να καταστεί πλήρως λειτουργικός ο Διάδρομος Χ.

Προς την κατεύθυνση αυτή, η δημιουργία τερματικού σταθμού συνδυασμένων μεταφορών στα Σκόπια ('dry port'), ο οποίος θα συνδέεται άμεσα με το λιμάνι της Θεσσαλονίκης μέσω του οδικού ή σιδηροδρομικού δικτύου, θα συνέβαλε στην αντιμετώπιση προβλημάτων αποθήκευσης στο λιμάνι της Θεσσαλονίκης και θα διευκόλυνε τη ροή φορτίων μεταξύ πλοίων και μεγάλων δικτύων χερσαίων μεταφορών, δημιουργώντας ένα πιο κεντρικό σημείο διανομής.

Επίσης, η έγκριση από την Κυβέρνηση της Βόρειας Μακεδονίας της λειτουργίας του αγωγού πετρελαιοειδών Θεσσαλονίκης – Σκοπίων για τη μεταφορά diesel, αίτημα της εταιρείας ΟΚΤΑ (Όμιλος ΕΛ.ΠΕ.), εκτός του ότι θα συνέβαλε σημαντικά στην ενίσχυση της ασφάλειας ενεργειακού εφοδιασμού της χώρας, θα βοηθούσε, επιπλέον, στην αποσυμφόρηση της συνοριακής διόδου Ευζώνων – Bogorodica και του οδικού δικτύου, προς γενικότερο όφελος των εμπορικών ροών.

Τέλος, στο πλαίσιο των κεφαλαιουχικών επενδύσεων σε υποδομές, σημειώνονται στον τομέα της αεριοποίησης, η κατασκευή κεντρικών αγωγών φυσικού αερίου τμήματος Skorje-Tetono, Gostivar-Kitcheno και τμήματος Sveti Nikole-Veles, η κατασκευή αγωγού φυσικού αερίου διασύνδεσης μεταξύ της Δημοκρατίας της Βόρειας Μακεδονίας και της Δημοκρατίας του Κοσσόβου, η κατασκευή αγωγού φυσικού αερίου διασύνδεσης μεταξύ της Δημοκρατίας της Βόρειας Μακεδονίας και της Δημοκρατίας της Σερβίας, καθώς και διασύνδεσης φυσικού αερίου μεταξύ της Δημοκρατίας της Βόρειας Μακεδονίας και της Δημοκρατίας της Ελλάδας.

Πολλά κεφαλαιουχικά έργα σχεδιάζονται επίσης για την προστασία του περιβάλλοντος (κατασκευή σταθμού επεξεργασίας λυμάτων στα Σκόπια και σταθμών επεξεργασίας στερεών αποβλήτων στις περιοχές Polog, Vardar, Pelagonia και Σκοπίων και στη νοτιοδυτική και νοτιοανατολική περιοχή), της υγείας και της παιδείας (κατασκευή και ανακατασκευή σχολείων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, ανακατασκευή κοιτώνων κ.λπ).

ΣΤ.5 Αγροτικός τομέας και κλάδος τροφίμων

Ο αγροδιατροφικός τομέας στη Βόρεια Μακεδονία αποτελεί σημαντικό επιχειρηματικό τομέα με δυνατότητες υψηλής απόδοσης, καθώς ο συνδυασμός του μεσογειακού και ηπειρωτικού κλίματος προσφέρει τη δυνατότητα παραγωγής διαφόρων αγροτικών και διατροφικών προϊόντων. Εξ ου και η βιομηχανία αγροτικών επιχειρήσεων στη Βόρεια Μακεδονία είναι μια από τις ταχύτερα αναπτυσσόμενες βιομηχανίες, με αύξηση άνω του 10% τα τελευταία χρόνια. Η πρόκληση για τη χώρα είναι η δημιουργία προστιθέμενης αξίας στα αγροτικά προϊόντα και η παραγωγή ποιοτικών προϊόντων, όπως απαιτούν οι κύριες ευρωπαϊκές αγορές.

Ειδικότερα, ο αγροτικός τομέας στη Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας είναι ο τρίτος μεγαλύτερος συνεισφέρων στο ΑΕΠ, αμέσως μετά τις υπηρεσίες και τη βιομηχανία με μερίδιο 12%. Μαζί με τη βιομηχανία τροφίμων συνεισφέρουν το 18% στο συνολικό ΑΕΠ.

Οι εξαγωγές αγροτικών προϊόντων και τροφίμων αποτελούν περίπου το 9% των συνολικών εξαγωγών της Βόρειας Μακεδονίας. Πάνω από το 50% των συνολικών εξαγωγών αγροτικών προϊόντων και τροφίμων κατευθύνεται στις χώρες της ΕΕ (κυρίως Ελλάδα, Γερμανία, Βουλγαρία και Κροατία). Οι χώρες της CEFTA λαμβάνουν πάνω από το 30% των συνολικών εξαγωγών.

Τα κύρια προϊόντα εξαγωγής της Βόρειας Μακεδονίας είναι ο καπνός, το αρνίσιο κρέας, τα φρέσκα και μεταποιημένα λαχανικά και φρούτα, ο οίνος, και τα προϊόντα ζαχαροπλαστικής. Σχεδόν το σύνολο της ακαθάριστης γεωργικής παραγωγής (70%) προέρχεται από την παραγωγή φυτικών προϊόντων, όπου τα λαχανικά είναι οι κύριοι συντελεστές. Ντομάτες, πιπεριές και πεπόνια κυριαρχούν στην παραγωγή φρούτων και λαχανικών. Άλλα σημαντικά γεωργικά προϊόντα είναι τα σιτηρά και τα σταφύλια για την παραγωγή κρασιού, καθώς και για άμεση κατανάλωση. Η παραγωγή ζωικού κεφαλαίου έχει μικρότερη σημασία και η γαλακτοκομική παραγωγή με την παραγωγή αγελαδινού γάλακτος κυριαρχεί σε αυτόν τον υποτομέα.

Η επεξεργασία τροφίμων και ποτών είναι επίσης σημαντικές βιομηχανίες στη Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας, καθώς και τα φρέσκα φρούτα και λαχανικά. Τα μεταποιημένα τρόφιμα περιλαμβάνουν, τόσο ημιτελή προϊόντα (κατεψυγμένα, αποξηραμένα και συμπυκνώματα), όσο και έτοιμα προϊόντα (κονσέρβες και διατηρημένα).

Οι περισσότερες εγχώριες εταιρείες επεξεργάζονται μόνο λαχανικά ή συνδυάζουν λαχανικά και φρούτα (περίπου το 85% του συνολικού αριθμού των εταιρειών), ενώ μόνο ένα μικρό μέρος είναι εταιρείες (περίπου 15%) που επεξεργάζονται μόνο φρούτα. Όσον αφορά το είδος της επεξεργασίας, οι περισσότερες εταιρείες παράγουν κονσερβοποιημένα φρούτα και λαχανικά.

Η βιολογική παραγωγή στη Βόρεια Μακεδονία αυξάνεται πολύ γρήγορα. Τα τελευταία τέσσερα χρόνια, η έκταση γης που πιστοποιήθηκε για βιολογική παραγωγή αυξήθηκε. Επίσης, υπάρχουν μεγάλοι αριθμοί βιολογικών παραγωγών που υποστηρίζονται από την Κυβέρνηση και είναι μέλη της Ομοσπονδίας Βιολογικών Παραγωγών της Δημοκρατίας της Βόρειας Μακεδονίας. Σύμφωνα με την Κρατική Στατιστική Υπηρεσία, υπάρχουν περισσότεροι από 800 εγγεγραμμένοι παραγωγοί βιολογικών αγροτικών προϊόντων στη χώρα, με κύριο άξονα την παραγωγή κρέατος (αρνίσιου, αιγοπρόβειου γαλακτοκομικών προϊόντων), μελιού, δημητριακών, βιομηχανικών ελαιουργικών καλλιεργειών, κρασιού, φρούτων και λαχανικών.

Ο κλάδος των γαλακτοκομικών προϊόντων είναι από τις σημαντικότερες βιομηχανίες του γεωργικού τομέα στη Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας. Το γάλα έχει το μεγαλύτερο μερίδιο στη συνολική ζωική παραγωγή και καταλαμβάνει σημαντικό ποσοστό της συνολικής ακαθάριστης γεωργικής παραγωγής, ενώ μεγάλη είναι η κατανάλωση των γαλακτοκομικών προϊόντων. Εν τούτοις, τα στατιστικά στοιχεία για τον τομέα της μεταποίησης, ήτοι η γαλακτοβιομηχανία στη Βόρεια Μακεδονία, δείχνουν περιορισμένη ανάπτυξη του κλάδου της μεταποίησης.

Η χαμηλή ποσότητα επεξεργασίας τροφίμων στη Βόρεια Μακεδονία οφείλεται κυρίως σε προβλήματα σχετικά με την παροχή ποιοτικών πρώτων υλών και τη συνεργασία με προμηθευτές, την έλλειψη εξειδικευμένων εργαζομένων και την πρόσβαση στη χρηματοδότηση.

Η προτεραιότητα της Κυβέρνησης της ΔΒΜ είναι να αυξηθεί η γεωργική γη και η απόδοση και ποιότητα των γεωργικών προϊόντων, με στόχο υψηλότερα έσοδα για τις οικογένειες που ασχολούνται με τη γεωργία και την κτηνοτροφία. Στο πλαίσιο αυτό, το Υπουργείο Γεωργίας, Δασοκομίας και Υδατικής Οικονομίας δρομολογεί έργο εκσυγχρονισμού της αγροτικής παραγωγής, με χρηματοδότηση από την Παγκόσμια Τράπεζα, ύψους 42 εκατ. ευρώ. Το εν λόγω έργο προβλέπει μεταξύ άλλων την κατασκευή μεγάλου κέντρου αγοράς και διανομής γεωργικών προϊόντων (Agro Food Platform), καθώς και δύο μικρότερων κεντρικών αγορών για φρούτα και λαχανικά. Με πρόσθετα κονδύλια από την ΕΕ, προβλέπεται επίσης η κατασκευή εργοστασίου επεξεργασίας προϊόντων ζωικής προέλευσης.

Πάντως, για την προστασία και την ενίσχυση των σημαντικών αγροτικών προϊόντων της Δημοκρατίας της Βόρειας Μακεδονίας υπάρχει συνήθως αυξημένη κρατική μέριμνα που εκδηλώνεται μέσω επιδοτήσεων ή άλλων μέτρων (λ.χ. χρήση προστατευτικών μέτρων, όπως οι δασμοί και οι ποσοστάσεις, με σκοπό τον περιορισμό των εισαγωγών και την προστασία της εγχώριας παραγωγής).

Αναφορικά με το μέσο προενταξιακής βοήθειας για την ενίσχυση της γεωργίας και της αγροτικής ανάπτυξης της χώρας, τα μέτρα που ενέκρινε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στο πλαίσιο του Προγράμματος IPARD III (2021-2027) για τη Βόρεια Μακεδονία, συνοψίζονται στα εξής:

- Επενδύσεις σε πάγια στοιχεία ενεργητικού για γεωργικές εκμεταλλεύσεις
- Επενδύσεις σε πάγια στοιχεία ενεργητικού για τη μεταποίηση και την εμπορία γεωργικών και αλιευτικών προϊόντων
- Επενδύσεις σε έργα αγρο-οικολογίας και βιολογικής παραγωγής
- Εφαρμογή στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης - προσέγγιση LEADER
- Επενδύσεις σε αγροτικές δημόσιες υποδομές
- Διαφοροποίηση αγροκτημάτων και ανάπτυξη επιχειρήσεων
- Τεχνική βοήθεια και συμβουλευτική.

Ο εγκεκριμένος ενδεικτικός προϋπολογισμός προβλέπει συνολική χρηματοδοτική στήριξη από την Ε.Ε. ύψους 97 εκατ. ευρώ, ενώ 128 εκατ. ευρώ θα προέλθουν από εθνικούς πόρους. Σημειώνεται ότι, η Βόρεια Μακεδονία σημειώνει ιδιαίτερα υψηλούς ρυθμούς απορρόφησης πόρων από το πρόγραμμα IPARD II. Αναλυτικότερα, έχει συμβασιοποιήσει το 88% του συνολικού διαθέσιμου από την Ε.Ε. ποσού, ήτοι περίπου 52,5 εκ. ευρώ. Επιπρόσθετα, έχει ολοκληρώσει (στάδιο εκταμίευσης) το 45% των χρηματοδοτούμενων δράσεων, ήτοι περίπου 27 εκ. ευρώ (οι εκταμιεύσεις θα πρέπει να έχουν ολοκληρωθεί μέχρι 31.12.2023).

Περαιτέρω, το νέο πενταετές Πλαίσιο Προγράμματος μεταξύ του Οργανισμού Τροφίμων και Γεωργίας των Ηνωμένων Εθνών (FAO) και της Δημοκρατίας της Βόρειας Μακεδονίας, για την περίοδο 2021-2025 (η Βόρεια Μακεδονία έγινε μέλος του FAO το 1993), προβλέπει τη συνεργασία σε ένα ευρύ φάσμα τομέων, όπως: η διαχείριση της γης, η ανάπτυξη της τοπικής κοινότητας, η επισιτιστική ασφάλεια, η υγεία των ζώων, η δασοκομία, και η κλιματική αλλαγή, με έμφαση στην εναρμόνιση του αγροτικού τομέα της Βόρειας Μακεδονίας με τα πρότυπα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τους στόχους για βιώσιμη ανάπτυξη του ΟΗΕ.

Για περισσότερα στοιχεία και πληροφορίες σχετικά με τον αγροδιατροφικό τομέα της Βόρειας Μακεδονίας, με πληροφορίες για την ανάπτυξη του τομέα στην εγχώρια αγορά, αλλά και τις δυνατότητες που προσφέρονται, τόσο από πλευράς επενδύσεων, όσο και διείσδυσης των βρώσιμων αγροτικών προϊόντων, αλλά και γεωργικών εργαλείων-μηχανημάτων, σπόρων, φυτωρίων κλπ, στην τοπική αγορά, δείτε τον ακόλουθο σύνδεσμο:

<https://agora.mfa.gr/ta-grafeia-oikonomikon-emporikon-upotheseon/grafeia-ana-xora/infofile/74561>.

Ειδικότερα, για τον γαλακτοκομικό τομέα στη ΔΒΜ, βλ. έρευνα αγοράς Γραφείου ΟΕΥ, στον ακόλουθο σύνδεσμο:

https://agora.mfa.gr/infofiles/%CE%95%CE%A1%CE%95%CE%A5%CE%9D%CE%91_%CE%91%CE%93%CE%9F%CE%A1%CE%91%CE%A3_dairy-sector_version_2021%20mk.pdf.

ΣΤ.6 Κλάδος Τουρισμού

Η Βόρεια Μακεδονία αποτελεί τόσο χώρα τουριστικής διαμετακόμισης, όσο και σε κάποιο βαθμό τουριστικό προορισμό. Δυνατότητες διαφαίνονται στην ανάπτυξη του θρησκευτικού, αγροτικού και δη οινικού τουρισμού, ενώ οι φυσικές λίμνες της Αχρίδας, των Πρεσπών και της Δοϊράνης συγκαταλέγονται στις φυσικές ομορφιές που έχει να επιδείξει η χώρα. Επίσης, αξίζει να σημειωθεί ο περιπετειώδης τουρισμός, αφού στη Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας υπάρχουν εξαιρετικές συνθήκες για αυτούς – ήπια και απόκρημα βουνά, πίστες σκι, ήρεμα και γρήγορα ποτάμια, φαρδιά πεδινά. Εν τούτοις, ο τουριστικός τομέας κατέγραψε μεγάλες ζημιές το 2020 και το 2021 εξ αιτίας της πανδημίας και των περιοριστικών μέτρων που εφαρμόστηκαν στις μετακινήσεις και συνοριακές διελεύσεις.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Κρατικής Στατιστικής Υπηρεσίας, ο αριθμός των τουριστών τον Μάρτιο του 2022 ήταν 39.786, εκ των οποίων το 43,1% ήταν εγχώριοι τουρίστες και το 56,9% ήταν ξένοι τουρίστες. Ο αριθμός των διανυκτερεύσεων τον Μάρτιο του 2022 ήταν 87.074, εκ των οποίων το 44,1% ήταν από εγχώριους και το 55,9% από ξένους τουρίστες. Την περίοδο Ιανουαρίου - Μαρτίου 2022, σε σύγκριση με την αντίστοιχη περσινή περίοδο, ο αριθμός των τουριστών αυξήθηκε κατά 45,9%: οι εγχώριοι τουρίστες αυξήθηκαν κατά 21,0%, ενώ οι ξένοι τουρίστες κατά 79,5%. Την περίοδο Ιανουαρίου - Μαρτίου 2022, σε σύγκριση με την αντίστοιχη περσινή περίοδο, ο αριθμός των διανυκτερεύσεων αυξήθηκε κατά 41,6%: ο αριθμός των διανυκτερεύσεων των εγχώριων τουριστών αυξήθηκαν κατά 22,2%, ενώ αυτές των ξένων τουριστών αυξήθηκαν κατά 67,0%.

Οι κυριότερες χώρες προέλευσης ξένων τουριστών-επισκεπτών στη Βόρεια Μακεδονία, το 2021, σύμφωνα με στοιχεία της Υπηρεσίας Προώθησης Τουρισμού της ΔΒΜ, ήταν: η Σερβία (αύξηση 275,4% σε σχέση με το 2020), η Τουρκία (αύξηση 130,2% σε σχέση με το 2020, η Πολωνία (αύξηση 618,6% σε σχέση με το 2020), το Κόσσοβο (αύξηση 60,6% σε σχέση με το 2020) και η Αλβανία (αύξηση 42,0% σε σχέση με το 2020).

Για περισσότερα στοιχεία και πληροφορίες σχετικά με τον τουριστικό τομέα της Βόρειας Μακεδονίας, δείτε τον ακόλουθο σύνδεσμο:

<https://agora.mfa.gr/ta-grafeia-oikonomikon-emporikon-upotheseon/grafeia-ana-xora/infofile/75690>.

ΣΤ.7 Καινοτομία και Τεχνολογική Ανάπτυξη – νεοφυής επιχειρηματικότητα

Το οικοσύστημα της νεοφυούς επιχειρηματικότητας της Βόρειας Μακεδονίας παρουσιάζει αξιοσημείωτη δυναμική τα τελευταία τρία χρόνια. Γενικά, από την πλευρά της προσφοράς, νέοι φορείς εισήλθαν στην αγορά, παρέχοντας υποστήριξη σε επιχειρηματίες και νεοσύστατες επιχειρήσεις, ενώ από την πλευρά της ζήτησης φαίνεται να υπάρχει ακόμη έλλειψη δυναμικών επιχειρηματιών και νεοφυών επιχειρήσεων. Αυτό είναι ιδιαίτερα εμφανές στον τομέα της γυναικείας επιχειρηματικότητας.

Ευκαιρίες επενδύσεων και ανάπτυξης συνεργασιών εντοπίζονται τόσο στην παροχή τεχνογνωσίας και καθοδήγησης (mentorship), όσο και στην ανάπτυξη ψηφιακών μέσων, τεχνολογικών εφαρμογών στον χρηματοοικονομικό και αγρο-διατροφικό τομέα, τον τουρισμό, τις μεταφορές και το περιβάλλον κλπ. Επιπλέον, οι συνέργειες με τη γειτονική χώρα θα μπορούσαν να προκύψουν με την αξιοποίηση εκατέρωθεν συγκριτικών πλεονεκτημάτων, για την ανάπτυξη καινοτόμων λύσεων για πραγματικά προβλήματα, όπως: το πώς θα αντιμετωπίσει μια περιοχή τις πλημμύρες, πώς μπορούν να αξιοποιηθούν τα “big data” στην αγροτική παραγωγή, τι εργαλεία παρέχει στο λιανεμπόριο η τεχνητή νοημοσύνη, ποια τεχνολογικά εργαλεία θα συμβάλλουν στην ανάπτυξη του ιατρικού τουρισμού, έως και πώς θα αντιμετωπισθούν ζητήματα κυβερνοασφάλειας και διαφάνειας διαδικασιών κ.λπ.

Η ανάπτυξη του οικοσυστήματος νεοφυούς επιχειρηματικότητας περιλαμβάνεται στην κυβερνητική ατζέντα της εθνικής αναπτυξιακής στρατηγικής. Εκ των προτεραιοτήτων της Κυβέρνησης της Βόρειας Μακεδονίας ήταν και είναι η επένδυση στην καινοτομία και τις νεοφυείς επιχειρήσεις, στο πλαίσιο πάντα αντιμετώπισης της μετανάστευσης των νέων (“drain brain. Προς αυτή την κατεύθυνση, οι τελευταίες τροποποιήσεις του νόμου για τη χρηματοδοτική στήριξη των επενδύσεων, ο οποίος αποτελεί έναν από τους βασικούς νόμους για την αναδιάρθρωση της οικονομίας, προβλέπουν διατάξεις για τους ανθρώπινους πόρους, επανεκπαίδευση και κατάρτιση, καθώς οι επενδύσεις στο ανθρώπινο κεφάλαιο θα υποστηρίζονται άμεσα οικονομικά, και όχι μόνο με φορολογικές ελαφρύνσεις. Επιπλέον, επιδιώκεται η ισόρροπη περιφερειακή ανάπτυξη, ώστε όλες οι επενδύσεις που πραγματοποιούνται εκτός των ανεπτυγμένων περιφερειών θα λαμβάνουν πρόσθετα κίνητρα. Στόχος είναι, όπως δηλώνουν οι κυβερνητικοί εκπρόσωποι, η Βόρεια Μακεδονία να μετατραπεί σε κόμβο νεοφυούς επιχειρηματικότητας στα Βαλκάνια.

Για βασικές πληροφορίες σχετικά με το οικοσύστημα νεοφυούς επιχειρηματικότητας της Βόρειας Μακεδονίας, βλ. σχετικό ενημερωτικό σημείωμα Γραφείου ΟΕΥ Σκοπίων στην ιστοσελίδα Agora του Υπουργείου Εξωτερικών στον ακόλουθο σύνδεσμο:

https://agora.mfa.gr/infofiles/start-upEcosystem_RNM_Aug2021%20%20mk.pdf.

Ζ. ΧΡΗΣΙΜΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ & ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

Ημερομηνίες ορισμού οικονομικού και φορολογικού έτους Βόρειας Μακεδονίας

Οι ημερομηνίες που ορίζουν το οικονομικό και φορολογικό έτος στη Βόρεια Μακεδονία είναι η 1η Ιανουαρίου και η 31η Δεκεμβρίου κάθε έτους.

Συναλλαγματικές Ισοτιμίες:

Το 2021, η συναλλαγματική ισοτιμία του ευρώ προς το δηνάριο ήταν 1 προς 61,63 και του δολαρίου προς το δηνάριο 1 προς 52,11.

Η συναλλαγματική ισοτιμία δηναρίου – ευρώ είναι γενικώς σταθερή τα τελευταία χρόνια, χωρίς ιδιαίτερες διακυμάνσεις.

Είσοδος στη χώρα:

Για την είσοδο στη Βόρεια Μακεδονία έχει θεσπιστεί, από το 2008, για τους πολίτες της ΕΕ η άδεια εισόδου στη χώρα μόνο με ταυτότητα (για τους Έλληνες η νέου τύπου). Φυσικά, για την είσοδο στη χώρα μπορεί να χρησιμοποιηθεί και το διαβατήριο, χωρίς να απαιτείται κάποια θεώρηση (visa).

Σημειώνεται ότι, όταν συντρέχουν ειδικές συνθήκες (π.χ. πανδημία COVID-19) εφαρμόζονται έκτακτες διατάξεις ως προς την είσοδο και την έξοδο στη χώρα, οι οποίες ενδέχεται να αλλάζουν ανάλογα με τις εξελίξεις. Για περισσότερες πληροφορίες παρακαλείσθε όπως επικοινωνήσετε με το Προξενικό Γραφείο της Πρεσβείας Σκοπίων ως ακολούθως: gremb.sko@mfa.gr ή +389 (2) 32 19 260.

Ωράριο Εργασίας (γενικά):

Υπουργεία – Δημόσιες Υπηρεσίες	Δευτέρα-Παρασκευή: 08:30-16:30
Τράπεζες	Καθημερινά: 08:00-16:00 (08:00-18:00 ορισμένα καταστήματα) Σάββατο: 09:00-14:00 (ορισμένα καταστήματα)
Ιδιωτικές Εταιρείες	Δευτέρα-Παρασκευή: 09:00-17:00
Εμπορικά Κέντρα	Καθημερινά (συμπεριλαμβανομένου και του Σαββατοκύριακου): 10:00-22:00

Σημειώνεται ότι, σύμφωνα με τις νέες τροποποιήσεις του Νόμου για το Εμπόριο, η Κυριακή είναι πλέον μη εργάσιμη ημέρα. Εξαιρούνται και μπορούν να λειτουργούν τις Κυριακές οι ακόλουθες επιχειρήσεις: εξειδικευμένα καταστήματα ή περίπτερα πώλησης παγωτού, κέικ και ορεκτικών, λουλουδιών, αναμνηστικών, εφημερίδων και τσιγάρων, καταστήματα στους τουριστικούς χώρους που ορίζει ο Νόμος για τον Τουρισμό, πρατήρια υγρών καυσίμων όπου διακινείται λιανικό εμπόριο, κυρίως τρόφιμα, ποτά και καπνός, καταστήματα, περίπτερα και πάγκοι σε εμπορικά κέντρα (mall) που έχουν ελάχιστη πραγματική επιφάνεια λιανικής 8.000 τ.μ., πάγκοι και περίπτερα όπου πωλούνται αγαθά κατά τη διάρκεια αθλητικών εκδηλώσεων, φεστιβάλ και εκδηλώσεων, εμποροπανηγύρεων και κατά τη δημόσια προβολή κινηματογραφικών έργων, καταστήματα λιανικής πώλησης τροφίμων (εκτός λαχανικών και φρούτων), ποτών και καπνού στα οποία το εμπόριο πραγματοποιείται προσωπικά μόνο από τον ιδιοκτήτη του καταστήματος και πράσινες αγορές.

Ζώνη ώρας:

Σημειώνεται ότι, στη Βόρεια Μακεδονία ισχύει η ώρα Κεντρικής Ευρώπης (GMT+1), ήτοι μια ώρα πίσω από την Ελλάδα (ώρα Ελλάδος μείον 1h).

Ετήσιες αργίες:

Η Βόρεια Μακεδονία ακολουθεί το παλαιό ημερολόγιο (13 ημέρες καθυστέρηση σε σχέση με τις εορτές στην Ελλάδα, εκτός από την Πρωτοχρονιά).

Νέο έτος	1 Ιανουαρίου
Χριστούγεννα	7 Ιανουαρίου
Μ. Παρασκευή – κινητή	σύμφωνα με το Ορθόδοξο Πάσχα
Δευτέρα του Πάσχα – κινητή	σύμφωνα με το Ορθόδοξο Πάσχα
Εργατική Πρωτομαγιά	1 Μαΐου
Κυρίλλου και Μεθοδίου	24 Μαΐου
Ημέρα επανάστασης 1903	2 Αυγούστου
Ημέρα ανεξαρτησίας	8 Σεπτεμβρίου
Ημέρα αντίστασης 1941	11 Οκτωβρίου
Ημέρα επανάστασης (VMRO)	23 Οκτωβρίου
Αγ. Κλήμεντος Αχρίδας	8 Δεκεμβρίου
Ραμαζάνι (Μπαϊράμι) - κινητή	σύμφωνα με το Κοράνι

Συγκοινωνιακή σύνδεση Ελλάδας - Βόρειας Μακεδονίας και αποστάσεις:

Υπάρχει οδική, σιδηροδρομική και αεροπορική σύνδεση της Βόρειας Μακεδονίας με την Ελλάδα.

Αποστάσεις μεγαλύτερων πόλεων σε χλμ. από Σκόπια

Πόλη	Απόσταση σε χλμ.	Πόλη	Απόσταση σε χλμ.	Πόλη	Απόσταση σε χλμ.
Μοναστήρι	170	Kocani	116	Μανρονο	94
Γευγελή	161	Kriva	100	Sarika	62
Gostivar	66	Prilep	134	Stip	91
Kanadarci	105	Tetovo	42		
Kicevo	108	Veles	54		

Ενδεικτικές αποστάσεις των Σκοπίων από ευρωπαϊκές πόλεις: Αθήνα: 735 χλμ., Θεσσαλονίκη: 270 χλμ., Βιέννη: 1.400 χλμ, Φρανκφούρτη: 2.100 χλμ, Άμστερνταμ: 2.600 χλμ, Λουμπλιάνα: 1.000 χλμ, Βελιγράδι: 480 χλμ.

Τηλεπικοινωνίες:

Η Βόρεια Μακεδονία διαθέτει τρεις εταιρείες κινητής τηλεφωνίας (κατά τάξη μεγέθους): T-Mobile (Deutsche Telekom), A1 και Lycamobile. Οι ιδιωτικές εταιρείες έχουν εισέλθει και στη σταθερή τηλεφωνία μετά την απελευθέρωσή της (μεταξύ άλλων T-Home, Telekabel).

Κωδικοί τηλεφωνικών κλήσεων εντός της χώρας

Σκόπια: 02	Μοναστήρι: 047	Δοϊράνη: 034

Κουμάνοβο: 031	Γευγελή: 034	Κρούσεβο: 048
Βέλες: 043	Γκόστιβαρ: 042	Αχρίδα: 046
Πρίλεπ: 048	Τέτοβο: 044	Στιπ: 032
Διεθνής Κωδικός Βόρειας Μακεδονίας: 00389		

Η. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Χρήσιμες διευθύνσεις

1. Ελληνικές Αρχές

ΠΡΕΣΒΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΤΑ ΣΚΟΠΙΑ

Borka Taleski 6, 1000 Skopje
Τηλ. +389.2.3219260
E-mail: gremb.sko@mfa.gr

ΓΡΑΦΕΙΟ ΠΡΟΞΕΝΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ ΣΤΑ ΣΚΟΠΙΑ

Borka Taleski 6, 1000 Skopje
Τηλ. +389.2.3219280
E-mail: grcon.sko@mfa.gr

ΓΡΑΦΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ (Ο.Ε.Υ.) ΣΤΑ ΣΚΟΠΙΑ

Borka Taleski 6, 1000 Skopje
Τηλ. +389.2.3129456, 3129458
E-mail: ecocom-skopje@mfa.gr
Web: www.agora.mfa.gr

ΓΡΑΦΕΙΟ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑΣ ΣΤΑ ΣΚΟΠΙΑ

Borka Taleski 6, 1000 Skopje
Τηλ. +389.2.3213514
E-mail: pdo.skopje@mfa.gr

ΓΡΑΦΕΙΟ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ

Borka Taleski 6, 1000 Skopje
Τηλ. +389.2.3219267
E-mail: liaison.officer.skopje@police.gr

ΓΡΑΦΕΙΟ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ

Borka Taleski 6, 1000 Skopje
Τηλ. +389.2.3103953
E-mail: gr.nm.defat@gmail.com

ΓΕΝΙΚΟ ΠΡΟΞΕΝΕΙΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΥ

Tomaki Dimitroski 39, 7000 Bitola
Τηλ. +389.47.237340, 237350

E-mail: grofficebitola@mfa.gr

2. Αρχές της Βόρειας Μακεδονίας

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Kuzman Josifovski Pitu 1, 1000 Skopje
Τηλ. +389.2.3108108
Web: www.nbrm.mk

ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΤΕΛΩΝΕΙΩΝ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Str. Lazar Licenoski 13, 1000 Skopje
Τηλ. +389.2.3224342
Web: www.customs.gov.mk

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Jurij Gagarin 15, 1000 Skopje
Τηλ. +389.2.3085347
Web: www.economy.gov.mk

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Dame Gruev 12, 1000 Skopje
Τηλ. +389.2.3255300
Web: www.finance.gov.mk

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Plostad Crvena Skopska Opstina 4, 1000 Skopje
Τηλ. +389.2.3145497
Web: www.mtc.gov.mk

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΓΕΩΡΓΙΑΣ, ΔΑΣΩΝ ΚΑΙ ΥΔΑΤΙΝΩΝ ΠΟΡΩΝ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Aminta Treti 2, 1000 Skopje
Τηλ. +389.2.3134477
Web: www.mzsv.gov.mk

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Filip Vtori M. 7, 1000 Skopje
Τηλ. +389.2.3115266
Web: www.mfa.gov.mk

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΜΥΝΑΣ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Orce Nikolov 116, 1000 Skopje
Τηλ. +389.2.3282042
Web: www.mod.gov.mk

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΥΓΕΙΑΣ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

50 Divizija 14, 1000 Skopje
Τηλ. +389.2.3112500
Web: www.zdravstvo.gov.mk

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Dame Gruev 14, 1000 Skopje
Τηλ. +389.2.3106212
Web: www.mtsp.gov.mk

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Sv. Kiril I Metodij 54, 1000 Skopje
Τηλ. +389.2.3212915
Web: www.mon.gov.mk

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Gjuro Gjakovik 61, 1000 Skopje
Τηλ. +389.2.3240500
Web: www.kultura.gov.mk

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Dimitrie Cupovski 9, 1000 Skopje
Τηλ. +389.2.3116493
Web: www.pravda.gov.mk

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Dimce Mircev 9, 1000 Skopje
Τηλ. +389.2.3117222
Web: www.mvr.gov.mk

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Plostad Presveta Bogorodica 3, 1000 Skopje
Τηλ. +389.2.3251403
Web: www.moep.gov.mk

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Kiril I Metodij 54, 1000 Skopje
Τηλ. +389.2. 3253921
Web: www.mls.gov.mk

ΚΡΑΤΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Str. Dame Gruev 4, 1000 Skopje
Τηλ. +389.2.3295600
Web: www.stat.gov.mk

ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΠΡΩΩΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Kej Dimitar Vlahov 4, 1000 Skopje
Τηλ. +389.2.3120132
Web: www.apprm.gov.mk

ΓΡΑΦΕΙΟ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Str. 11 Oktomvri No.25, 1000 Skopje
Τηλ. +389.2.3103601
Web: www.ippo.gov.mk

3. Εμπορικά & Βιομηχανικά Επιμελητήρια

ΕΝΩΣΗ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗ ΒΟΡΕΙΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

Blvd. 11 Oktomvri no. 25-7 / 707, Skopje

Πρόεδρος: Άρης Βλάχος

Τηλ. +389 70 388 468

E-mail Προέδρου: a.vlachos@hba.mk

Web: www.hba.mk

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Str. Dimitrije Cupovski 13, 1000 Skopje

Τηλ: +389.2.3244.000

E-mail: ic@mchamber.mk

Web: www.mchamber.mk

ΕΝΩΣΗ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΩΝ

Str.Crvna Skopska Opstina 10, 1000 Skopje

Τηλ.: +389.2.3091440

E-mail: info@chamber.mk

Web: www.chamber.mk

NORTH-WEST ECONOMIC CHAMBER

Str. Dimitrije Cupovski 13, 1000 Skopje

Τηλ. +389.2.3239252

E-mail: info@oemvp.org

Web: www.oemvp.org

ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΥ

Str.1 Maj bb, 7000 Bitola

Τηλ. +389.47.225.088

E-mail: regiobt@mchamber.mk

ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ ΜΙΚΡΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Str. Jane Sandanski 113, 1000 Skopje

Τηλ. +389.2.2448077

E-mail: info@sbch.org.mk

Web:www.sbch.org.mk

4. Τράπεζες

STORANSKA BANKA AD (ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ)

Str. 11 Oktomvri 7, 1000 Skopje, P.O. BOX 582

Τηλ.: +389.2.3100109

Web: www.stb.com.mk

KOMERCIJALNA BANKA A.D.

Orce Nikolov 3, 1000 Skopje

Τηλ.: +389.2.3296800

Web: www.kb.com.mk

NLB TUTUNSKA BANKA A. D.

Str. Majka Tereza 1, 1000 Skopje
Τηλ.: +389.2.15 600
Web: www.nlbtb.com.mk

SPARKASSE BANK

Orce Nikolov 54, 1000 Skopje
Τηλ.: +389.2.15050
Web: www.sparkasse.mk

HALK BANKA AD

Blvd. Sv. Kiril I Metodij 54, 1000 Skopje
Τηλ.: +389.2. 3240800
Web: www.halkbank.mk

PROCREDIT BANK

Manapo 7, 1000 Skopje
Τηλ: +389.2.2446000
Web: www.pcb.mk

5. Διοργανωτές Εκθέσεων

/Δεν υπάρχουν στοιχεία

6. Ξενοδοχεία

HOTEL PARK & SPA

Str.1732 br.4/5, 1000 Skopje
Τηλ.: +389.70 377 948
E-mail: reservations@parkhotel.mk
Web: www.parkhotel.mk

MARRIOTT

Centralen plostad 7, 1000 Skopje
Τηλ.: +389.2.5102510
E-mail: Skopje.reservations@marriott.com
Web: www.marriotthotels.com

DOUBLE TREE BY HILTON SKOPJE

Bulevar ASNOM 17, 1000Skopje
Τηλ.: +389.2. 240 0800
E-mail: reservations@hiltonskopje.com
Web: <http://www.dtskopje.doubletreebyhilton.com/>

ALEXANDAR PALACE

Bul. 8-mi Septemvri No. 15., 1000 Skopje
Τηλ.: +389.2.3092392
E-mail: info@aleksandarpalace.com.mk
Web: www.aleksandarpalace.com.mk

HOLIDAY INN SKOPJE

Blvd. Filip Vtori M. 5, 1000 Skopje

Τηλ.: +389 2 32.92.929

E-mail: hiskopje@hiskopje.mk

Web: <https://www.ihg.com/holidayinn/hotels/us/en/skopje/skmpmp/hoteldetail>

HOTEL STONEBRIDGE

Kej Dimitar Vlahov no.1, 1000 Skopje

Τηλ.: + 389 2 32 44 900

E-mail: info@stonebridge-hotel.com

Web: www.stonebridge-hotel.com

HOTEL PANORAMIKA

Todor Aleksandrov 57, 1000 Skopje

Τηλ.: +389 2 6092222

E-mail: info@hotel-panoramika.com

Web: www.hotel-panoramika.com

7. Διπλωματικές Αποστολές

EMBASSY OF THE REPUBLIC OF ALBANIA

Slavej Planina 2, 1000 Skopje

Τηλ.: +389 2 3246 726

E-mail: embassy.skopje@mfa.gov.al

EMBASSY OF THE REPUBLIC OF AUSTRIA

Mile Popjordanov 8, 1000 Skopje

Τηλ.: +389 2 3083 400

E-mail: skopje-ob@bmeia.gv.at

EMBASSY OF BOSNIA AND HERZEGOVINA

str. 20 Oktomvri No 15, 1000 Skopje

Τηλ.: + 389 2 3086 216

E-mail: skopje@ambasadabih.org.mk

EMBASSY OF THE REPUBLIC OF BULGARIA

Zlatko Shnajder str. No 3, 1000 Skopje

Τηλ.: +389 2 3229 444

E-mail: Embassy.Skopje@mfa.bg

EMBASSY OF THE PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA

Lermontova No.2, 1000 Skopje

Τηλ.: +389 2 3110 390

E-mail: chinaemb_mk@mfa.gov.cn

EMBASSY OF THE REPUBLIC OF CROATIA

Bukureshka No.91, 1000 Skopje

Τηλ.: +389 2 3248 170

E-mail: croemb.skopje@mvep.hr

EMBASSY OF THE CZECH REPUBLIC

Periša Saveljik No.3, 1000 Skopje
Τηλ.: + 389 2 3109 805
E-mail: skopje@embassy.mzv.cz

EMBASSY OF THE FRENCH REPUBLIC

Todor Aleksandrov 165, 1000 Skopje
Τηλ.: +389 2 3244 300
E-mail: cad.skopje-amba@diplomatie.gouv.fr

EMBASSY OF THE FEDERAL REPUBLIC OF GERMANY

Lerinska 59, 1000 Skopje
Τηλ.: +389 2 3093 900
E-mail: info.@skop.auswaertiges-amt.de

EMBASSY OF THE REPUBLIC OF HUNGARY

Mirka Ginova No. 27, 1000 Skopje
Τηλ.: +389 2 3092 066
E-mail: mission.skp@mfa.gov.hu

EMBASSY OF THE REPUBLIC OF ITALY

8 Udarna Brigada 22, 1000 Skopje
Τηλ.: +389 2 3236 500
E-mail: segreteria.skopje@esteri.it

EMBASSY OF JAPAN

Bul. Filip Vtori M. 3, Soravia Center Skopje, Floor 6, 1000 Skopje
Τηλ.: +389 2 3118 063
E-mail: info@sk.mofa.go.jp

EMBASSY OF THE REPUBLIC OF KOSOVO

Samoilova 136, 1000 Skopje
Τηλ.: +389 2 32 90 320
E-mail: embassy.macedonia@rks-gov.net

EMBASSY OF THE REPUBLIC OF MONTENEGRO

Vasil Stefanovski 7, 1000 Skopje
Τηλ.: +389 2 3227 277
E-mail: macedonia@mfa.gov.me

EMBASSY OF THE KINGDOM OF THE NETHERLANDS

Aminta III 69 -71, 1000 Skopje
Τηλ.: +389 2 3129 319
E-mail: SKO@minbuza.nl

EMBASSY OF THE REPUBLIC OF POLAND

Dimitar Pandilov 2a, 1000 Skopje
Τηλ.: +389 2 324 88 20
E-mail: skopje.amb.sekretariat@msz.gov.pl

EMBASSY OF THE STATE OF QATAR

Slavejko Arsov No. 81a, 1000 Skopje
Τηλ: +389 2 3211 500
E-mail: skopje@mofa.gov.qa

EMBASSY OF ROMANIA

Rajko Zinzifov 42, 1000 Skopje
Τηλ.: +389 2 322 80 55
E-mail: skopje@mae.ro

EMBASSY OF THE RUSSIAN FEDERATION

Pirinska 44, 1000 Skopje
Τηλ.: +389 2 3117 160
E-mail: skopje@mid.ru

EMBASSY OF REPUBLIC OF SERBIA

Pitu Guli 8, 1000 Skopje
Τηλ.: +389 2 3129 298
E-mail: srb.emb.northmacedonia@mfa.rs

EMBASSY OF THE SLOVAK REPUBLIC

Budimpeštanska 39, 1000 Skopje
Τηλ.: +389 2 3090 360
E-mail: emb.skopje@mzv.sk

EMBASSY OF THE REPUBLIC OF SLOVENIA

Dane Krapcev No. 6a, 1000 Skopje
Τηλ.: +389 2 317 87 30
E-mail: sloembassy.skopje@gov.si

EMBASSY OF THE KINGDOM OF SPAIN

Nikola Kljusev 7, 1000 Skopje
Τηλ.: +389 2 3215 411
E-mail: emb.skopje@maec.es

EMBASSY OF THE KINGDOM OF SWEDEN

8 Udarna Brigada 2, 1000 Skopje
Τηλ.: +389 2 3297 880
E-mail: ambassaden.skopje@gov.se

EMBASSY OF SWITZERLAND

Maksim Gorki 19, 1000 Skopje
Τηλ.: +389 2 3103 310
E-mail: skopje@eda.admin.ch

EMBASSY OF THE REPUBLIC OF TURKEY

Slavej Planina bb, 1000 Skopje
Τηλ.: +389 2 310 47 10
E-mail: embassy.skopje@mfa.gov.tr

EMBASSY OF UKRAINE

Albert Shvajcer 7-9, 1000 Skopje
Τηλ.: +389 2 3178 120
E-mail: emb_mk@mfa.gov.ua

BRITISH EMBASSY

Todor Aleksandrov 165, 1000 Skopje
Τηλ.: +389 2 3299 299
E-mail: britishembassyskopje@fco.gov.uk

EMBASSY OF THE UNITED STATES OF AMERICA

Str. Smoilova 21, 1000 Skopje
Τηλ.: +389 2 3102 000
E-mail: usembassyskopje@state.gov

8. ΓΡΑΦΕΙΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ

ΓΡΑΦΕΙΟ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΙΑΣ ΤΗΣ Ε.Ε. ΣΤΑ ΣΚΟΠΙΑ

Sv. Kiril I Metodij 52 B, 1000 Skopje
Τηλ.: +389 2 3248 500
E-mail: delegation-north-macedonia@eeas.europa.eu
Web: https://eeas.europa.eu/delegations/republic-north-macedonia_en

ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΤΡΑΠΕΖΑ

Str. Leninova 34, 1000 Skopje
Τηλ. +389.2. 5515 230
Web: www.worldbank.org.mk

ΔΙΕΘΝΕΣ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Kompleks Banki b.b., 1000 Skopje
Τηλ. +389.2. 3121 034
Web: www.imf.org/skopje

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Soravia Centar Skopje, Filip Vtori M. no.3,VII floor., 1000 Skopje
Τηλ. +389.2.3297.800
Web: www.ebrd.org

ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗΣ ΒΟΗΘΕΙΑΣ ΤΩΝ ΗΠΑ ΣΤΑ ΣΚΟΠΙΑ

Samoilova 21, 1000 Skopje
Τηλ. +389.2.310 2000
Web: <https://www.usaid.gov/north-macedonia>

9. ΦΟΡΕΙΣ ΠΡΟΣΕΛΚΥΣΗΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΠΡΟΣΕΛΚΥΣΗΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

Nikola Varcarov 7, 1000 Skopje
Τηλ. +389.2. 3 169 100

E-mail: fdi@invest.gov.mk
Web: <http://investnorthmacedonia.gov.mk/>

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΩΝ ΖΩΝΩΝ

Partizanski Odredi Blvd. No.2, P.O.Box 311, 1000 Skopje
Τηλ. +389 2 311 11 66
E-mail: info@fez.gov.mk
www.fez.gov.mk

10. ΔΙΚΗΓΟΡΟΙ - ΝΟΜΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

ΔΙΚΗΓΟΡΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ

Str. Dame Gruev 3, 1000 Skopje
Τηλ. +389.2. 3212 452
Web: www.mba.org.mk

ΕΝΩΣΗ ΣΥΜΒΟΛΑΙΟΓΡΑΦΩΝ

Bld. 8 Septemvri No.2, 1000 Skopje
Τηλ. +389.2.3115.816
Web: www.nkrm.org.mk

EGNA LAW FIRM - NAVRIDIS & ASSOCIATES (εταιρεία ελληνικών συμφερόντων)

Gjuro Gjakovik 20/1-10 1000 Skopje
Τηλ. +389 23236000
E-mail: infoskop@navridis.com
Web: <https://www.navridis.com/>

IKPR ROKAS & PARTNERS (εταιρεία ελληνικών συμφερόντων)

68 Orce Nikolov Str., 1000 Skopje
Τηλ.: +389.2.3298.280
E-mail: skopje@rokas.com
Web: www.rokas.com

ADVOKATSKO DRUSTVO TRPENOSKI

Aminta III 37 kat 7/22, 1000 Skopje
Τηλ.: +389.2.3229 807
E-mail: info@adt.mk
Web: www.adtrpenoski.com.mk

LAW OFFICE MR. NENAD JANICEVIKJ

bul. Koco Racin 38-1/5, 1000 Skopje
Τηλ. +389.2.3166629;
Mob. +389.75.407210
E-mail: janicevic.advokati@gmail.com

LAW OFFICE MR. TRAJCE KITANOVSKI & MR. VLATKO KITANOVSKI

Aminta III 4/2, 1000 Skopje
Τηλ.: +389.2.3225.362
E-mail: advokat_kitanovski@yahoo.com

LAW OFFICE MR. KRISTIЈAN POLENAK

Str. Orce Nikolov 98, 1000 Skopje
Τηλ. +389 2 3114 737
E-mail: info@polenak.com.mk
Web: www.polenak.com.mk

LAW OFFICE MARKOVSKA-ANDREVSKI

Orce Nikolov 75, 1000 Skopje
Τηλ. +389 2 3129 240
E-mail: info@m-a.mk
Web: https://m-a.mk/

LAW OFFICE DIMITROV GEORGI

Ivo Lola Ribar 57-1/6, 1000 Skopje
Τηλ. +389 2 3230 789
E-mail: info@dimitrov.com.mk
Web: http://georgidimitrov.com/

LAW OFFICE KARANOVIC I NIKOLIC

Maksim Gorki 13, 1000 Skopje
Τηλ. +389 2 322 3870
E-mail: northmacedonia@karanovicpartners.com
Web: www.karanovic-nikolic.com

LAW OFFICE BEGOVA - DEANOSKI

Str. Nikola Trimpare no.39/1, 1000 Skopje
Τηλ. +389 2 3222 325
E-mail: info@begova.com.mk
Web: www.begova.com.mk

LAW OFFICE VUKSANOVIC

Str. Nikola Trimpare no 12-5, 1000 Skopje
Τηλ. +389 71 238 319
E-mail: advokatoliver@vuksanovic.mk
Web: www.vuksanovic.mk

11. ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ & ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ ΛΟΓΙΣΤΩΝ – ΕΛΕΓΚΤΩΝ

EUROFAST GLOBAL (Εταιρεία Ελληνο-κυπριακών Συμφερόντων)

Gjuro Gjakovik 20/1-10 1000 Skopje
Τηλ. +389.2.2400225
E-mail: skopje@eurofast.eu

ERNST & YOUNG

Blvd. 8 Septemvri 18/3-4, 1000 Skopje
Τηλ. +389.2.3113.310
Web: www.ey.com

KPMG

Vasil Adzilarski street, 7th floor Soravia Center, 1000 Skopje
Τηλ: +389 2 31 35 220
E-mail: kpmg@kpmg.com.mk

DELOITTE

Partizanski Odredi 15-a, 1000 Skopje
Τηλ: +389 2 311 13 00

12. ΔΙΑΦΗΜΙΣΤΙΚΕΣ ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ

IDEA PLUS

Str. Dimce Mircev 18, P.O.Box 161, 1000 Skopje
Τηλ. +389.2.3109.055
E-mail: office@ideaplus.com.mk

PUBLICIS

Franklin Ruzvelt 37, 1000 Skopje
Τηλ. +389.2.3297.670
E-mail: office@publicis.com.mk

SAATCHI & SAATCHI

Str. 11 Oktomvri 3/5, 1000 Skopje
Τηλ. +389.2. 3297688
E-mail: office@saatchi.com.mk

13. ΜΕΤΑΦΟΡΙΚΕΣ ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ

ORBIT LTD. (Εταιρεία Ελληνικών Συμφερόντων)

Str. 1632 No.53, 1000 Skopje
Τηλ.: +389.2. 2550-651
E-mail: popgavrilova.edit@orbit.mk
Web: <https://orbit.mk/>

FERSHPED

Τηλ.: +389 2 3149444
E-mail: i.petrovski@fersped.com.mk
Web: www.fersped.com.mk

DENI INTERNATIONAL

St. 34 No.22 Ilinden, 1000 Skopje
Τηλ.: + 389 2 2581 700
E-mail: info@deniint.com.mk
Web: www.deniint.com.mk

14. ΓΡΑΦΕΙΑ ΕΚΤΕΛΩΝΙΣΤΩΝ

SKOPJESPED

Str. 164 br.46, 1000 Skopje

Τηλ. +389.2.3134.560
E-mail: info@skopjesped.com
Web: www.skopjesped.com

VIKTORIJA SPED

Bosna i Hercegovina 3, 1000 Skopje
Τηλ. +389 2 2600605
E-mail: info@victoriasped.com.mk
Web: www.victoriasped.com.mk

MAKOSHPED

15-ti Korpus 3, p.fah 533, 1000 Skopje
Τηλ. +389 2 3171011
E-mail: info@makosped.com.mk
Web: www.makosped.com.mk

BOMI-10 LOGISTIC

ul.852 br.62 kompleks Gazela, 1000 Skopje
Τηλ. +389 2 2522200
E-mail: info@bomi10.com.mk
Web: www.bomi10.com.mk

15. ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΣΗΣ ΠΡΟΣΛΗΨΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ

VRABOTUVANJE

Ul. Vasil Gjorgov 24/1-5, 1000 Skopje
Τηλ. +389.2. 3118 823
E-mail: info@vrabotuvanje.com.mk
Web: www.vrabotuvanje.com.mk

HILL INTERNATIONAL

Anastas Mitrev 26/3, 1000 Skopje
Τηλ. +389 2 3296481
E-mail: hill@hill-international.com.mk
Web: <https://www.hill-international.com/en-MK/>

DEKRA

Crvena Voda 7/1, 1000 Skopje
Τηλ. +389 2 3230952
E-mail: info@dekra.mk
Web: www.dekra.mk